د قرآن پلوشې

د یوسف سوره

حکمتیار

پلورل شوی صحرايي زلمی!

خنگه له زندانه قصر ته ورسېدو

او د نړۍ تر ټولو د ستر او متمدن ملك پاچا شو؟

راشئ د يوسف له سورې ئې زده کړو!

بسم الله الرحمن الرحيم

سريزه

که تاريخي پېښنو ته په عاميانه سترگه وکتل شي نو دا گمان په انسان کي راولاړوي چي اقتدار به تل په واکمني طبقې کي له يوه نه بل ته انتقالېږي او له واکمنانو به د دوی اولاد ته په ميراث پاته کېږي، دا ورته گران او حتی محال برېښي چي په لاندي طبقې کي چا ته اقتدار په لاس ورشي، د عاميانه ذهن خاوندان دا د تاريخ پرېکنده حکم گڼي چي واکمنه طبقه به تل حکومت کوي او محکومه طيقه به تل د دوی واکمنۍ ته غاړه ږدي، د پيغمبرانو عليهم السلام او د مصلح دعوتگرانو او انقلابيونو يوه لويه ستونزه تل دا وه چي څنگه خلك په دې قانع کړي چي دا يو غلط ذهنيت دی، دا ذهنيت د ټولني روان وضعيت په دوی کي راپيدا کړی، دوی کولی شي دا حالت بدل کړي، د ظالمو واکمنانو تخت او تاج رانسکور کړي او اقتدار ئې پای ته ورسوي، عام ولس يوازي په استدلال سره په دې خبري نه شو قانع کولی چي په دوی کي د دې حالت د بدلولو او د يوه انقلاب راوستو توان شته، که دوی همت وکړي، ملا وتړي، د ظلم په خلاف پاڅي نو الله تعالی به ئې مرسته کوی، په دې وينا د باور کولو لپاره بايد داسي تاريخي واقعيتونه د دوی مخي ته کېښودل شي چي دا حقيقت ثابتوي، دلته ده چي په مخکنيو تاريخي پېښنو د استناد ضرورت مخي ته راځي او همدا سبب دئ چي

قرآن د تېرو امتونو قصې زموږ مخې ته ږدي، قرآن د همدې لپاره د یوسف علیه السلام او موسی علیه السلام قصه په ډېر تفصیل سره رااخلي او په ترڅ کې ئې همدا حقیقت موږ ته ثابتوي، موږ ته وایي: وګورئ څنګه یو پلورل شوی صحرایي زلمی له زندانه قصر ته ورسېدو او د نړۍ تر ټولو د ستر او متمدن ملك پاچا شو؟ وګورئ د فرعون د غلامانو له ډلي نه څنګه یو فراري زلمی په دې موفق شو چې مظلومان د ظالمانو په ضد متحد او پاڅون ته چمتو کړي، بري ته ورسېږي او فرعون او لښکري ئې د سیند په څپو کې غرق شي؟!!

د یوسف سوره په مکه مکرمه کې هغه وخت نازله شوې چې پیغمبر علیه السلام د قریشو له سخت مخالفت سره مخامخ وو، د دغو مخالفتونو لاربښوونه د قریشو هغو مذهبي او قومي مشرانو کوله چې پیغمبر علیه السلام او د هغه دعوت ئې د خپل زعامت لپاره ستر ګواښ بالو، هغوی د رسول الله صلي الله علیه وسلم د فکري او اخلاقي عظمت په وړاندي ځان وړوکی احساساوو او داسي ئې انګېرله چې د ده سپېڅلی شخصیت، لوړ اخلاق، اوچت افکار، عدالت غوښتنه، د مظلومانو ملګرتیا او له ظلم، فساد او بې عدالتۍ سره ئې نه پخلا کېدونکې مبارزه به د دې سبب شي چې د قریشو مذهبي او قبیلوي زعما او مشران له زعامته خلع شي او ټول خلك به پیغمبر علیه السلام د زعیم او مشر په توګه غوره کړي، د همدې لپاره ئې د پیغمبر علیه السلام په ضد مخالفتونو ته لمن وهله او د لازیاتولو لپاره ئې هلې ځلې کولې

دغو مخالفتونو هغه وخت زور واخیست چې د قریشو مشرانو ولیدل چې د قوم ځوانان او د ټولني صالح او نېك شخصیتونه د پیغمبرعلیه السلام دعوت ته په پراخه پیمانه لبیك وایي، د غورځنګ لمنه په چټکۍ سره پراختیا مومي او د مؤمنو ځوانانو ګواښل، تعذیب او فشار هم د دغه دعوت د مخ په زیاتېدونکې خپرېدو مخه نه شي نیولی، له همدې امله د دوی یوې ډلي هڅه کوله چې رسول الله صلي الله علیه وسلم له مکې نه تبعید کړي، بله ډله ئې د ده په وژلو پسې وه او نورو د ده په بندي کولو ټینګار کاوو.

په دې مبارکې سورې کې د انسان څو اساسي پوښتنو ته ځواب ویل شوی:

- په فکري او سیاسي مبارزاتو کې وروستۍ بریا د چا په برخه کېږي؟ هغه چې په وسلو سمبال وي، تر خپل حریف او رقیب ئې مادي او مالي امکانات زیات او وسایل ئې مخکې تللي؟ او که هغه چې له فکري او اخلاقي پلوه پر خپل حریف برلاسی وي؟
- آیا صالح او نېك شخصیتونه به هیڅکله له کړاوونو سره نه مخامخ کېږي، تل او د ژوند په هر پړاو کې به بریالي وي؟ د دوی ملګري او د دوی په لار تلونکي به هم له ستونزو سره نه مخامخ کېږي، څوك به ئې مخالفت نه کوي، د دوی د دښمنۍ لپاره به ملا نه تړي؟ او که څوك د دوی دښمنۍ ته ملا وتړي نو تل به ناکام او نامراده وي؟
- آیا له کړاوونو، ستونزو او آزمېښتونو سره مخامخېدل د یوه شخصیت یا یوې ډلې د اشتباهاتو، غلطیو، تېروتنو او ناسموالي نښه وګڼو؟ او داسې وانګېرو چې د الله تعالی له لورې په عذاب اخته شوي، د خپلو ګناهونو سزا ورکړی شوې او د الله تعالی له تأیید او حمایت نه محروم شوي؟
- که داسې نه وي نو له مصیبتونو سره د دوی د مخامخېدو لپاره څه توجیه لرو؟ آیا دا یو طبیعي بهیر دئ؟ د الله تعالی سنت داسې دئ چې هم نېکان له آزمېښتونو سره مخامخ کوي او هم بدان؟ آیا د چا لپاره ستونزې او کړاوونه د بدو عملونو سزا وي او چا ته د درجو د لوړولو، کمال ته د رسولو او د فکري او عملي ودې ورکولو ذریعه؟

دې پوښتنو ته د سم او دقیق ځواب نه موندل او په دې اړه ناسم او غلط قضاوت د دې باعث شي چې انسان د پېښو په اړه په خپلو قضاوتونو کې اشتباه وکړي، غلط دریځ غوره کړي، ناکام ته د کامیاب په سترګه او بریالي ته د نامراد په سترګه وګوري!!

دا یوازې قرآن نه دئ چې دې اساسي پوښتنو ته ئې دقیق او علمي ځوابونه ورکړي، بایبل د نړېوالو بل ستر مذهبي کتاب هم د دې هڅه کړې چې دغو پوښتنو

ته ځواب ووايي، خو داسي ناقص ځواب چي خپل هيڅ مخاطب نه شي قانع کولی، بايبل د ايوب عليه السلام د قصې په ترڅ کي دې پوښتنو ته د ځواب ويلو هڅه کړې، خو ناکامه هڅه، که څه هم په بايبل کي تر ټولو غوره برخه چي په ويلو ارزي همدا د ايوب عليه السلام قصه ده، بايبل د يوسف عليه السلام قصه هم په ډېر تفصيل سره رااخيستې، خو داسي لکه څوك چي د يوه قوم شجره بيانوي، يا د پېښو تاريخ ليکي، نه مخاطب ته کوم پند او نصيحت په کي نغښتی، نه د ادب مينه وال خوند ترې اخلي او نه د عقل او پوهي خاوندانو زړه ته لار مومي، خو په مقابل کي ئې قرآن له يوې خوا د بايبل غلطې تاريخي څېړني تصحيح کوي، د پېښو حقيقي انځور وړاندي کوي، له بلې خوا دا قصه د څو ډېرو اساسي او مهمو پوښتنو په ځواب کي وړاندي کوي او د قصې په هري برخي کي يوې پوښتني ته ځواب وايي او د يوه ستر حقيقت تاريخي ښېلگه زموږ مخي ته ږدي، له يله پلوه ئې بيان هومره جالب او زړه راښکونکی چي په يو ځل اورېدو سره د انسان د زړه تل ته رسي او په حافظې کي ځای نيسي، د قصو په اړه د بايبل او قرآن تر منځ نه يوازي له دې پلوه ژور توپيرونه شته چي د قرآن وينا، د بيان اسلوب، الفاظ او جوړښت ئې ډېر دقيق، خوندور او اغېزناك دي، هر لفظ ئې په ډېر دقت سره غوره شوی او په خپل مناسب او ښايسته ځای کي کارول شوی او هر يو خاص مطلب افاده کوي، خو د بايبل داسي چي يوه برخه ئې د بلې برخي متناقض، الفاظ او د جملو ترکيب ئې له رکاکتونو ډك، نه ئې عقلمن انسان منلی شي او نه د ادبي سليقې خاوند ترې خوند اخيستی شي، بلکي له دې پلوه به هم د دواړو ترمنځ ژور توپير وگورئ چي د قرآن قصې ځانگړې موخې او اهداف تعقيبوي، هره قصه د يوه ستر مطلب د ښه توضيح لپاره وړاندي کوي، په هري قصې کي لارښووني او درسونه لري، خو د بايبل قصې فقط قصې او شجرې دي، د يوسف عليه السلام قصه ئې يوه ښه ښېلگه ده، دا قصه په قرآن کي په دومره ښايسته او خوندورې بڼې کي راغلې چي د قرآن هر مينه وال ئې په ډېرې آسانۍ سره حفظ کولی شي، په عربي هېوادونو کي خو وضعيت داسي دئ چي اکثر امامان په دې خاطر په لمانځه

کې د دې سورې له قرائته ډډه کوي چې که احياناً په کې غلط شي نو له ډېرو خواوو به فتحه ورکول کېږي. په همدغې خوندورې او آسانې سورې کې د الله د لارې مجاهدينو ته هومره ژورې او پراخې توصيې او لارښوونې شوې چې هر مجاهد ته ئې يادول ضروري برېښي.

دا هم د قرآن يو ستر اعجاز دئ چې د نزول له نېټې تر ننه په مليونهاوو خلکو هغه حفظ کړی، تاسو به په ټولې نړۍ او ټول بشري تاريخ کې هيڅ داسې مذهبي او غير مذهبي، د شعر يا د نثر کوم کتاب ونه مومئ چې د قرآن په اندازه حافظان ولري!! د بايبل له منونکو پوښتنه کوو: دا ولې تاسو په خپل اوږده تاريخ کې د بايبل محدود شمېر حافظان هم نه لرئ؟!! ځواب ئې څرګند دئ؛ انسان هغه کلام ژر حفظ کولی شي چې د زړه دړه ئې ورته پرانيستلې شي، له عقل سره ئې اړخ ولګوي، محتوی ئې لوړه او د الفاظو ترکيب ئې خوندور وي، باور وکړئ چې ما په ټول بايبل کې يوازې د داؤد مزامير داسې ومونډل چې څه نا څه د انسان د زړه دروازه ورته خلاصه شي او په هغه کې معنوي او ادبي خوند او ښکلا احساس کړي، له دغو څو پاڼو پرته نور په ټول بايبل کې څوك دا خوند او ښکلا نه شي موندلی.

د نړۍ د يوه داسې ستر او متمدن ملك پاچايي چې سيال ئې نه درلود، د يوه داسې صحرايي زلمي په لاس کې پرېوتل چې خپلو ورونو په څا کې وغورځاوو، د يوه مريي په توګه په لږه بيه خرخ شو، د پاك لمنۍ په جرم زندان ته ولاړ او نږدې لس کاله ئې د زندان په تورو خونو کې تېر کړل، له هر چا سره دا پوښتنه راولاړوي چې آيا دا يو تصادف وو؟ او که د الله تعالی يو ثابت او نه بدلېدونکی سنت؟ څوك چې په خدای او په دنيا او آخرت کې په الهي مکافات او مجازات باور لري نه داسې پېښو ته د يوه تصادف په سترګه ګوري او نه د نړۍ نورو پېښو او حوادثو ته، که دا په عالم کې طبيعي پېښې دي او که د انسان په ژوند کې لوړې ژورې، که دا د ښه او نېك انسان له ستونزو او کړاوونو سره مخامخېدل دي او که د شرير او بد انسان سوکاله، مرفه او آرام ژوند، که دا د مستحق ماتې ده او که د

نامستحق بریا، خو هغه چې په الله تعالی باور لري او هغه د عالم او د عالم د ټولو پېښو پالونکی او سمبالوونکی ګڼي، د پېښو په اړه نه داسي باور ساتلی شي او نه داسي قضاوت کولی شي، هغه د ښه، نېك عمله او صالح انسان د مکافات او د بد عمله او طالح انسان د مجازات کېدو لپاره خو مضبوط دلیل لري او دا د عادل الله تعالی له لوري مکافات او مجازات ګڼي او همدا د الله تعالی د شته والي په اړه د دلیل په توګه وړاندي کوي، خو د دې عکس حالت او هلته چې نېکان له کړاوونو سره مخامخ وي، زندانونو ته ځي، له هېواده شړل کېږي او پر له پسې ستونزي ګالي او مفسدین او ظالمان د اقتدار پر ګدۍ ناست او مرفه او سوکاله ژوند لري، ناچار باید د دې لپاره د منلو وړ توجیه وړاندي کړي چې هم خپل تشویشونه او اندېښني رفعه کړي او هم د مخالفینو پوښتنو ته ځواب ووايي.

د پیغمبرانو علیهم السلام په شمول د ټولو مصلحینو په اړه د دوی مخالفینو ویلي چې که دوی په حقه وی نو د ولس له مخالفت سره به نه مخامخ کېدل او په هر ګام کي به له کړاوونو او ستونزو سره لاس او ګرېوان نه ول، هغو خلکو چې د پیغمبر علیه السلام او د ده له دعوت سره مخالفت ته ئې ملاتړلې وه، خپل ټول وسایل او امکانات ئې د دې الهي نهضت د مقابلې لپاره کارول او د پیغمبر علیه السلام یاران ئې د مکې په مبارکې وادي، دا د الله د کور حرم کې، ترشدید تعذیب لاندي نیولي وو، ویل به ئې: په دې خبري څنګه باور وکړو چې محمدعلیه السلام د خدای پیغمبر دئ، د ټولو ملائکو مطاع جبرئیل د الله له لوري ده ته د الهي وحي قاصد دئ، دا ادعا کوي چې لار ئې حقه او الله ئې مل دئ!! په داسي حال کي چې دی او یاران ئې له دغو سختو کړاوونو او ستونزو سره مخامخ دي، په هرګام کي مصیبتونه او ابتلاءات ورته منتظر، تعذیب کېږي، له ملك نه شړل کېږي او وژل کېږي!! دا ولې د ده خدای د ده مرسته نه کوي؟ ولې ملائکي د ده مرستي ته نه راځي؟ ولې د ده مخالفین د الله په عذاب نه اخته کېږي؟ قرآن د یوسف په سورې کي دې پوښتنو ته ځواب ورکوي او وايي: له کړاوونو او ستونزو سره مخامخېدل یو داسي الهي سنت دئ چې پیغمبران هم

ورسره مخامخ شوي. الله تعالی انسان داسي پيدا کړی چي خامخا به د راز راز محنتونو او مشقتونو له کړلېچونو نه تېرېږي، لوړې ژورې به گوري او کړاوونه به گالي، له مصيبتونو سره د چا د مخامخ کېدو معنی دا نه ده چي هغه د الله له تأييد نه محروم او لاره ئې ناسمه ده!! تاسو سخته اشتباه کړې چي دا انگېرنه مو د خپلو قضاوتونو لپاره ملاك او معيار گرځولی، مگر يوسف عليه السلام هم د خپلو ورونړو په وړاندي او هم د عزيز مصر او د ده د مېرمني په وړاندي په حقه نه وو؟ آيا خپلو جفاکارو ورونړو په دې خاطر په کوهي کي وانه چاوو چي پر پلار گران وو؟ مگر د مصر واکمنانو د پاك لمنۍ په جرم زنداني نه کړ؟ خو پايله څه وه؟ د ده او د ده د ورونړو؟ آيا دغه مظلوم انسان، دا پلورل شوی، صحرايي زلمی! د زندان له تورې خوني د پاچايۍ قصر ته ونه ورسېدو او د نړۍ د هغه مهال ترټولو د ستر او متمدن ملك پاچا نه شو؟

د هر انسان د ژوند بهير ته پام وکړئ، د هرچا ژوند له لوړو ژورو ډك، کمزوری، ضعيف او محتاج دنيا ته راشي، بل ته په هرڅه کي اړ، لاس پښې وهي، له يوه نه بل اړخ ته نه شي اوښتی، بل څوك بايد د ده مرسته وکړي، خپله غذا په اوښکو، ژړا او چيغو ترلاسه کوي، چي له ځمکي د پورته کېدو شي نو هرگام په ډېر زحمت پورته کوي، په هر قدم کي پر مخ لوېږي، له راز راز بيماريو سره د دوامدارې مقابلې لړۍ ئې په مخ کې، دردونه او رنځونه، تر څو ځوان شي، د ژوند بهير ئې نوی پړاو پيل کړي او ستونزي ئې نوې بڼه او پېچلي ابعاد، له يوې نزاع لا نه وي فارغ شوی چي په بلې سر شي، يو مشکل ئې لا نه وي حل چي له بل سره مخامخ شي، له يوې بيمارۍ روغ شي په بلې اخته، دغه دئ د انسان د ژوند حقيقي انځور، له ستونزو سره مخامخ کېدل ئې د ژوند طبيعي بهير، د الهي سننو مطابق او د ژوند لازمه. خدای جل شأنه انسان داسي نه دئ پيدا کړی چي تل به د گلانو د پاڼو په بستر خملي، الله د گلانو ترڅنگ اغزي پيدا کړي، د خندا تر څنگ ژړا، د خوشحالۍ ترڅنگ غم، د سوکالۍ ترڅنگ ستونزي.

قرآن فرمايي چي الله تعالی د ځمکي اقتدار صالحانو ته سپاري نه

ګناهګارانو ته، که چېرې ګناهګاران اقتدار ترلاسه کړي نو دا د الله تعالی د مرضي خلاف حالت دئ، دا حالت د انسانانو د خپلو غلطو تصرفاتو او ګناهونو نتیجه ده، الله تعالی انسان آزاد او د اختیار خاوند پیدا کړی، ده له خپل اختیار نه غلطه استفاده کړې او دا حالت ئې راپیدا کړی، یوه د ظلم لار غوره کړې او بل ظلم ته تسلیم شوی، الله تعالی نه په دې راضي کېږي چي څوك ظلم وکړي او نه په دې چي څوك ظلم ته تسلیم شي او د ظالم ملګرتیا وکړي. الله تعالی په دې نه راضي کېږي چي څوك په مصیبتونو اخته شي، برعکس له مصیبتونو نه د انسان ژغورل خوښوي او خپلو صالح بندګانو ته امر کوي چي په مصیبتونو د اخته انسانانو مرسته وکړي، دوی ته فرمایي: وږې، تږې او لوڅ ته خوراك، څښاك او جامه ورکول داسي وګڼئ لکه چي ما ته مو راکړي وي، د مظلوم ملګرتیا داسي وشمېرئ لکه چي زما مرسته مو کړې وي، قاضي ته د عدالت کولو امر کوي، د ده بې عدالتي د دې لپاره نه ده چي خدای غواړي همداسي وشي، یوه مظلوم ته د ظالم قاضي په لاس سزا ورکړي او په دې سزا خوشحاله کېږي، ظالم قاضي د الله تعالی د حکم او رضا خلاف عمل کړی، له هغه اختیاره ئې غلطه استفاده کړې چي الله تعالی هغه ته د نورو انسانانو په څېر ورکړی، که له ظالم او مظلوم نه دا اختیار سلب شي بیا خو انسان د تیږې او ونې په څېر په یوه محکوم او مجبور مخلوق بدلېږي!! څوك چي د انسان د بدو کارونو په وجه په هغه خدای اعتراض کوي چي انسان ئې پیدا کړی!! او هغه ته ئې اختیار او د ښه او بد له منځه د یوه د غوره کولو واك ورکړی، هغه د سطحي نظر خاوند دئ، د قضیې یوه اړخ ته ئې کتلي او بل اړخ ئې له پامه غورځولی، دې ته ئې پام نه دئ کړی چي دا د انسان د هغه اختیار نتیجه ده چي په سبب ئې انسان ته پر ټولو مخلوقاتو شرف او غوره والی ورپه برخه شوی، د همدې اختیار په سبب هغه ترملائکو هم غوره ګڼل شوی. چا چي یو ډېر حساس کمپیوټر، داسي چي بېلګه ئې نه موندل کېږي او تر نورو زیات کارونه کولی شي، په دې موخه جوړ کړی چي د انسان کارونه ورته آسانه کړي، که اوس اتیا په سلو کي خلك له دې حساس کمپیوټر نه د نېکو مقاصدو

لپاره استفاده کوي او شل ئې د غلطو مقاصد لپاره کاروي، آیا سمه ده چې د کمپیوټر جوړوونکی ملامت کړو او د اعتراض وړ ئې وګڼو؟!!

کله چې د یوسف سوره نازلېده نو پیغمبر علیه السلام او د ده یاران او ملګري له داسې سختو ستونزو سره مخامخ ول چې له لرو کسانو پرته نه چا دا ګمان کولو چې دوی به مقاومت ته دوام ورکړی شي او پر خپلو زوررو دښمنانو به غالب شي او نه ئې دا جرأت کولو چې د دوی په څنګ کې ودرېږي او د هغو ملاماتوونکو کړاوونو زغملو ته چمتو شي چې دوی ورسره مخامخ ول.

د ابو لهب په څېر د رسول الله صلي الله علیه وسلم نږدې خپلوان هم د دې په ځای چې د ده ملګرتیا او ملاتړ وکړي، د ده د خورا بدو دښمنانو په کتار کې ودرېدل؛ د همدغو مخالفتونو او دښمنیو په طوفان کې د یوسف سوره نازلېږي او د یوسف علیه السلام د قصې په ترڅ کې له یوې خوا د ده مخالفینو ته وایي چې ستاسو برخلیك به هم د یوسف علیه السلام د مخالفینو په څېر وي، هغوی هم د یوسف علیه السلام پرضد درخې او کینې لاره ونیوله او د هغه په حق کې ئې له هیڅ ډول ظلم او جفا نه ډډه ونه کړه، د هغه د وژلو او شړلو توطیه ئې جوړه کړه، کوهي ته ئې واچاوو، پرې ئې ښود چې د مریې په شان په لړه بیه وپلورل شي، زندان ته ئې کش کړ او پرله پسې کلونه ئې په زندان کې وساتو؛ مګر په دې بریالي نه شول چې الهي مقدرات بدل کړي او هغه مقام ته د یوسف علیه السلام د رسېدو مخه ونیسي چې له ده سره وړ وو.

د یوسف سوره هغه وخت ښه جاجولای شو او د هر آیت په مفهوم او د مضامینو په پراخو ابعادو ئې هغه وخت ښه پوهېدلی شو چې د دې سورې د نزول په وخت کې د مکې حاکمه فضا او هغه پیغام چې د غوږنګ موافقینو او مخالفینو د دې سورې له هر آیت نه اخیستلی، په نظر کې ولرو.

دا مبارکه سوره د هغو کسانو پوښتنو ته دقیق ځوابونه ورکوي چې غواړي پوه شي له مصلح او زړه سواندو دعوتګرانو سره د شدید مخالفت وجه څه وي؟ څوك ئې مخالفت کوي او ولې؟ او د دې مخالفت پایله به څه وي؟ هغه چې غواړي

پوه شي صالح قيادتونه کوم او مواصفات ئې څه دي او د ناصالح سياسي او اجتماعي زعامتونو ځانګړتياوې کومي دي؟ د دې مبارکې سورې په ترڅ کي د جاهلي ټولني د سياسي او اجتماعي زعامت اخلاقي ځانګړتياوې په ډېره دقيقه او حکيمانه توګه انځور شوې، خدای خبر چي د قريشو مفسد مشران به د دې سورې په اورېدو سره څومره غصه شوي وي؟ دوی ته د دې سورې په هغې برخي کي چي د عزيز مصر او د مصر د نورو مشرانو د کورنيو اخلاقي حالت په کي انځور شوی، د خپلو کورنيو بد حالت ترسترګو کېدو او له همدې سورې نه پيغمبر عليه السلام دا درس اخيستی وو چي کله د يوه سرلوړي فاتح په توګه مکې ته داخل شو، ټول قريش د ده د سختو کينه کښو دښمنانو په شمول د کعبې خوا ته راغونډ وو او دې ته منتظر چي وګوري پيغمبر عليه السلام به د دوی د تېرو دښمنيو څه سزا ورکوي، سرونه ئې له شرمه ټيټ او وېرې اخيستي، کله چي پيغمبر عليه السلام ترې پوښتنه وکړه: له ما څه انتظار لرئ؟ له عذر، خجالت، عجز او انکسار نه په ډک غږ ئې ځواب ورکړ: هماغه انتظار چي له يوه مهربان او کريم مشر وروره کېدی شي!! او هغه په ځواب کي ورته وويل: زما ځواب همغه دئ چي زما ورور يوسف عليه السلام خپلو ورونو ته ورکړی وو، اذهبوا و انتم الطلقاء: ځئ تاسو آزاد يئ!!

د دې سورې روښانه او مدلل آيتونه د هغو ډېرو کسانو پوښتنو ته دقيق ځوابونه ورکوي چي دسياسي ډلبنديو او رقابتونو په فضا کي ژوند کوي او د خلکو د قيادت او زعامت ترلاسه کولو لپاره د سياسي مشرانو او زعامتونو ترمنځ د ټکر او رقابتونو شاهد دي او غواړي چي د دې شخړو او رقابتونو لاملونه، محرکات، پايلي او عواقب وپېژني.

حکمتيار

بسم الله الرحمن الرحيم

راشئ چې د يوسف له سورې ئې زده کړو!

د سورې معرفي:

د يوسف سوره ۱۱۱ آيتونه لري چې د سريزي له دريو او د سورې د تتمې له اتو آيتونو پرته نور ټول ئې د يوسف عليه السلام هغې قصې ته ځانګړي شوي چې له بې شمېره ژورو لارښوونو او پراخو او اغېزناکو عبرتونو ډکه ده، د سر او پای آيتونه هم د قصې لپاره د مقدمې او تتمې حيثيت لري، ټول آيتونه ئې د لومړيو دوو آيتونو په ځېر يا (مبين) ته په ورته صيغو پای ته رسېدلي او يا (تعقلون) ته په ورته صيغو، خو دې ته مو پام وي چې په (ن) او (م) پای ته رسېدلې ورته صيغې د وزن له پلوه شبيه او يو شان ګڼل کېږي، لکه (مبين) او (حكيم)، د همدې لپاره په ټول قرآن کې دا صيغې د هموزنو صيغو په توګه راوړل شوې، نه دېرشم او يو ځلوېښتم آيتونه په داسې صيغو پای ته رسېدلی چې د غړ وزن ئې له دغو دواړو اوزانو سره توپير لري، يو ئې د (تستفتيان) بل ئې د قهار په صيغې پای ته رسېدلی. خو دا دواړه آيتونه داسې دي چې له ورپسې آيتونو سره تړلي دي او د وروستي آيت په پای کې بايد توقف وشي. همداراز پنځه شپېتم او شپږشپېتم آيتونه په يسير او وكيل سره پای ته رسېدلي، چې د مبين هموزنه ګڼل شوي.

لکه څرنګه چې دغه سوره په دريو تورو (ا. ل. ر) سره پيل شوې، همدا رنګه د

دې سورې محوري مضامين چې ټول آيتونه ئې پر مدار څرخي، هم درې دي، په بل عبارت دا درې حروف دې ته اشاره کوي چې په دې سورې کې درې اساسي موضوعات څېړل شوي، که تاسو د سورې ټول مطالب په غور سره له نظره تېر کړئ نو ډېر ژر به متوجه شئ چې دلته د لاندي دريو مطالبو لپاره تاريخي بېلگي او مثالونه وړاندي شوي او د يوې ښکلې او زړه راښکونکې قصې په ترڅ کې د مخاطب مخې ته ايښودل شوې:

الف: خداى پالونکي او د الله د لارې لاروي، حتماً له سختو آزمېښتونو او کړاوونو سره مخامخ کېږي، دا آزمېښتونه کله هومره سخت وي چې د پيغمبرانو عليهم السلام په څېر اولواالعزمه شخصيتونه هم د يأس او ناهيلۍ پړاو ته رسېږي او داسي انگېري چې د الهي حتمي مرستي او پر دښمن باندي د حتمي بري او برلاسي په اړه د دوی هيلي، انتظارات او باورونه بې ځايه وو، هسي ئې گمان کړی وو چې د خپلي مبارزې د عاجل او حتمي بريا شاهد به وي او د دښمن ماتې به په خپلو سترگو وگوري. خو دا دئ له اوږدې مبارزې وروسته نه يوازي د دې انتظار د تحقق هيڅ نښې نه تر سترگو کېږي بلکې برعکس له داسي پرله پسې کړاوونو سره مخامخ يو چې ترې وتل محال برېښي!

ب:- خو د همدغو سختو آزمېښتونو په پای کې او هغه مهال چې دوی له خپلي حتمي بريا او پر دښمن له برلاسۍ ناهيلي او مأيوس شوي، ناڅاپه ئې الهي مرسته په برخه شوې، له کړاوونو ژغورل شوي او بري ته رسېدلي.

ج:- د شر او فساد هغه ځواکونه چې د پيغمبرانو د دعوت او بلني په وړاندي درېدلي له خداى پالونکو سره د پرله پسې ټکرونو په پای کې، د دوی د انگېرنو، انتظاراتو او باورونو په خلاف او ناڅاپي د الله تعالی له کلکي مواخذې سره مخامخ شوي او په شديد او دردوونکي الهي عذاب اخته شوي، نه خپلو پراخو وسايلو او امکاناتو له دې عذابه ژغورلي او نه خپلو پلويانو او مرستندويانو.

دا درې مهم مبحثونه د سورې له وروستي آيت نه مخکې په ايجاز او لنډيز سره داسي راغلي:

$RŽçÇ R ÑÈdä$_ (qçÉà2 %6% ÑÑå& (þZßr @ß"•9$ § «øFÖ$ #Œ) ÓĽm

Ç‼È ûüÏBÌó BÎ$Qö)ø$Çã $ZßÚ Š•ãŸr ã$±®` BÓÉ ãû

تر هغه چي پيغمبران نهيلي شول او گومان ئې وکړ چي کاذب (انتظار او هيلي) تېر ايستي دي، نابېره زموږ مرسته ئې په برخه شوې او هغه څوك ژغورل شوی چي موږ غوښتلي او زموږ عذاب به له مجرمانو نه دفعه نه کړی شي "په هيڅ ځواك او هيڅ تدبير سره الهي عذاب له ظالمانو نه شي دفعه کيدی"

او د سورې په وروستي آيت کي راغلي:

قرآن چي کومي تاريخي قصې زموږ مخي ته ايښې دي، د تاريخ په لوړو ژورو کي د حق او باطل ترمنځ د تصادم او نښتو کومي پېښي ئې بيان کړې دي، په دې کي د عقل خاوندانو ته عبرتناك درسونه دي، دا د نورو کتابونو د هغو قصو په څېر مه گڼئ چي قصه خوښو له ځانه جوړې کړې، قرآن د تاريخ د ټولو دردمنو، زړه سواندو او صالحو بلونکو او دعوتگرانو او د دوی د رښتوني الهي دعوت تصديق کوي، هر څه ئې په ډېر دقت او تفصيل سره بيان کړي، څوك چي د حق په لټه کي وي او پر حقايقو د ايمان راوړلو تلوسه او اراده لري، دا کتاب به ئې لارښود وي او د ده لپاره د الله تعالی د رحمت او پېرزوينې ډالۍ.

بسم الله الرحمن الرحيم

ÑŠa-ëé©$ŠŽ•ã $Rªäèè ÿYøR& $RĴ ÇÈ ÈùÎ7Ü$$É »GÅ$$ßM»ƒ#ä 7 ü •9#

7 øĴ $Zøm#ö& $JĴ ÄÈ Á)$$` ¡ ôm& 7 øã •È àR ßtW ÇÈ šc qè=É)÷è?

ÇÌÈ šú üîÏÿ»óø9$# `ÏJs9 ¾Ï&Î#ö7s% `ÏB |MYä. bÎ)r b#uäöà)ø9$# ‹»yd

ا.ل.ر دا د دې روښانوونکي او څرګند کتاب آيتونه دي.
موږ هغه د عربي قرآن په توګه نازل کړی (په عربي ژبه د لوستلو لپاره آسان کتاب)، ترڅو تاسو په ښه شان پرې پوه شئ.
او ستا په لور د دې قر آن په وحي سره، موږ ډېري غوره کيسې درته کوو، په داسي حال کي چي تر دې مخکي (د نورو په شان له هغو) بې خبره وې

د دې مبارکو آيتونو په اړه څو مهمو خبرو ته ستاسو پام رااړوم:
له اسلام نه مخکي (په جاهلي) ادبياتو کي وينو چي ډېرو ليکوالانو خپلي ليکني په مقطعاتو تورو پيل کړې دي، په ليکنو کي دغه کړنلاره، د جاهليت په زمانه کي مروج اومعمول دود وو او ټول پرې پوهېدل؛ (داسي لکه نن چي په انګليسي او نورو ډېرو ژبو کي د کلماتو د سر توري د مخفف په توګه کاروي)، نو ځکه د قر آن د ځينو سورتونو په سر کي د دې تورو راتلل له هيچا سره کومه پوښتنه راولاړه نه کړه او په صحابه وو کي هيچا هم د دغو تورو په اړه له رسول

الله صلي الله علیه وسلم څخه پوښتنه ونه کړه، همدا وجه ده چې په دې اړه هیڅ روایت نه لرو، د وخت په تېرېدو سره دا لیك دود ورو ورو پرېښودل شوی او خبره هغه ځای ته رسېدلې چې خلك هغه رمز هېر کړې چې په دغو تورو سره افاده کېدو، د نوموړو تورو په باب د مفسرینو اختلافات له همدغه ځایه را پورته کېږي.

که چېرې هغه سورتونه چې په دغه ډول حروفو پیل شوي په غور سره مطالعه کړئ، په واضحه توگه به درته څرگند شي چې نوموړي توري د سورې له محوري مضامینو سره خورا نږدې اړیکې لري: هغه سوره چې په یوه حرف پیل شوې، وینو چې د یوې مهمې او محوري موضوع په ارتباط ئې بحث کړی او که په دوه، درې یا له دې نه په زیاتو تورو پیل شوې، نو د هماغو تورو له شمیر سره سمې موضوعگانې په کې تر بحث او څېړنې لاندې نیول شوې.

د دې سورې په دغو دریو لومړیو آیتونو کې د قر آن کریم شپږو مهمو صفتونو ته اشاره شوې:

الف_ قر آن "مبین" کتاب دئ، خپل مطالب په روښانه ډول وړاندې کوي؛ داسې چې په هغو کې اغماض، ابهام، پیچلتوب او کړکېچ له سره نشته او ټول آیتونه ئې روښانه او واضح دي، دا کتاب بیانوونکی او روښانوونکی دئ، پټ حقایق ښکاره کوي، د انسان له نظره پټې او تروږمې زاویې ورته روښانه کوي او هر هغه څه ورته بیانوي او حقیقت ئې ورته واضح کوي چې په هغه پوهېدل او د حقیقت درك کول ئې انسان ته ضروري دي.

ب_ دا کتاب د الله تعالی له لوري یو داسې پیغام دئ چې له آسمانه نازل شوی او زموږ مستوی ته چې د ځمکې اوسېدونکي یو راښکته شوی، هغه حدته چې اخیستونکی او حامل ئې یو "امي" او لومړنی مخاطب ئې هم یو "امي قوم" وو، وگورئ چې د الله جلت عظمته لطف او عنایت څومره عام، لوی او پراخ دئ چې موږ ته ئې زموږ په خپله ژبه پیغام رالیږلی، د خلکو په ژبه، هغوی ئې په مروجو کلماتو او لغاتو مخاطب گرځولي، داسې پیغام چې ټولو ته د فهم وړ دئ،

روښانه او واضحه.

د تاسف خبره دا ده چې ځيني حرفوي ديند اران، دا آسان، واضح او ټولو ته د فهم وړ قرآن پيچلی او گران معرفي کوي، په داسي حال کي چي قرآن له "آسمانه" ځمکي ته راغلی دئ او لارښووني ئې د ځمکي پر مخ د انسانانو دچارو د تنظيم لپاره ځانگړې دي؛ مگر هغوی په خپلو پيچلو تعبيرونو او تفسيرونو سره، دغه کتاب له ځمکي نه آسمان ته پورته کوي، هغه ځای ته چي د چا لاس ور ونه رسيږي او د پيغامونو پوهه او درك ئې هيچا ته ممکن ونه برېښي.

ج_ د دې کتاب په نامه کي د "لوست او په لوستلو کي د آسانتيا" صفت پټ دئ، کولای شئ چي د هغه ښکاره پيغامونه د هغه په روښانو الفاظو او کلماتو کي په ښه شان ولولئ او مفاهيم ئې درك کړئ، د هغه په الفاظو کي اغماض، پيچلتوب او تعقيد له سره نشته.

د_ د هغه قوم په ژبه نازل شوی دئ چي د دې کتاب لومړنی مخاطب وو؛ په عربي ژبه.

هـ_ قرآن د انسان عقل مخاطبوي، هغه ويښوي، فکر او تعقل ته ئې اړباسي، هيڅ داسي څيز چي د انسان له عقل نه پورته وي او يا ئې له عقل سره مغاير وي په کي نشته.

و- د قرآن قصې د پخوانيو خلکو کيسې (اساطير الاولين) مه گڼئ، دا تر ټولو غوره قصې "احسن القصص" دي چي په هغو کي ستر حقايق، پراخ او ژور مفاهيم راغونډ شوي او د تاريخي پېښو په ترڅ کي د دغو حقايقو عملي ببلگي نندارې ته ايښودل شوي او په دې سره مهمو فکري اساساتو ته عيني تجسم ورکړی شوی. دا قصې د خلکو په منځ کي د مروجو تاريخي قصو په شان مه گڼئ؛ بلکي د غيب د نړۍ اسرار ئې وگڼئ، هغه اسرار چي يوازې د وحي له لارې پرې پوهېدی شو، عام خلك خو پر ځای پريږدئ حتی پيغمبران عليهم السلام هم د وحي له نزول نه مخکي له دې غيبي اسرارونه بې خبره وو.

•J)ﬁr § ð±9$r $Y.ö. Ž ³ ã ‰n& M‡« ' 'ÞÏM/'»7 ï‹Îk B# ßqãA$% 6ô

7 Ïq÷z Ŝ #?ã 8$ƒ ãâ ÈÈ Ýƒ ? Ÿ Ó_ç ƒ A$% ÇÍÈ šú ïÏ‰É »™ 'Í Ñã ‡«'

ÇÎÈ Ñú üÎB Aßã Ç» ¡ $Mï `»Ü ø±9$b] #%ǒ 7 9 (rß‹ÅŠù

۴- کله چي یوسف خپل پلار ته وویل: پلار جانه! یوولس ستوري او لمر او سپوږمۍ (مي په خوب کي) ځان ته د سجدې په حالت کي ولیدل.
۵- وئې ویل: زویکه! خپل خوب دي ورو‌نړو ته مه تېروه، داسي نه چي ستا په ضد کوم پټ تدبیر ونیسي، یقیناً چي شیطان د انسان ښکاره دښمن دئ.

دلته څو خبري په پام کي ولرئ:

بایبل هم د یوسف علیه السلام قصه په ډېر تفصیل سره رااخیستې ده، په ځینو برخو کي ئې وینا قرآن ته ورته ده، خو هغه ئې د یوې بې محتوی او بې مقصده قصې په توګه وړاندي کړې، په داسي حال کي چي قرآن دا د یوې ډېرې عبرتناکې او روزونکې قصې په ضمن کي بیانوي او په هري برخي کي ئې په لسهاوو درسونه مخاطب ته ورکوي، قرآن د دغې قصې په ترڅ کي د حق د لارې مبارزینو ته دا ډاډینه ورکوي چي الله تعالی د حقپالو مل او د دوی د بریا ذمه وار دئ. دا قصه په حقیقت کي د داسي چا حالت انځوروي چي د زندان له یوې تیارې خوني پاچایۍ ته رسېدلی، هغه څوك چي خپلو ورو‌نړو ورسره مخالفت ته ملاوتړله، په کوهي کي ئې واچاوو، د یوه غلام په توګه په ارزانه بیه خرڅ شو، د پاك لمنۍ په جرم زندان ته ولاړ ... خو لا څو کاله نه وو تېر شوي چي له همدې زندانه قصر ته ورسېدو او د هغه وخت تر ټولو د ستر هېواد د پاچایۍ پر تخت کښېناستو!! په دې قصې کي د دې حقیقت لپاره تاریخي ښېلګې وړاندي شوې چي د باطل په مقابل کي حق، د دروغو، چل او دوکې په خلاف رښتونولي او صداقت

او د اخلاقي فساد په وړاندي پاك لمني خامخا غلبه مومي.

بايبل ليکي چي يوسف عليه السلام خوب وليد او ورونو ته ئې تېر کړ او په همدې سره د هغوی حسادت راوپارېدو!! خو قرآن د بايبل خبره تصحيح کوي او فرمايي چي ده خپل خوب ورونو ته نه بلکي خپل پلار ته تېر کړ او ورته ئې وويل: پلار جانه! په خوب کي يولس ستوري او لمر او سپوږمۍ گورم چي راته سجده وکړي! پلار ورته وويل: گرانه زويه! خوب دې ورونو ته مه تېروه، داسي نه چي شيطان ئې ستا خلاف کوم خطرناك تدبير ته وهڅوي، د خوب تعبير دې دا دئ چي الله تعالی به تا غوره کړي، د خبرو په حقيقت او د خوبونو په تعبير د پوهېدو علم به درکړي او خپل نعمتونه به پر تا او د يعقوب په کورنۍ بشپړ کړي، هغسي لکه چي ستا پرپلار او نيکه، ابراهيم او اسحاق ئې بشپړ کړي وو. د قرآن له وينا معلومېږي چي له يوسف عليه السلام سره د ده د ورونو د مخالفت سبب د ده خوب نه بلکي د ده هغه لوړ شخصيت وو چي پلار د همدې په وجه په درنه سترگه ورته کتل او د ده راتلونکې ورته روښانه او ځلانده معلومېده.

دا آيتونه څو اساسي مطالب زموږ مخي ته ږدي:

الف: د يوسف عليه السلام په "رؤيا" کي يوولس ستوري د هغه د يوولسو ورونو لپاره او لمر او سپوږمۍ د ده د پلار او مور لپاره د رمز په توگه راغلي او دا ښيي چي د "رؤيا" او خوب ژبه رمزي ده، ځانگړی قاموس لري، ټول شيان په کې د رموزو او سمبولونو په بڼه ننداري ته ايښودل کېږي.

ب: يوسف عليه السلام ته د ستورو، لمر او سپوږمۍ انقياد چي د ده په وړاندي د هغوی د سجدې په لفظ سره تعبير شوی دئ، هغه ته د ورونو انقياد او د هغه پر لويوالي او وچتوالي د کورنۍ د ټولو غړو اعتراف افاده کوي.

ج: کله داسي وي چي په يوه صالح انسان کي ښېگړي او لوړ لوړ نېك صفات د کينه گرو او حسودو انسانانو کينه راپاروي او همدغه کينه او حسد ئې د لوړو شخصيتونو دښمنۍ ته هڅوي. تل به گورئ چي فاسق او مفسد انسانان له صالح او نېکو انسانانو سره دښمني کوي.

د: داسي مه انګېرئ چي په انسان کي حسادت يو طبيعي او فطري خصلت دئ، نه داسي نه ده؛ بلکي دا شيطان دئ چي په انسان کي د دې ناروغۍ سبب ګرځي، که چېري په نورو کي ښېګړي او اوچت خصلتونه، په تا کي هم دغو ارزښتونو ته د رسېدو تلوسه راولاړه کړي او تا هم ښېګړو او لوړو خصلتونو ته وهڅوي او په تا کي نوې ولولې، شوق او ارزوګاني راوپاروي، دا يو طبيعي امر دئ؛ مګر که د دې پر عکس تا د فضل او ښېګړي له خاوندانو سره عداوت، دښمنۍ او کينې ته وهڅوي او د دې بد کړچار سبب شي، نو پام کوه چي شيطان ستا پر زړه او دماغ سيوری غوړولی او دغه منفي احساسات ئې در کي راپارولي دي.

هـ: خپل رازونه او اسرار له ځان سره وساته او له افشاء کولو ئې، په خاصه توګه نږدې ملګرو، سيالانو او هغو کسانو ته چي له تاسره د تنافس او رقابت قصد لري، ډډه وکړه.

و: يعقوب عليه السلام چي يو حساس او پوه شخصيت او د درايت خاوند دئ له يوه پلوه د خپل زوی خوب په دقيقه توګه تعبيروي او له بله پلوه ورته توصيه کوي چي خپلو ورونو ته ئې افشا نکړي، داسي نه چي شيطان د دوی کينه راوپاروي او د ده په خلاف ئې کوم ناوړه پټ تدبير ته ونه هڅوي.

¼ŋFJèË OÏãr Ï] ƒŠ‰nF$È@ƒrÜ `Ë 7BÏèãr 7ƒ' š• ŠÎFø 7Ï‹.r

LÌÜ°•ô @ô‰ `Ë 7ƒq/& #?ã $gB@& $J. >qàè/ É#ä #?ãr š• øã

ÇÏÈ ÒŠÅm ÒŠÎæ 7ƒ' Tbβ ,»tãÎr

او همداسي به ستا پالونکی رب تا غوره کړي او د احاديثو (خبرو) تأويل (ښه او دقيق تعبير) به درزده کړي او خپلي پېرزويني به پر تا او د يعقوب پر کورنۍ داسي بشپړي کړي لکه چي پخوا ئې ستا پر نيکونو ابراهيم او

اسحاق بشپړي کړې، بې شکه چي ستا رب باحکمته پوه دئ.

د یعقوب علیه السلام په دې دقیق تعبیر کي یوولس ستوري د ده د یوولسو ورونو، لمر او سپوږمۍ د ده د پلار او مور رؤيائي رموز ګڼل شوي او سجده ئې د ده په وړاندي د دوی انقیاد او د دې ننبه ښودل شوې چي الله تعالی به ده ته ستر او لوړ مقام ورپه برخه کړي، هغه ته به پر نورو فضیلت وروبخښي او د یعقوب علیه السلام د کورنۍ قیادت او مشري به ئې په برخه شي. د تأويل الاحاديث (د خبرو په کنه او حقیقت د پوهېدو) او د خوبونو د سم او دقیق تعبیر پوهه به ئې په برخه شي، یعني له یوه پلوه به د خوبونو د تعبیر علم ورکړی شي او له بله پلوه به د هري خبري تل ته د رسېدو استعداد او توانمندي ترلاسه کړي او دا د یوه انسان د پوهي او علم تر ټولو لوړ پوړ دئ. یعقوب علیه السلام له دې "رؤيا" نه پوه شو چي دی او اولاده ئې د خپل وخت د ځلاندو ستورو په شان دي. له همدې امله یوسف علیه السلام ته فرمايي چي الله تعالی به پر تا او د یعقوب پر کورنۍ باندي خپله پېرزوینه بشپړه کړي، هغسي لکه چي ستا پر نیکونو ابراهیم او اسحاق علیهما السلام باندي ئې بشپړه کړې وه، لکه څنګه چي هغوي د الهي انعام مستحق وګرځېدل او د خلکو د هدایت وسیله شول، تاسې به هم د خلکو د لارې د ځلاندو مشالونو حیثیت غوره کوئ او له ترږمیو څخه به د هغوی د ایستلو باعث وګرځئ. یعقوب علیه السلام ته له دې خوبه معلومه شوه چي په تأويل الاحاديث کي به یوسف علیه السلام تر ده هم مخکي وي، د ده په وړاندي خپله سجده ئې همداسي تعبیر کړه، نو ځکه ئې هغه ته وویل: الله تعالی به د تأويل الاحاديث علم درکړي.

د آیت له دې برخي په ښه توګه څرګندېږي چي د یعقوب علیه السلام نور زامن سره له دې چي د خپل ورور یوسف علیه السلام په حق کي ئې ستره جفا وکړه، د الهي بخښنې وړ ګرځېدلي او د معنويت لوړو پوړو ته رسېدلي.

د یوسف علیه السلام د قصې په ترڅ کي به وګورئ چي د یعقوب علیه السلام تعبیر صحیح ثابت شو او ټولي برخي ئې یوه په بلي پسې ترسره شوې.

بايد و گورو چي "رؤيا" څه دئ او حقيقت ئې څه؟ څنگه موږ د زمان او مكان له قيده باسي، راتلونكو زمانو ته مو بيايي او له راتلونكو حوادثو او پيښو مو خبروي؟ په "رؤيا" كي كوم څيز د دې باعث كېږي چي موږ د مكان او زمان له حجاب نه آخوا پر هغو حقايقو پوه شو چي په خپلو پنځگونو حواسو ئې نه شو درك كولی؟ آيا موږ شپږم حس هم لرو؟ چي د خوب په حالت كي راويښيږي؟ آيا دا حس كولی شي چي د زمان او مكان له محدودې پښنه آخوا كېږدي، له حجابونو تېر شي او د پردو تر شا وقايع او حقايق درك كړي؟ او يا دا چي "رؤيا" د يوه بل حقيقت نښه ده؛ د يوه داسي ذات له شته والي مو خبروي چي د انسان د "رؤيا" او خوبونو د الهام سرچينه ده؟ كه چېري د "رؤيا" په باب دا تعبيرونه او توجيهات ونه منو، نو څنگه كولی شو د دې لپاره كومه بله توجيه وړاندي كړو؟ څوك چي د الله تعالی له شته والي انكار كوي او انسان محض يو مادي توكی گڼي او د روح په نامه كوم څه نه مني، د دغو خوبونو لپاره څه توجيه لري؟ د ټولو په ژوند كي، لږ تر لږه د يو شمير انسانانو په ژوند كي زيری وركوونكي خوبونه ترسترگو كېږي، د ټولو داسي خوبونه خو پرېږدئ آيا فقط يو ئې كافي نه دی چي حساس محققين او منصف پوهان وهڅوي چي د دغو خوبونو په اړه خلكو ته دقيق او د منلو وړ ځواب وركړي او سرچينه ئې په گوته كړي؟ زه به د خپلو خوبونو له منځه دوه د دغو محققينو مخي ته كېږدم او ځواب به ترې وغواړم، زه د دغه ډول "خوبونو" له پلوه ډېر غني وم، كه ټول ئې وليكم نو يو كتاب ترې جوړيږي ، دلته ئې دوه بېلگي د مثال په توگه رااخلم:

هغه مهال چي د ظاهر شاه د واكمنۍ په دوران كي بندي او په توقيف كي د محكمې د حكم منتظر وم، يوه شپه مي خوب وليد چي زما مشر ورور ختر محمد (چي د كمونستانو د د اقتدار په لومړيو كي زما له پلار او كوچني ورور نورالدين سره په شهادت ورسېدو) زما د توقيف خوني ته راننوت او له روغبړ نه وروسته زما د زندان د ملگري شهيد ډاكټر عمر پر اوسپنيز كټ كښېناست، د سرو زرو گوتې ئې چي د فيروزې غمی په كي لگېدلی وو په گوته وه، له څو دقيقو

خبروآترو نه وروسته ئې دا ګوتې راوایستله او ماته ئې راکړه، د ملاقات په پاي کې کله چې روانېدو، جیب ته ئې لاس کړ او درې سلیز افغاني نوټونه ئې له جیبه راوایستل او ماته ئې راکړل، خوب مې په دغه ځای کې پاي ته ورسېد، د هغې شپې په سبا، زما همدا مشر ورور ناڅاپي او پرته له دې چې کابل ته د ده له راتګ نه خبر وم، زموږ لیدو ته راغی، پولیسو هماغه اطاق ته راووست، په هماغه کټ کښېنستو، هماغه ګوتې ئې په ګوته، له څو شېبو خبرو آترو وروسته ئې خپله ګوتې راوایستله او ماته ئې راکړه، د تلو په وخت کې ئې جیب ته لاس کړ او هماغه درې نوټونه ئې راوایستل او ماته ئې راکړل. ما تر لاس ونیو او ورته ومې ویل: په خدای قسم چې ستا دغه راتګ او د هغه ټولې صحنې مې تېره شپه په خوب کې لیدلې وې، دې ته منتظر وم چې دا آخري برخه ئې هم وګورم او بیا ئې تا ته ووایم.

زما د "رؤیا" بله بېلګه د یوسف علیه السلام صادقه "رؤیا" ته ورته ده:

(ما ته خپل شهید پلار په نوې ځوانۍ کې واده وکړ، په لسم ټولګي کې زه د واده خاوند وم، د واده په شپه مې فقط څو شېبې د سحر له لمانځه نه مخکې خوب کړی، چې سترګې مې سره ورغلې په خوب کې ګورم چې: د تره له یوه زوی سره مې چې سپین رېږی وو او محمد نذیر نومېدو، یوځای د آسمان په لوری اوچت ولاړو، د ستورو ځای ته ورسېدو، ستوری راکد وو، خو زما په رسېدو سره وخوځېدل، له شرق نه د غرب په لوري روان شول، ناڅاپي داسې زرینه ټوټه ترې جوړه شوه چې د اوږدو او سارو تارونه ئې ټول ستوري ول، دا زرینه تکه په خپله په زرینو خولیو بدله شوه، له مانه څو ګامه آخوا د دغه زرینو خولیو یوه وړه کوټه جوړه شوه، هغې خوا ته ورروان شوم چې وګورم دا څنګه خولۍ دي، ناڅاپي څه نور ناپېژانده کسان چې شمیر ئې تر څلورو پنځو زیات نه وو، را پیدا او له یوې بلې خوا د خولیو په لور راروان شول، هر یوه لدې کوټې نه یوه خولۍ په لاس کې واخیسته پرته لدې چې په خپل سر ئې کښېږدي، ما هم یوه خولۍ را واخیسته او په خپل سر مې کېښوده او په همدې سره له خوبه راویښ شوم. په ابتداء کې مې

گمان کولو چې د دې خوب به زما له واده سره ارتباط وی، ښايي الله تعالی‌به ما ته نېك اولاد راکړی چې سر مي ورباندی لوړ وي، د دې خوب له ليدلو دوه کاله وروسته په پوهنتون کي شامل شوم او په پوهنتون کي زما له شمول سره جوخت اسلامي خوځښت پيل شو، د الله تعالی لطف او مهرباني وه چې د يو شمېر محصلينو ورونو په ملگرتيا د اسلامي نهضت په تأسيس کي لږ يا ډېره ونډه را په برخه شوه، د سردار داؤد د واکمنۍ په مهال او هغه وخت چې زموږ ډېر ورونه د رژيم له لوري د پاڅون په تور ونيول شول، ما له يو شمېر نورو ورونو سره پاکستان ته هجرت وکړ، لنډه موده وروسته مو له همغه ځايه د نهضت د بيا منظمولو لړۍ پيل کړه، د غړو په روزنه او تنظيم مو لاس پوري کړ، چا چې به له موږ سره يوه روونيزه دوره پای ته رسوله، بېرته به خپلو سيمو ته ستنيدل، له لوړو غرونو او ژورو درو اوښتل او له کږو وږو ستونزمنو لارو به تاکليو سيمو ته تلل او له رسېدو سره سم به ئې د افرادو په روزني او انسجام لاس پوري کاوو، په همدغه دوران کي وو چې ټول مشران ورونه راغونډ شول او د يوې غونډې په ترڅ کي ئې د اسلامي نهضت مشري ماته تفويض کړه، گمان مي وکړ چې زما د هغه خوب تأويل همدا وو.

خو ډېر وروسته کله چې د جهاد لمن خوره شوه، ډېر خلك حتی هغه هم د مجاهدينو له ليکو سره يو ځای شول چې له فکري او اخلاقي پلوه ئې د دې صف وړتيا نه درلوده خو شرايطو په نهضت تحميل کړل، په پاکستان او ايران کي گڼ شمېر ډلي جوړي شوې، ډېر کسان د مشرتابه لپاره کانديد شول او غوښتل ئې د قيادت پگړۍ په سر وتړی، په دې وخت کي پوه شوم چې زما د هغه خوب تعبير څه وو.

که د برش کاله مخکي مي دغه "رويا" له چا سره مطرح کړې وی؛ نو له تعبيره به ئې حتماً ځان عاجز گڼلو خو که نن همدغه "خوب" د هر هغه چا په وړاندي تېر کړم چې د افغانستان له جرياناتو او د نهضت د تأسيس له څرنگوالي او د ډلو او گوندونو د جوړېدو له بهير نه خبر دي، نو په آسانۍ سره کولی شي د دې خوب

ټولي برخي تعبير کړي.

زه د داسي خوبونو پراخه تجربه لرم، همدغو تجربو دې نتيجې ته رسولی يم چې باور وکړم د انسان د روحي جوړښت او د دماغ هغه برخي چي په ويښه کي ډېر ځله د زمان او مکان له قيد نه وځي، وړاندوينه کوي، ابتکار کوي، د راتلونکې په هکله حدس وهي او ډېر ځله ئې حدسونه دقيق او صحيح ثابتېږي، له مقدماتو نه نتائجو ته ځان رسوي او د پېښو پايلي او پېلامې په ګوته کوي، دا برخي د "خوب" په حالت کي هم فعاله وي. داسي نه ده چې د خوب په حالت کي د انسان د روحي جوړښت ټولي حساسي برخي خپل فعاليت متوقف کوي. په خوب کي د دماغ ځيني برخي له فعاليت نه لاس واخلي، ځيني نيمه فعاله شي، ځيني د انتظار حالت غوره کړي، خو ځيني نوري برخي ئې داسي دي چي د خوب حالت هغوی ته د لا ښه فعاليت کولو موقع په لاس ورکړي. د خوب په حالت کي د انسان دماغ د ورځنيو پراخو مصروفيتونو نه فارغ وي، د ده پنځګوني حواس چي هريو ئې د ورځي له لوري پراخ فعاليتونه لري او د دماغ لويه برخه مصروفوي، د خوب په وخت کي خپل کار متوقف کړي، دماغ آرام پرېږدي او هغه ته دا موقع ورکړي چي په پوره انهماك سره په هغو قضاياوو غور وکړي چې ده ته مهمي برېښي، هغه چي د ورځي له لوري، د پراخو مصروفيتونو په وجه نه توانيدو ورباندي غور وکړي. دا داسي وګڼئ لکه متفکر، عالم، شاعر، ليکوال چې د يوې مهمي څېړني، ليکني او شعر لپاره له خلکو ګوښه شي او ځانته د ښه فکر کولو او په خپل کار د ښه ترکيز لپاره مناسب شرايط برابر کړي. خوب همدا شرايط د دماغ لپاره برابروي.

انسان د خپل پيچلي دماغ د پراخو فعاليتونو يوه وړوکې برخه په خپل واك کي لري، داسي چې د ده له ارادې سره سم کار کوي، دا برخه په خوب کي خپل فعاليت متوقف کړي، خو د دماغ هغه لويه برخه چې د انسان تر واك لاندي عمل نه کوي بلکي خپلواکه ده او خپل ټول فعاليتونه په اتوماتيکه توګه ترسره کوي، دا برخه تل فعاله وي او د يوې شېبې لپاره خپل فعاليت نه متوقف کوي. د خوب

په حالت کي د انسان د دماغ دا برخه د لا ښه فعالیت فرصت ترلاسه کوي. که انسان په ویښه کي وړاندوینه کولی شي، د راتلونکې په هکله حدس وهي، اختراعات کوي، نوي نوي ابتکارات کوي، څو مقدماتی خبري یوه د بلي خواته کېږدي او له همدې نه د راتلونکو نتائجو په هکله قضاوت کوي. هیڅ دلیل نه لرو چي همدا کار دي د خوب په حالت کي ونه شي کولی، د اکثرو انسانانو ذاتي تجربو دا خبره ثابته کړې.

له باانصافه محققینو او له حساسو څېړونکو نه پوښتنه کوم: که د نړۍ د ټولو خلکو داسي خوبونه یوې خوا ته پرېږدو، یوه دوه ښېلگي ئې راواخلو او وغواړو چي د خوب منشأ او حقیقت معلوم کړو، نو ځواب به مو څه وي؟ زه څنگه له راتلونکو پېښو خبر شوم؟ چا خبر کړم؟ دا اطلاع چا راکړه؟ د دې الهام سرچینه چېري ده؟

دغه "خوبونه" سر ښېره پر دې چي د انسان د روحي ابعادو څرگندوونکي او مظاهر دي د الهام د سر چینې وجود چي د مادې له محدودې بهر دی هم په اثبات رسوي او یو بل حقیقت د "تقدیر او برخلیك" په نامه منعکس کوي، ته په خپله رویاء کي د یوې داسي پېښې په جریان کي لوېږې چي ډېره موده وروسته ترسره کېږي او مصداق ئې په ویښه کي وینې؛ او د دې معنی دا ده چي انسان د هغې تگلوري لاروی دئ چي لوړي ژوري ئې پخوا ټاکل شوي دي او خامخا دئ ترې تېریږي. دتگلوري غوره کول د ده کار دئ؛ خو هغه لوړي ژوري چي دی د لاري په اوږدو کي باید ترې تېر شي له پخوا مقدر شوې دي، واك او اختیار ئې د انسان په لاس کي نه دئ، دا موضوع د د دیني مباحثو یوه ډېره مهمه قضیه ده، هغه کسان چي په دې موضوع د ښه پوهېدو تلوسه او شوق لري بلنه ورکوم چي (په قضا او قدر ایمان او مقتضیات ئې) او د التکویر دسورې د وروستي آیت تفسیر دي په "د قرآن پلوشې) کي مطالعه کړي.

قرآن د یوسف علیه السلام د وروڼو منفي احساسات، له خپل ورور سره ناروا سیالي او رقابت او د ده د وژلو او له منځه وړلو لپاره د دوی غلطه اراده د

دې لپاره زموږ مخې ته پردې چې له داسې کارونو ځان وساتو، د دوی احساسات په دې توګه انځوروي:

ß# ßqãø {q8$% ßî ÇÐÈ û,ÎîI$¡ =ÿ ÞM»ƒ#ä ÿ¾ÏnÎq÷z Îr # ßqãƒ ’Î b%. ‰s)©9 *

ÇÑÈ AûüÎB 9@»n=|Ê ’Å9 RS/& bÎ) p7óÁ ã ßøtwUr $YÏB $YŠÎ& #<Î) = m& ÿqä &r

(۷) د یوسف او د ده د ورونو په قصې کې، پوښتونکو ته روښانه نښې دي.
(۸) کله چې دوی وویل: یقیناً چې یوسف او ورور ئې زموږ پلار ته تر موږ ډېر ګران او محبوب دي، په داسې حال کې چې موږ (ډېر او پیاوړې) ډله یو، په دې کې شك نشته چې پلار مو په څرګندې اشتباه کې دئ.

د یوسف علیه السلام او د هغه د ورونو ترمنځ د نزاع او کړکېچ قصه ډېرو هغه پلټونکو او پوښتونکو ته چې د دغه ډول کړکېچونو د لاملونو په لټه کې دي او غواړي پوه شي چې عوامل او محرکات ئې څه دي او پایلې ئې څه، مدلل ځواب وایي او هره اندېښنه ئې په دقیقه توګه رفعه کوي، په دې آیتونو کې د یوسف علیه السلام د ورونو داسې څو خبرې په ګوته شوې چې په ترڅ کې ئې د کړکېچونو د ناسم او متجاوز لورې وینا او دریځ موږ ته توضیح کوي او هغه دا چې:

دی په ناحقه سره زموږ پر پلار تر موږ ډېر ګران دئ.

په داسې حال کې چې زموږ شمېر زیات دئ او د پلار د حمایې، ساتنې او دفاع درووند پېټی زموږ پر اوږو دئ.

په دې کار سره یقیناً چې زموږ پلار لویه اشتباه کوي.

په دې څرګندونو کې څو مهم ټکې د څېړنې وړ دي:

الف:- په داسې حال کې چې یعقوب علیه السلام له خپل زوی یوسف علیه السلام سره د هغه د ځانګړتیاوو په خاطر مینه لري، په ده کې هغه څه ګوري چې

په نورو کې ئې نه لیدل، د ده لوړ استعدادونه، ښه اخلاق، او هوښیارې ئې خوښېده، د هغه په ځېرې او کړنو کې ئې د یوه لوی شخصیت نښې لیدې او د همدې لپاره ئې خاصه اعتنا ورته کوله، داسې نه وه چې د خپلو زامنو تر منځ غیرعادلانه توپیر وکړي او بې موجبه یوه ته په بل ترجیح ورکړي، د ده په څېر له یوه حساس او عادل پیغمبره داسې بې عدالتې ډېره لرې ده، خو نور زامن ئې چې د یوسف علیه السلام ځانګړتیاوو او لوړ شخصیت د دوی حسادت پارولی، یوسف ته د پلار خاصه پاملرنه بې عدالتي ګڼي او د تبعیض او توپیر په سترګه ورته ګوري.

له یوسف علیه السلام سره د ورونړو د مخالفت اصلي وجه دا وه چې د ده د لوړ شخصیت په وړاندې ئې د حقارت احساس کاوو، د ده اخلاقي لوړتیا او عظمت ئې نه شو زغملی، د ده هغه صفتونه چې د پلار مینه، احترام او درناوی ئې راپارولو د ده د ورونړو کینه او حسادت ئې هڅولو. له لوړو شخصیتونو سره تل او د زمانې په هر پړاو کې همداسې کېږي، د دوی لوړو ځانګړتیاوو ته پام سره د ټولنې صالح او هوښیار خلك د دوی درناوی کوي خو د پرېوتي شخصیت خاوندان او مفسدین ئې د همدغو خصلتونو په وجه مخالفت ته ملا تړي.

هغه کسان چې د ذاتي مواصفاتو له مخې د لوړ تلو وړ نه دي، د لوړ الوت لپاره پیاوړې وزرونه نه لري، له لویو لویو شخصیتونو سره د سیالۍ اهلیت نه لري، خو حرص پرې غالب دئ، جاه طلبه دي، حقایقو ته د تسلیمېدو او د لوړو شخصیتونو پر عظمت د اعتراف پر ځای او له هغوی سره په نېکو کارونو کې د مرستې او ملګرتیا په ځای د ناروا رقابت لار غوره کوي، د ځان د غوره والي د ثابتولو لپاره د یوسف علیه السلام د ورونړو په څېر غلطو توجیهاتو ته پناه وړي او وایي: موږ په دې خاطر غوره او د احترام او توجه مستحق یو چې شمېر مو زیات دئ!! ځواکمن یو!! د دوی په څېر په عصبیتونو تکیه کوي او د تعصباتو اور ته لمن وهي. په واقعیت کې دغه وګړي د کمزورو شخصیتونو خاوندان دي، د زعامت او مشرۍ وړتیاوې او ځانګړتیاوې نه لري؛ مګر جاه طلبه او د قدرت وږي

دي، غوارې دا حرص او اقتدار ته د رسېدو دا وژونکې تنده له ناروااوو لارو اشباع کړي، د قومي او نژادي تعصباتو په پارولو سره غوارې قدرت ته ورسېږي او په دې توګه د قدرت په مسابقه کې پر خپلو رقيبانو برى ومومي. هغه چې د امت او ملت په شامله او پراخه مستوا کې د منل کېدو جوګه نه دئ او دا کفايت او اهليت په کې نه شته چې د يوه پراخ ملت په کچه د مشرى مقام ترلاسه کړي نو د دې هڅه کوي چې لږ تر لږه د قوم، قبيلې او عشيرې په سطح د زعامت مقام ته ځان ورسوي، خو دا مقام هم د حسادتونو او د نورو په ضد د کرکې او نفرت راپارولو له لارې ترلاسه کوي!!

قرآن په دې قصې کې موږ ته وايي: هغه کسان چې عصبيتونه عنوانوي، د ځان لپاره د قوم او قبيلې په نامه امتيازات غوارې او تل د قومونو تر منځ د امتيازاتو پر وېش اعتراض کوي، دوی د ځان او خپلو رقيبانو په اړه د خورا عادل مرجع قضاوت هم نه مني، داسې لکه چې د يوسف عليه السلام ورونو د خپل حکيم، پوه، حساس او عادل پلار قضاوت هم ناعادلانه ګاڼو او ويل ئې : موږ ته په پام نه کولو سره زموږ پلار ستره اشتباه کوي؛ ان ابانا لفي ضلال مبين!!

تاريخي تجربې ښيي چې د قومي عصبيت بيرغچيان سره له دې چې د هغوی قضاوت او دريځ د خلکو په ګڼه او شمېر باندي ولاړ وي او د هر قوم نفوس د ملاك او معيار په توګه مني، مګر تل داکثريت قضاوت ته غاړه نه ږدي او مخالفت ترې کوي، د اکثريت له لارې نه خپله لاره بېلوي، د امت په وړاندي ملت، د ملت په وړاندي مليت او قوم او د قوم او قبيلې په منځ کې کورني او عشيره ئې حدونه عنوانوي. قرآن فرمايي چې دا شعارونه شيطاني لاملونه لري او د شيطان په تحريك او لمسونه رامنځ ته کېږي، شيطان وو چې د لومړي ځل لپاره ئې نژادي توپير عنوان کړ او ويې ويل: انا خير منه، خلقتني من نار و خلقته من طين. زه تر ده غوره يم، زه دې له اوره پيدا کړی يم او هغه دې له خاورې پيدا کړی دئ.

که چېري د يوسف عليه السلام په ځېر له يوه ستر پيغمبر سره د خپلو ډېرو نږدې خپلوانو او دوستانو لخوا، له کومې ګناه پرته او بې موجبه، داسې جفا او

ظلم کېږي، نو ته اې د الله د لارې مجاهده! باید د الله تعالی په لار کې او د پیغمبرانو د کړنلارو او تګلارو په تعقیب کې، د دغسې جفاګانو منتظر واوسې او په ځان کې د هغوی د زغملو ځواك او زغم راپیدا کړې، داسې نه چې د آزمېښتونو او ستونزو پروخت بې حوصلې شې، ناامېده شې او مبارزه په نیمه لاره کې ناتمامه پرېږدې او تا ته، اې د دغو صحنو تماشاچي! اې د عافیت پر غونډۍ ناست د مبارزو پایلو ته منتظره! تا ته ویل شوي: داسې و نه انګېرې چې دا د الله د لارې سرتېري مجاهدین په دې خاطر له کړاوونو سره مخامخ دي چې د الله تعالی د عنایت او رعایت وړ نه دي او له الهي عنایت او پېرزوینو محروم کړی شوي!! او په دې سبب له دې برخلیك سره مخامخ شوي چې غلطۍ او اشتباه ترې شوې!! داسې نه ده؛ دوی نه، بلکې تا اشتباه کړې، دا لوړې ژورې او دا آزمېښتونه د دې لارې طبیعت او د الله تعالی د نه بدلېدونکو سننو څخه یو سنت دئ. د خدای د لارې مجاهدین به د آزمېښت په دې لوړو ژورو او د کړاوونو او ستونزو په دې پېچومو او کړلېچونو کې روزل کېږي، د دوی صبر او استقامت به مضبوطېږي، د دوی استعدادونو ته به وده ورکول کېږي او د کمال او پوخوالي هغه پړاو ته به رسېږي چې د الله تعالی د نصرت وړ وګرځي او د بریا پرېکړه ئې وکړي.

بایبل لیکي چې د یوسف وروڼو خپلې رمې شکیم ته د څرولو لپاره بوولې وې... پلار ئې یوسف پسې ورولېږو چې احوال ئې واخلي، ... کله چې هلته ورنږدې شو، وروڼو ئې وویل: دا دئ لوی خوب لیدونکی راغی، راځئ چې وئې وژنو او په یوه کوهي کې ئې واچوو، پلار ته به ووایو چې کوم ځناور خوړلی دئ... یوه ئې وویل: د وژلو په ځای ئې ژوندی په څا کې واچوئ... په خپله به په کې مړ شي... له وررسېدو سره سم ئې برید پرې وکړ... جامې ئې ترې وایستلې او په څا کې ئې واچاوو ... ناڅاپه ئې یو کاروان ولید چې د دوی خوا ته رارowan دئ... فیصله ئې وکړه چې پر دغه کاروان ئې وپلوري... له کوهي ئې راوایست او خرڅ ئې کړ... او کاروانیانو له ځان سره مصر ته روان کړ...)

قرآن فرمايي چي د يوسف ورونهو په خپلو کي مشوره وکړه چي يوسف په کوهي کي اچوو، پرېږدو ئې چي کوم کاروان ئې له ځان سره کوم لرې ملك ته بوځي او د مريي په توګه ئې وپلوري، په کار ده چي پلار موږ ته تر ده زيات په درنه سترګه کتلی، زموږ شمېر زيات دئ، هم دکور ټول کارونه کوو او هم ئې حفاظت کوو، خپل پلار ته راغلل او ورته ئې وويل: پرېږده چي يوسف له موږ سره د لوبو او مېوو خوړلو لپاره صحرا ته ولاړ شي، پلار ئې وويل: تاسو پوهېږئ چي زه ورپسې خفه کېږم او وېرېږم چي تاسو به ترې غافله شئ او لېوه به ئې وخوري، دوی بيا خپل شمېر ته ګوته ونيوله او وئې ويل: که لېوه ئې له موږ وخوړی شي په داسي حال کي چي موږ کافي ډېر يو نو موږ به بلا وهلي يو!!

.`Ë {qçqã?r Nã‹Î& çô r Nã9 ã@ø $Ê ö çqã•Ô$ Í& #ßqã {qè$%$

’Î çqà)ãr #ßqã {qè)? Ÿw Nåkß @Í$% A$% ÇÈ ûüÅ î»¹ $Rq% ¾çÏŸ‰è/

R/'»7 {q8$% ÇÈ û,Îè»ù óçä bÎ ó‘$§¡ 9$áÙ è/ çÖÉGù É ã ß$ËM6»Š î

#%î $YèB ãÅö ÇÈ bqß Å»Y9 ¼ã $RÎr #ßqã4?ã $ZÐÛ Ÿw 79 $B

¾ïÎ {qçdõ? b& óÍçâs‹9 ’ÎÎ A$% ÇÈ bqãÝÿ»s9 ¼ç9 $RÎr ó èÿr ô?ö

ã#Ÿ2 & ûè {q8$% ÇÈ šc qèÿ»î çã óÞ&r Ü è!$ã#à2 ûÏ b& ß$%{&r

ÇÈ brçÅ» , 9@Ï $RÎ p7óÁã ßó Rr Ü è!$

يوسف ووژنئ او يا ئې د ځمکي (له مخه) لرې کړئ، تر څو د خپل پلار پاملرنه درته وزګاره شي او تر دې وروسته صالح ټولی شئ، يوه ويونکي وويل: يوسف مه وژنئ، که (د ده په ضد څه) کوونکي يئ نو د يوه کوهي په

تياره تل کي ئې وغورځوئ، چي کوم کاروان ئې ترلاسه کړي، وئې ويل: پلاره! ولې د يوسف په اړه پر موږ باور نه کوې، حال دا چي موږ ئې خواخوږي يو. سبا ئې له موږ سره ولېږه چي (د مېوو په ونو کي) وڅري او لوبي وکړي او موږ ئې حتماً ښه ساتونکي يو، وئې ويل: که ئې درسره بوځئ دا مي غمجن کوي او وېرېږم چي لېوه به ئې وخوري او تاسو به ترې غافله وئ، وئې ويل: که لېوه ئې په داسي حال کي وخوري چي موږ يوه (پياوړې) ډله يو، نو موږ به په دې صورت کي تاواني (بلا وهلي) يو.

په دې مبارکو آيتونو کې څو مهمي لارښووني ترسترگو کېږي:

په سياسي مبارزاتو کي تل کمزوری، خو متعصب حريف دئ چي د سالم او رغنده رقابت او سيالۍ پر ځای پر پټو توطيو لاس پوري کوي، ترڅو له دې لارې خپل رقيبان ترور کړي او د مبارزې له ډگره ئې وباسي.

ځيني بيا داسي دي چي که څه هم هدف ته درسېدو لپاره ناروا لارې غوره کوي؛ مگر ادعا ئې داسي وي چي گواکې د دوی هدف نېك دئ او هدف ته له رسېدو وروسته به د خدمت مصدر گرځي او د صالحو افرادو په څېر به ښو عملونو ته ملا تړي، د دوی په نظر نېك هدف ته د رسېدو لپاره هره لاره غوره کول جايز دي، د هدف نېك والی نامشروع او ناروا تگلارو ته مشروعيت ورکوي، په داسي حال کي چي نه د هدف تقدس کولای شي چي نامقدسه وسيله توجيه کړي او نه له هغه چا چي د کمزورۍ په پړاو کي په غلطو لارو درومي، د خپلو رقيبانو د پرځولو لپاره نارواوو وسېلو ته لاس کوي، دا توقع کېدی شي چي د ځواکمنۍ او قدرت پر مهال دې د صالح انسان په څېر عمل وکړي؛ بلکي د دې په خلاف، اقتدار به د ده د لا زيات انحراف سبب شي او د نورو په خلاف به د ده کړچار تر مخکي هم لازيات کرکجن او د غندلو وړ کړي.

د يوسف عليه السلام د ورونو دا وينا چي په تکرار سره ئې کړې: (نحن

عصبة: مورې خو يوه پياوړې ډله يو)، ښيي چې دوی پر شمېر او عدد ترکيز کوي او په همدې سره غواړي ځان تر يوسف عليه السلام غوره او د خپل پلار د التفات او اعتنا مستحق ثابت کړي!! مخکې ئې وويل: مورږ د يوسف په نسبت غوره يو، ځکه چې هغه يوازي دئ او مورږ يوه ډله يو او بيا وايي: څنگه به ئې لېوه رانه وخوري په داسي حال کي چې زمورږ په څېر ځواکمنه ډله ئې په څنگ کي او ساتنه ئې کوي!! الله تعالی پر شمېر او "عده او عتاد" باندي د خپل بنده بروسه نه خوښوي، څوك چې پر ماسوی الله باندي تکيه او اعتماد وکړي يوازي ئې پرېږدي او له خپلي مرستي څخه ئې محروموي، له خپلو بندگانو څخه غواړي چې يوازي د ده عبادت وکړي، يوازي ده ته د دعا او احتياج لاسونه اوچت کړي، يوازي له ده مرسته وغواړي او يوازي پر ده باندي تکيه او اعتماد وکړي.

که تاسو په دې هکله د بايبل وينا ته ځير شئ نو وبه گورئ چې بايبل دوکه، چل ول، غولول او په خپلو ژمنو نه ودرېدل د خپل داستان د اتل په څېره کي انځوروي خو قرآن کريم ئې د مجرمينو ځانگړتياوې گڼي، بايبل ئې يعقوب عليه السلام ته منسوبوي او کله چې د يوسف عليه السلام د ورونو وار رارسي د دوی هغې دوکې ته گوته نه نيسي چې قرآن ورته اشاره کړې، گمان نه کوم چې د بايبل ليکونکي دې دا کار اشتباهاً کړی وي، باور مي دا دئ چې دا کار ئې عمداً کړی، د ده له نظره خدعه او دوکه يو هنر او کمال دئ، بايد اتلانو ته منسوب شي، نه عادي خلکو او مجرمينو ته!!

بايبل ليکي چې د يوسف ورونو د ده جامې د يوې وزې په وينو سرې کړې... پلار ته راغلل او وئې ويل: آيا دا د يوسف جامې نه دي؟ ... هغه جامې وپېژندې او وئې ويل: حتماً کوم ځناور خوړلی دئ... نو له ويره ئې خپلي جامې څيري کړې، زړې جامې ئې واغوستې... ډېري ورځې ئې په ماتم تېرې کړې... د کورنۍ غړو هڅه وکړه چې هغه ته تسلی ورکړي خو گټه ئې ونه کړه... وئې ويل: ترمرگه به د يوسف غم هېر نه کړم!!

قرآن د بايبل دا وينا غلطه گڼي او فرمايي:

ïnŏĵ $Zŏm#r É÷ĕo$ÏM6»Šî ’Î mqèĕø b& {Ďpã!#ø&r ¾Ïnî {ïqÇdŒ $B=ù

¦$±ŏ NŏdS/& yŷã!`r ÇîÈ bráãô„ ŵ Nŏdr #‹»d NŏdÌŏ'Î OßZ¤ÎHtŗ9

%oZŏ # ß'qã $Zò2 •?r ßÎKó $YŏdŒ $RĴ R/'»7 {q$% ÇîÈ šc qâõ

ÇÐÈ ûüÏ%o»| ¹ $Zà2 ÷9r $Z©9ÏBÿÎ |MR& $Br Ü÷ŏ!$ŏ#Ÿ2 'ù $YŏGB

|#ŏ NŏÝŷR& Nŏ9 ôM9§™ @/ A$% 5> É. Ô%Î ¾ÏnÅ ŠÜ% 4?ã rŏ!`r

ÇÑÈ bqŷÅ ?$B 4?ã ã$èGó ßŏ$ª! $r @ŠÏd ŏÁù یوسف: ۱۵-۱۸

نو کله چې ئې له ځان سره بوت او په دې سلا شول چې په کوهي کې ئې واچوي او ده ته مو وحي وکړه چې په داسې حال کې به ئې په خپل دې کار خبر کړې چې دوی به ئې احساس هم نه کوي. او ماښام په ژړا خپل پلار ته راغلل، وئې ویل: اې زموږ پلاره! موږ لاړو چې يو له بله د مخکې کېدو زغاسته وکړو او یوسف مو له خپلو شیانو سره پرېښود، نو لېوه وخوړ، او ته به راباندې باور کوونکی نه ئې که څه هم موږ رښتوني یو، او کمیس ئې په دروغجني وینې لړلی راوړ، وئې ویل: داسې نه ده؛ خپلو نفسونو کوم کار درته ښایسته کړی، نو (زما دې) ښکلی صبر وي او په هغه څه کې خو له الله نه مرسته غوښتل کېږي چې تاسو ئې بیانوئ.

په دغو مبارکو آیتونو کې له یوې خوا د یوسف علیه السلام د ورونو حالت داسې انځور شوی چې د خپل تصمیم د بدو پایلو او عواقبو له پوهیدو عاجز دي، نه پوهېدل چې په دې سره خپلو موخو ته نه شي رسېدی او داسې ګومان ئې نه

کاوو چې یوه ورځ به بیا له یوسف علیه السلام سره مخامخ شي او دا ټوله ماجرا به د دوی مخې ته کېږدي، له بلې خوا ښیي چې په همدې سخت او نازك حالت کې یوسف علیه السلام ته ا لهام وشو چې اندېښنې مه کوه، په کوهي کې له لوېدو مه وېرېږه، ډاډه اوسه چې له دې ځایه به حتماً ژغورل کېږې.

د یوسف علیه السلام د ورونړو طمع دا وه چې په دې سره به له خپلې مخې یو ستر خنډ لرې کړي او خپلو موخو ته د رسېدو لپاره به لار آواره کړي، خو نه پوهېدل چې د دې کار پایله به څه وي!! د خپل دغه شرمناك کار په عواقبو له پوهېدو عاجز وو او داسې گومان ئې نه کاوو چې یوه ورځ به بیا له یوسف علیه السلام سره مخامخ کېږي او دا ټوله ماجرا به د دوی مخې ته کېښودی شي!! همداراز فرمایي چې په کوهي کې د لوېدو په مهال یوسف علیه السلام ته الهام وشو چې پروا مه کوه، له دې ځایه به ووځې، داسې ورځ به راشي چې دوی به ستا مخې ته سرټیټې او شرمنده ولاړ وي او دا کار به ورپه یادوې!! او دا هغه څه دي چې د حق د لارې مبارزینو ته د ستونزو او کړاوونو په مهال الهام کېږي، الله تعالی ئې له ناهیلۍ ساتي او په زړونو کې ئې هیلې او امېدونه راپیدا کوي. د یوسف علیه السلام د قصې په بیانولو سره قرآن د دغو دریو اساسي موضوعگانو د اثبات لپاره تاریخي بېلگې زموږ مخې ته ږدي: د ورونړو مخالفت او د دوی په لاس کوهې ته لوېدل، د نامعلوم برخلیك په لوري خوځېدل، په ارزانه بیه خرڅېدل، د ستونزو او کړاونو بېلگه، په څاه کې د لوېدو په وخت کې دا الهام چې له دې ځایه به حتماً ژغورل کېږې او له کوهي وتل د نجات بېلگه او په پای کې له خپلو ورونړو سره په داسې حال کې مخامخېدل چې هغوی به په خپلو نادودو او جفاگانو شرمنده وي د برې او د دښمن د ماتې تاریخي بېلگه. تاسو به د بایبل په هیڅ برخې کې او د هیڅ قصې په ترڅ کې ونه مومئ چې له کومې قصې ئې داسې کوم ستر مطلب ثابتول او یوه مهمه لارښوونه کول په نظر کې وي.

د یوسف علیه السلام ورونړه ماخستن په اوښلنو سترگو خپل پلار ته ورغلل او وئې ویل: پلاره! موږ له یوه بله د مخکې کېدو لوبه کوله، یوسف مو د خپلو

شيانو خوا ته پرېښود، په همدې کي لېوه راغی او هغه ئې وخوړلو، ته به حتماً زموږ په خبري باور نه کوې که څه هم موږ په يقين سره رښتوني وو، هغه ورته وويل: داسي نه ده، خپلو نفسونو غولولي يئ او کوم غلط کار ئې درباندي کړی، زما لپاره له ښه صبره پرته بل څه نه دي پاتې، ستاسو د دې خبرو په وړاندي به له الله تعالى مرسته غواړم، يوازي الله تعالى هغه ذات دئ چي په داسي حالاتو کي ترې مرسته غوښتی شي!!

گورئ د بايبل او قرآن د ويناوو ترمنځ څومره ژور توپير دئ، يو د قصې اتل صابر، حساس او په حالاتو پوه انځوروي، د خپلو زامنو له وينا، څېرې او حرکاتو پوهېږي چي دروغ ورته وايي، نه ئې په خبرو باور کوي، نه ئې په اوښلنو سترگو غولېږي او نه ئې د يوسف عليه السلام هغه جامې دوکه کولی شي چي په نورو وينو ئې سرې کړې. صبر کوي، په غمونو کي خپل رب ته پناه وړي. خو بل ئې د داسي بې صبره انسان په څېر انځوروي چي له ډېره ويره خپلي جامې څيري، زړې جامې پر تن کوي او ژمنه کوي چي تر مرگه به دا غم هېر نه کړي!!

قرآن د دې قصې په ترڅ کي موږ ته څو مهمې لارښووني کوي:

بايد په خپلو قضاوتونو کي تلوار او عجله ونه کړو، بايد محتاط واوسو، يوازي د متهم ظاهري ښه، اوښلنې سترگې، غولوونکې ادعاگاني او هغه شواهد چي د خپلي ادعا د ثبوت لپاره ئې وړاندي کوي کافي ونه گڼو، د متهم سوابق بايد په پام کي ولرو.

يعقوب عليه السلام حساس او پوه انسان وو، د يوسف عليه السلام د ورونو په تصنعي ژړا، د قضيې په باب د دوی د خبرو له څرنگوالي، د يوسف عليه السلام د کميس له وضعې او له يوسف عليه السلام سره د ورونو مخکنيو حسادتونو ته په پام سره پوه شو چي زامنو ئې رښتيا نه دي ورته ويلي او اصله قضيه ئې ترې پټه کړې ده.

د مصيبتونو په وړاندي صبر کول د پيغمبرانو طريقه ده.

ښايي يعقوب عليه السلام ته د خپل زوی يوسف عليه السلام تر ورکېدو دا

غم او اندېښنه لازياته درنه وه چې زامن ئې داسي دي، له ده او له خپل ورور سره ئې داسي څه کړي، بې شکه چې د يعقوب عليه السلام لپاره به د داسي زامنو زغمل او تحمل تر دې هم درونه پېښې او له زغم او حوصلې اوچت وو چې يو زوی ترې ورك شوی، د يوه شريف او بااحساسه انسان لپاره دا ډېر درونه پېښې وي چې خپل زامن د خپل اوچت انتظار خلاف گوري او له داسي کسانو سره په يو ځای ژوند کولو مجبور شوی وي!!

يعقوب عليه السلام چې په خپله جليل القدره پيغمبر او د يوه ستر او اولوالعزمه پيغمبر ابراهيم عليه السلام لمسی دئ او الله تعالی ته د نږدې توب او د معنوي مقام په لحاظ خورا اوچت مقام لري، خو سره له دې ستر او اوچت معنوي مقامه، له غيبه بې خبره دئ، له دې عاجز دئ چې پوه شي زامنو ئې له يوسف عليه السلام سره څه کړي دي؟!! څو کيلو متره لرې د ده نازولی او گران زوی په کوهي کي پروت دئ، خو دی ئې نه له حاله خبر دئ او نه ئې مرسته کولی شي!! خپل عجز او ناتواني په دې الفاظو بيانوي: يوازينی مستعان او مرستندوی الله تعالی دی، فقط له هماغه ذات نه بايد مرسته وغوښتلی شي. په دې بيان سره د هغو ناپوه خلکو خولو ته سخت گوزار ورکړی شوی چې په غيب باندي له الله تعالی پرته د بل چا د پوهېدا دعوا کوي!! د قصې دغه برخه موږ ته د قرآن عظيم الشان له اساسي مطالبو نه يو مطلب په گوته کوي، هغه دا چې په ځمکه او آسمان کي له الله تعالی پرته نه څوك په غيبو علم لري او نه د چارو د سمبالولو واك او اختيار لري، هر څوك چې له خدايه پرته بل چا ته د غيبو د علم نسبت وکړي او هغه د چارو متصرف وگڼي نو يقيناً چې قرآن ئې تکذيب کړی دئ.

Ö=â #‹»d 3' Žôþƒ A$% ¼qš 4<š'ù Nèdí #r (qè™ö'ù ó‹$§™ ðä!`r

<§ ƒ2 ¤Æ JVÎ ¢ŽŸr ÇÈ šc qèJèƒ $JÎ ØŠîæ ª! $ pê»ÖÎ ¢ž &r

ÇÈ šú ïY‰Ü"'9$`Ö ÏnŠÏ {q£ÿY2 r9ŠrY‰eB NÜ°‘Š   یوسف:۱۹-۲۰

او یو کاروان راغی او خپل اوبه راوړونکی ئې ولېږو او هغه هم خپله بوکه (په څا کي) کښته کړه، وئې ویل: اې! زېری زېری، دا دئ یو زلمی او هغه ئې د مال متاع په توگه پټ کړ، په داسي حال کي چي الله د دوی په کړو وړو ښه پوه دئ او په ناڅیزه بیه څو درهمو ئې وپلورو او د ده په اړه زاهدان ول.

ناڅاپه یو کاروان راغی، د کوهي خوا ته ئې واړول، یو کس ئې د اوبو راایستلو لپاره ولېږو، د بوکې راایستلو پر مهال متوجه شو چي یو تنکی زلمی ورسره راپورته شو، چیغې ئې کړې: زېری زېری دا دئ یو تنکی زلمی!! د کاروان مشر امر وکړ چي په یوه خوندي ځای کي ئې پټ کړي، ښه سلوك ئې ورسره کاوو، پرې مهربانه ول، مصر ته ئې له ځان سره بوت، هلته ئې په ارزانه بیه وپلورو

بایبل لیکي چي د یوسف علیه السلام ورونو د کاروان له لیدو سره هغه ببرته له کوهي راوایست او په کاروانیانو ئې وپلورو، دا خبره هم قرآن ردوي او هم ئې عقل نه مني، که دوی په کاروانیانو د پلورلو اراده درلودی نو ولې به ئې په کوهي کي اچاوو؟ یوسف علیه السلام د پلورلو په وخت کي کاروانیانو ته ویلی شو چي زه مریي نه یم، دا مي ورونه دي، پلار مي خبر نه دئ... هیڅوك نه غواړي په داسي لانجې کي ښکېل شي او آزاد انسان د مریي په نامه واخلي!! قرآن فرمایي چي یوسف علیه السلام په مصر کي وپلورلی شو.

قرآن د بایبل دا ادعا ردوي چي کاروانیانو یوسف علیه السلام له خپلو ورونو وپېرېدو، د دې ادعا برعکس وایي چي کاروانیانو له څاه راوایست او د موندل شوې قیمتي متاع په څېر ئې پټ کړ، د قرآن په دغو مختصرو الفاظو کي هومره ژور مطالب پراته دي چي د هغه مهال د ټولني د دردونکي وضعیت د دقیق توضیح لپاره کفایت کوي، د کاروان د سالار یو غلام هغه ته د یوه تنکي ځوان د موندلو زېری ورکوي، هغه ئې د قیمتي متاع په څېر پټ ساتي او دا ځکه چي دی

به څو ورځي وروسته د مصر په بازار کي په گرانه بيه پلوري، يعني هغه مهال نه يوازي د غلامانو د پېر پلور بازار گرم وو بلکي دومره بې امنيتي خوره وه چي چا ته به کوم ماشوم او تنکی زلمی په لاس ورغی، که څه هم د کومي آزادې او عزتمنې کورنۍ غړی به وو، بس د غلامانو په ډلي کي به شامل شو، له خپلي کورنۍ سره به ئې روابط د تل لپاره وشلېدل، د بېرته ستنېدو مجال ئې نه شو ترلاسه کولی، د مجهول برخليك په لوري به يوړل شو، لاس په لاس به شو، په يوه بل به خرڅ شو، په دې سره قرآن حکيم د هغه مهال اجتماعي وضعيت په دقيقه توگه انځور کړی.

د قرآن له وينا معلومېږي چي يوسف عليه السلام د کاروان سردار ته د خپلو ورونو د جفا قصه اورولې، د هغه عاطفه او زړه سوی راپارېدلی او دې نتيجې ته رسېدلی چي يوسف عليه السلام خپلي کورنۍ ته له ستنېدو منع کړي، له ځان سره ئې بوځي، تر څو د خپلو ځواکمنو او حسودو ورونو لخوا ونه وژلی شي، دا ئې غوره گڼلې چي يو ښه ځای ورته پيدا کړي، د مصر په کوم معزز شخصيت باندي ئې په لړه بيه وپلوري، دا ئې هم نه دي غوښتي چي په گرانه بيه ئې وپلوري، د زياتو پيسو ترلاسه کولو په ځای ئې د دې ښکلي او بااستعداده زلمي راتلونکې ته زياته توجه کړې.

قرآن د قصې د دغې برخي په ترڅ کي موږ ته لارښوونه کوي چي کله کله ستر ستر شخصيتونه په ډېره لږه بيه خرڅ کړی شي!! هو په خدای قسم همداسي دئ، ډېر ځله ستر ستر شخصيتونه، د خپلوانو په لاس او حتی د خپلو ضعيف النفسه ملگرو په لاس دښمنانو ته په لاس ورکړی شوي او وژل شوي!!

په نولسم آيت کي ويل شوي چي کاروانيانو يوسف عليه السلام لکه مال او متاع پټ کړ، له دې نه په ځرگنده معلومېږي چي نه ئې ورونه له دې ماجرا خبر شوي او نه له کاروانيانو پرته بل څوك. عجيبه ده چې زموږ ځيني مفسرين هم د بايبل د دغې غلطي وينا تر اغېز لاندي راغلي او ادعا ئې کړې چي ورونو ئې هغه له ځا راوايست او په دې کاروان ئې وپلورو!!

$Yèÿ Yƒ b& ó¤ã ç1q#B ’ÉÌò2 & ÿìï&•Þw ŽÇË `Ë ç1ŽIÔ$ “ Ï%A%r

`Ë ¼çJÏèãr ÇÚ öF$ ’Î # Ûqã $Y©B 7Ï‹Y2 r #$!r ¼ç‹Ï, GR #&

Ÿw Ä $Z9$ ŽYò2 & £Å»9r ¾ÍÌB& #?ã ëÏ%ñ ª! $ Ï] ƒŠmF È@ƒÍÙ

“ Ìøt 7Ï‹ .r $Vüã r $V3ãm çY•?#ä ÿç£ã@& ÷=/ $9r ÇËÈ šc qß=êƒ

ÇËÈ ûüŽÅó Û9$ | یوسف: ۲۱-۲۲

او هغه چا چي دی ئې د مصر (له بازاره) وپېرلو خپلي مېرمني ته وويل: مېشت ځای ئې ورته عزتمن کړه (په عزت او درناوي سره ئې وساته)، یا به ګټه راورسوي او یا به ئې خپل زوی وګڼو، په دې توګه مو یوسف ته پر ځمکي تمکین ورکړ او چي تأویل الاحادیث ورزده کړو، او الله په خپل کار برلاسی دئ خو ډېری خلك نه پوهېږي او کله چي پوخوالي ته ورسېدو (حکم) او (علم) مو ورکړ او (ټولو) نېکانو ته همداسي بدله ورکوو..

د قرآن له وینا معلومېږي چي د مصر عزیز د یوسف علیه السلام له لیدو سره سم د هغه له څېرې، خبرو، ناستي ولاړې، هوښیارتیا او زیرکتیا نه پوه شوی چي هغه یو غلام نه، بلکي له یوې شریفې کورنۍ سره تعلق لري چي د حوادثو او پېښو طوفانونو له دې برخلیك سره مخامخ کړی، نو ځکه ئې خپلي ښځي ته وویل: نه ښایي له هغه سره د مریي په څېر چارچلند وشي، بلکي په کار ده ښه ئې وپالې، هیله ده چي په دې کور کي د هغه شته والی موږ ته ګټور ثابت شي، که مو په هغه کي نورې ښېګړې او وړتیاوې وموندې په زویولۍ به ئې ونیسو او د خپلو ټولو شتمنیو امین او وارث به ئې کړو.

قرآن دې کور ته د یوسف علیه السلام د راوستو دوه اساسي موخې په گوته کوي، یو دا چې په دې توگه به ده ته پر ځمکې تمکین ورپه برخه شي او بل دا چې الله تعالی به ده ته د تأویل الاحادیث علم او پوهه ورکړي، له دې نه معلومېږي چې اقتدار ته د رسېدو لړۍ ئې له دې ځایه پیل شوې، د عزیز مصر په کور کې د ده ځای په ځای کېدا باعث شوه چې قدرت ته د رسېدو دروازې ئې پر مخ پرانیستی شي او همداراز دا ښیي چې دلته او د عزیز مصر په کور کې د پاتې کېدو له لاري هغه ته ډېري خبري معلومي شوې، دلته پوه شوی چې د مصر په ټولني کې څه تېرېږي، اقتدار د څنگه خلکو په لاس کي دئ، د واکمنانو شخصي ژوند څنگه دی، په قصرونو کي څوك ناست دي او په زندانونو کي څوك پراته، د دې ټولني قاضي د چا په گټه او د چا په ضد پرېکړې کوي، ده په کنعان کي کوچیانی او صحرانی ژوند ولیدو او په مصر کي د ښاریانو حالت او د دوی ترمنځ ژور توپیرونه، ټول هغه څه چې د ټولني د صالح مشرانو لپاره ئې زده کول ضروري دي په همدې توگه ده ته ورزده شول.

حکیم خدای غوښتل چې یوسف علیه السلام د مصر د ټولني د مشرتابه لپاره تیار کړي، د سختو آزموینو په لوړو ژورو کي وده ورکړي، هغه وړتیاوې، ځواکونه او استعدادونه ئې راویښ کړي او ځلا ورکړي چې یوازې په سختو شرایطو کي راویښېږي او ځلا مومي، د یوه حکیم، مدبر او زړه سواند قیادت وړتیاوې په کي راپیدا کړي، پوره فهم او بصیرت ئې په برخه کړي، د کنعان په نیمه بدوي ټولني کي ممکن نه وه هغه استعدادونه په ده کي راپیدا شوي وی چې د مصر د واکمنۍ لپاره ضروري ول، کنعان د مصر له مدني ټولني نه خورا زیات توپیرونه درلودل، څوك چې په هغه محیط کي ستر شوی په دې نه توانېدو چې د مصر د محیط غوښتني درك کړي او د هغه ستر هېواد د خلکو د قیادت له عهدې څخه ووځي، د دې لپاره چې یوسف علیه السلام د مصر د ټولني نبض ښه درك کړي، په ټولو اسرارو ئې دقیقاً پوه شي، د سیاسي او اجتماعي اړیکو او مناسباتو په ماهیت ئې ښه پوه شي او په هغه کي د مصر د متمدني ټولني د

زعامت ورتوب او لیاقت راپیدا شي، نو ښایي چې د کنعان د نیمه بدوي ټولنې نه مصر ته لاړ شي او هلته تر یوې مودې د مصر د زمامدارانو د ډلې د یوې مرفه کورنۍ په غېږې کې پاتې شي، هماغسې لکه چې الله تعالی موسی علیه السلام د یوې اسرائیلي مظلومې کورنۍ له غېږې بېل کړ او د سیند د څپو پر اوږو ئې د فرعون کور ته ورساوو، د هغه جلاد له تیغه ئې وژغورو چې د بني اسرائیلو د بچیانو د وژلو او حلالولو لپاره گمارل شوی وو، د دښمن مانۍ ئې ورته مدرسه وگرځوله او په همدغې مدرسې کې ئې هغه علم او حکمت په برخه شو چې د دغې ټولنې د لارښوونې او قیادت لپاره ئې ورته ضرورت درلود. له ده نه مخکې ئې یوسف علیه السلام هم له کنعانه مصر ته ورساوو، د مصر د عزیز کور ئې ورته مدرسه کړ، دلته ئې د تأویل الاحادیث علم په برخه شو، دلته د مصر د ټولنې په نبض پوه شو او دلته د دې ټولنې د زعامت وړتیاوې او ځانگړتیاوې په کې وپاللی شوې. ده دیانت او خدای لمانځنه د ابراهیمي کورنۍ په غېږ کې زده کړې وه، مینه، سادگي، مروت، زړورتیا، صداقت، صبر، قناعت او ټولې هغه ښېگړې چې د نیمه بدوي ژوند ځانگړتیاوې دي، دا ئې په کنعان کې ترلاسه کړل، هغه درایت او فراست چې د مصر د ټولنې د مشرتابه لپاره ضروري وو دا ئې باید په خپله په مصر کې، د عزیز مصر په کور او په زندان کې ترلاسه کړی وی، د کنعان په چاپېریال کې دا زده کړه ورته ممکن نه وه، نو ځکه حکیم خدای په خپل خاص الهي تدبیر سره هغه مصر ته وروست او د مصر په یوې واکمنې او حکمرانې کورنۍ کې ئې مېشت کړ او په دې سره ئې په ده کې د دغو استعدادونو د ودې شرایط برابر کړل.

په دې قصې سره قرآن موږ ته دا ستر درس راکوي چې هیڅوک، که هر څومره ځواکمن وي، په هیڅ تدبیر او حیلې سره نه شي کولی د الله تعالی پرېکړې وځنډوي او د تحقق مخه ئې ونیسي، الله تعالی چې څوک د یوې ټولنې او ملت د زعامت لپاره غوره کړی او هغه ته ئې د مشرتابه وړتیاوې ورکړې وي، کوم قدرت کولای شي د هغه په مخ کې خنډ شي؟! او دغه مقام ته د رسېدو مخه ئې ونیسي؟!

مګر د يوسف عليه السلام له عبرت او پنده ډکه قصه دا نه ثابتوي چي خدای په خپل کار کي برلاسی او غالب دئ، خو ډېر خلك پري نه پوهېږي.

قرآن فرمايي چي کله يوسف عليه السلام د پوخوالي او رشد مرحلې ته ورسېد، نو حکم او علم ورکړ شو، په قرآن کي اکثراً د پيغمبرانو د بعثت د بيانولو لپاره دا الفاظ کارول شوي چي حکم او علم ورکړی شو او په دې سره موږ ته لارښوونه کوي چي پيغمبرانو عليهم السلام ته هم علم ورکړی شوی او هم د حکم او فيصلې قوت، هغوی هم فکري امامان دي او هم سياسي مشران او د پرېکړو او حکم کولو مرجع، دلته د يوسف عليه السلام په هکله ويل شوي چي (حکم) او (علم) ورکړی شو، له (علم) نه مخکي د (حکم) يادښت دا مطلب په ګوته کوي چي يوسف عليه السلام لومړی قدرت ته رسېدلی او د مصر واکمن شوی او بيا په پيغمبری مبعوث شوی. خو دلته دا هم ويل شوي چي الله تعالی له ټولو محسنينو او نېکانو سره همداسي معامله کوي، دا الهي معامله يوازي پيغمبرانو ته نه ده مختصه شوې، بلکي ټول نېکان هم په کي شاملېږي، د هغوی هڅې به هم خامخا ثمر ته رسوي او نېکه بدله به ورکوي، د پېښو او حوادثو په لوړو ژورو او پېچومو کي به هغوی ته رشد او وده ورکوي او د دښمن د توطئو په وړاندي به ئې ساتنه او حفاظت کوي او د دوی د بريا او برلاسی لاره به آواروي.

بايبل تر دې عنوان لاندي (يوسف او د فوطيفار مېرمن) ليکي: په مصر کي د فرعون د ساتونکو مشر فوطيفار، يوسف په بيه واخيست... څه موده وروسته ئې دی د خپل کور او تجارت ناظر وټاکو... يوسف ښايسته ځوان وو، د فوطيفار مېرمني زړه پري بايلو... له هغه ئې د مباشرت غوښتنه وکړه... هغه ونه منله او وئې ويل: بادار مي پر ما دومره اعتماد کړی، د خپلو ټولو شتمنيو اختيار ئې راسپارلی... څنګه به دا کرکجن کار کوم... دا د خدای په وړاندي لويه ګناه ده... خو هغې لاس نه اخيست... يوه ورځ يوسف د کور په کارونو لګيا وو... له دوی دواړو پرته بل څوك په کور کي نه وو... هغې مېرمني لاس ورواچاوو چي له ما سره څمله... يوسف ترې وتښتېدو او له کوره ووت، خو جامه ئې د هغې ښځې په

منگولو كې پاتې شوه... ښځې خدمتگارانو ته چيغې كړې او هغوی ته ئې وويل: خاوند مې يو عبراني نوكر كور ته راوستی، دا دئ ما ته ئې سپكاوی راواړولو... زما خونې ته راغی... لاس ئې راواچاوو... ما چيغې كړې او دی وتښتېدو او دا دئ جامه ئې زما په لاس كې پاتې شوه... كله چې فوطيفار د خپلې مېرمنې خبرې واورېدې ډېر په غصه شو او يوسف ئې په هغه زندان كې واچاوو چې د پاچا نور بنديان په كې اچول شوي وو!!!)

د بايبل له ليكونكي پوښتنه كوو: تا خو څو سطره مخكې ليكلي چې په كور كې بل څوك نه وو، نو د فوطيفار مېرمنې چا ته غږ كړ او دا خدمتگاران په يوې چيغې څنگه او له كومه راورسېدل؟!! راشه د قرآن وينا واوره چې څومره دقيقه او له ژورو لاربښونو ډكه ده:

قرآن د قصې دا برخه د يوسف عليه السلام د ابتلاء او آزموينې د يوه بل، خو ډېر حساس او خطرناك پړاو په توگه راااخلي، تر دې مخكې د ورڼو له مخالفت او حسادت سره مخامخ شو، په كوهي كې واچولی شو، په ارزانه بيه خرڅ شو، بل ملك ته يوړل شو، آزاد ژوند ئې د غلامۍ په ژوند بدل شو، په پای كې د يوې مفسدې مصري كورنۍ نوكرۍ ته اړ شو او دا د ده د ژوند تر ټولو حساسه مرحله او ترټولو خطرناكه آزموينه، اوس له يوه بل دښمن سره مخامخ دئ، مخكنی دښمن په زړه كې ورته كينه او حسادت درلود، خو دا دښمن په زړه كې ورته هوس او شهوت لري، هغه په كوهي كې وغورځاوو او دا ئې د گناه په ډنډ كې غورځول غواړي، د دې دښمن دام ډېر غولونكی او جالب دئ او ځان ترې ساتل ډېر گران.

قرآن نه د دې مصري نوم اخلي او نه ئې د مېرمنې، دا ځكه چې قرآن د تاريخ كتاب نه دئ، د نومونو يادول نه مفيد دئ او نه ضروري، د عزيز مصر په نامه ئې يادوي او دا د دې لپاره چې وښيي د مصر ټول هغه شخصيتونه چې دا ئې يو وو، د ده په څېر ول، په خپلو كورونو كې ئې زلمي خدمتگاران او پېغلې خدمتگارانې ساتلې، د دې پروا ئې نه وه چې له دې څه فتنې راولاړېږي، داسې پېښو ته ئې د گناه په سترگه نه كتل، خاص اهميت ئې نه وركاوو، دا اختلاط او حتی په جنسي

روابطو کې آزادي د هغو کورنيو يوه عادي او عامه معامله وه او د هر اشرافي ژوند يوه لازمي ځانگړتيا ده.

قرآن فرمايي چې د عزيز مصر مېرمنې يوسف خپلې خونې ته وروغوښت، دروازې ئې کلکې وتړلې، بيا ئې يوسف ته بلنه ورکړه، هغه انکار وکړ، وئې ويل: الله تعالی مې رب دئ، دغه ځای ته ئې راورسولم، دومره پېرزوينې ئې راباندې وکړې، دا کار لوی ظلم دئ، ظالمان نه ژغورل کېږي او نه بريالي کېږي!! د قرآن الفاظ دا دي:

Mød ÕM9$%r šU °qŏŔ$ÏM)=ñr ¾ÏnÅÿ¯R `ã $gÏF/ † Î qè ÓÉ$ççŠr°'r

šc qßÎ=ø$$ßx ßÎìãÿ ¼çR Î "#qÎB `¡ ôm& þÎn ¼çR Î «! $ŒŒ$èB A$% š• 9

7Ï°‹Ÿ2 ¾Ïnh `»dö ç#ä§ b& Iwöq9 $kÍ §dr ¾Ïn Î ÕM£d ô)9r ÇÊÌÈ

ÇÊÍÈ šú üÅ=ÜßÒ$$RŠ$6ã ôÏB ¼çR Î ä$±ós ÿø9r äþq 9$ç ã $ ÎÇ ZÏ

ÕM9$% É $7ß$!$ d%ÍŸ $Šÿø r 9ŗŠ `Ï ¼çÁŠÏD% ÕŁ%r > $7ß$)6GŐ$r

A$% ÇÊÍÈ ÒÏ& ëU #‹ã ‹& ` f óçb& Iwj #äþq 7Ïd'Î Š#'& ôB â"_ $B

Ée¼çÁŠÏD% šc %. bÎ $gÎd& ôB ÓÏ$© %Îg©r ÓÅÿ¯R `ã ÓÍ_Šr°' 'Ïd

9ŗŠ `Ï É¼çÁŠÏD% b%. bÎr ÇÊÌÈ ûüÎÉ»3$`Ï qèr ÕM%‰ Áù @çè `Ï

¼çR Î A$% 9ŗŠ `Ï É¼çÁŠÏD% #ä' $ß=ù ÇÊÐÈ ûüÏ‰»Á 9$`Ï qèr ÕM/‹3ù

#‹»d ôã óÚ Ìã& ß#Ï'qã ÇÊÑÈ Ñ»ã £ä‰ø. bÎ £ä‰øŸ2 `Ï

ÇÈ ûüÏÛ$/ø$`B ÏMZà2 ÅRÎ ÅÎR‹Ï “ ÌÏÿøGÖ$r   یوسف: ۲۳-۲۹

هغې مېرمنې چې دی ئې په کور کې اوسېدو، نفسي غوښتنه ئې ترې وکړه، دروازې ئې وتړلې او وئې ویل: ژر شه، درته تیاره یم، هغه وویل: پناه خدای ته، هغه مې رب دئ، زما مېشت ځای ئې راته ښه او ښایسته کړ، یقیناً چې ظالمان نه ژغورل کېږي، یقیناً چې هم هغې د ده تلوسه وکړه او که ده د خپل رب برهان نه وی لیدلی حتماً ئې د هغې تلوسه کوله، په دې توګه مو فحشاء او بدکاري ترې وګرځوله، بې شکه چې هغه زموږ له مخلصو بندګانو څخه وو، (هغې غوښتل لاس ورواچوي، دی ترې وتښتېدو)، دواړو د دروازې په لوري منډې کړې، له شا (ئې تر لمنې ونیولو او د) کمیس (لمنه ئې) وروشکوله، (له پرانستلو سره سم ئې) په دروازې کې د ښځې خاوند (په خپلې مخې کې) وموند، (مېرمنې ئې) وویل: د هغه چا سزا به له دې پرته بل څه وي چې بندي شي او یا دردناك عذاب (ئې په برخه شي) چې غوښتل ئې ستا مېرمنې ته سپکاوی ورواړوي؟! ده وویل: دې له ما نفساني غوښتنه درلوده، د کورنۍ له غړو نه یوه شاهد داسې شهادت ورکړ: که ئې کمیس له مخې غوڅ شوی وي، نو دې رښتیا ویلي او دی دروغجن دئ خو که کمیس ئې له شا غوڅ شوی وي نو بیا خو دې دروغ ویلي او دی رښتونی دئ، چې وئې لیدل کمیس ئې له شا غوڅ شوی، نو خاوند ئې مېرمنې ته وویل: دا ستاسو ښځو مکرونه دي، ستاسو مکرونه ډېر ستر ستر دي، یوسفه! له دې تېر شه او ته اې ښځې! د خپلې ګناه معافي وغواړه، یقیناً چې خطا شوې یې!!

د قرآن دا برخه څو لارښووني او ظریف ټکې زموږ مخې ته ږدي:

الله تعالی یوسف علیه السلام د خورا ستر ماموریت او لویې دندې لپاره غوره کړی وو، د یوه ستر انقلاب لپاره، د یوه سیاسي، اجتماعي، فکري او اخلاقي انقلاب لپاره، د مصر په څېر په یوې داسي ټولني کي چي له مدني لحاظه ډېره مخکي تللې خو له فکري او اخلاقي لحاظه ډېره وروسته پاتې، ظلم، فساد او بې عدالتي خپل تور وزر پرې غوړولی، واکمنان ئې په فساد کي تر ستونې غرق، مظلومان له خپلو ټولو انساني حقوقو محروم، د واکمنانو د هوسونو قرباني، په نه گناه زندان ته درومي او د اربابانو د مزاج خلاف په یوه معمولي کار په دار ځړول کېږي، دا ستر مأموریت سپېڅلی، مهذب، مدبر او د ډ سپلین خاوند قیادت او زعامت ایجابوي، هغه کسان چي د اسلامي ټولني د جوړولو په لاره کي مبارزه کوي، هغه ټولنه چي پیغمبران علیهم السلام ئې پر جوړولو مأمور شوي، باید دغسي لوړ شخصیت ولري او د مبارزې په لوړو ژورو کي د دوی دا وړتیاوي راڅرگندي شي.

که چېري ظروف او شرایط په گناه کي د انسان د پرېوتو مشوق وي او هغه گناه ته وهڅوي، نو د ډېرو سترو شخصیتونو د لوېدو او سقوط احتمال هم شته، له هغو ظروفو او شرایطو نه چي انسان گناه ته رابولي یا ئې ورته را کاږي باید ځان وساتو.

که چېري یوسف علیه السلام د خپل رب برهان نه وی لیدلی، د هغې مېرمني په لوري به ښویېدلی وو، راشئ وگورو چي دا الهي برهان څه وو؟ د آیت له فحوی نه معلومېږي چي دا برهان د یوسف علیه السلام هغه احساس وو چي په دغو الفاظو سره ئې بیان کړ: الله تعالی مي رب او پالونکی دئ، دې غوره مقام ته ئې راورسولم، ظالمان نه ژغورل کېږي، همدغه احساس د دې باعث شو چي د ځوانۍ په هغه طوفاني دوره کي د شیطان او نفس له وسوسو خوندي پاتې شي.

قرآن فرمایي چي په دې کار سره یوازي دا نه چي دی له دغې گناه نه وژغورل شو بلکي په همدې سره بې حیایي او بدکاري له ده نه په شا وتمبول شوه!! د قرآن دا وینا په سطحي نظر سره انسان ته عجیبه برېښي، خو په لږ دقت سره پوهېدی

شي چې په دې الفاظو کې ډېر ژور او ظریف مطالب پراته دي، ځوك چې په لومړي ځل د خپل نفس ناروا غوښتنې او د خپل هوس د هڅوني په وړاندې صبر وکړي، تسلیم نه شي او پښې ئې له ښویېدو وژغورل شي، دغه کار په ده کې د ځان ساتنې هغه ځواك او احساس کمال او قوت ته ورسوي چې په راتلونکې کې د داسې هڅونو په وړاندې ئې پښې ونه ښویېږي، چا چې په لومړۍ مقابلې کې د بدیو په وړاندې ماتې ونه خوړله، د بدیو د مقابلې ځواك ئې لازیات پیاوړی او مضبوط شي او چا چې په لومړۍ مقابلې کې ماتې وخوړه، بیا بیا به تر بریدونو لاندې راځي او ماتې به خوري، ځوك چې د بدکاریو دروازه پرانېزي ترړل ئې ورته ګران شي او ځوك چې د لومړي ځل لپاره د هغې له پرانستلو ډډه وکړي د تل لپاره ترې خوندي پاتې شي، یوه ګناه نورو ګناهونو ته لار پرانېزي، یوې ګناه ته په منفي ځواب ویلو سره د نورو مخه نیول کېږي، یوسف علیه السلام هغې لومړۍ بلنې ته په منفي ځواب ویلو سره ټولو هغو کسانو ته ځواب ورکړی چې د ده د بې لارې کولو طمع ئې کوله، ټول په دې پوهېدلي چې دا هوښیار ښکار په لومې کې نه نښلي، چې د عزیز مصر مېرمن په دې ونه توانېده نور به څنګه هغه ښکار کړی شي او څنګه به د هغه د ښکار کولو جسارت او طمع کوي؟!! هو؛ په دې سره الله تعالی له یوې خوا دی د ځوانۍ په هغو شېبو کې چې احساسات ښه په ځوښ کې وي او هوس ډېر څپانده په ګناه کې له پرېوتو وساتو او له بلې خوا ئې بد کارۍ ته بلونکې ځواکونه په فرسخونو له ده لرې کړل.

الله تعالی هغه د مصر د ټولنې د زعامت لپاره غوره کړی وو، د مصر د هغه وخت پر ټولنې د فحشا، اخلاقي فساد او جنسي آزادۍ تور وزر غوړېدلی وو، په خاصه توګه د ټولنې په لوړ پوړیو او اشرافي کورنیو کې دا بیماري په پراخه پیمانه خوره وه، له دې پلوه ئې حالت داسې وو لکه د نن ورځې د لوېدیځې نړۍ د ګنده ټولنو حالت، جنسي بې لارېتوب ته نه یوازې د ګناه په سترګه نه کتل کېدل بلکې یو عادي کار ګڼل کېدو، د یوسف علیه السلام دا کار د دې باعث شو چې د مصر ټولې هغه مېرمنې چې په خپلو نخرو سره ئې د مصر هر واکمن په آسانۍ سره

ښکار کاوو له ده ناهیلي شي او د ده د بې لارې کولو طمع ونه کړي، که د عزیز مېرمن ونه توانېده چي یوسف علیه السلام د خپلي ځوانۍ په موسم کي دوکه کړي، هغه وخت چي احساسات څپانده وي او په داسي حالت کي چي دی ئې مربي او خدمتګار وو، نو له هغه وروسته چي د عمر پوخوالي ته ورسېږي او د مصر واکمن شي، نو څنګه به هغوی وکولای شي چي دی ښکار کړي!! د قرآن دا الفاظ څومره دقیق دي: ä$±ó ÿ$# äþ 9$ç̈ã $Î ç̈Zï (ترڅو په دې توګه بدکاري او بې حیائي ترې ایساره کړو!!)، داسي ئې نه دي ویلي چي هغه مو له بدکارۍ او بې حیایۍ راایسار کړ، نه بلکې بدکاري او فحشاء ترې ایساره شوه، یعني هغه کار ئې وکړ چي نور بدکاري او بې حیایي ورته نږدې نه شي.

د هغو ټولو آزمېښتونو له جملې نه چي یوسف علیه السلام ورسره مخامخ شوی، خورا لوی او خطرناك ئې همدغه آزمېښت وو، د ورونو مخالفت، کینه او حسادت، په څا کي لوېدل، مریيتوب ته لېږدېدا او بندي کېدا... دا ټول تر دې آزمېښت ډېر ډېر آسانه ول.

ګورئ چي د قرآن د وینا په لفظ لفظ کي څومره ژورې لارښووني او ظریف ټکي مخي ته راځي، دوه څېرې ئې په ډېره دقیقه او اغېزمنه توګه انځور کړې: یو د خدای بنده او بل د نفس بنده، یو له ګناه تښتي او بل په ګناه پسې زغلي، یو د ځوانۍ په جذباتي موسم کي له ګناه ځان ساتي او بل په داسي حال کي د ګناه هڅه کوي چي ټولي جسمي او جنسي اړتیاوي ئې رفع شوې، دواړه د دروازې په لوري منډې وهي خو یو ئې د پرانستلو او له ګناه نه د ځان ژغورلو په نیت او بل ئې د دې لپاره چي خلاصه نه شي او ښکار ئې له منګولو ونه وځي، دواړو د دروازې په لوري وځغاستل، یو ئې له ګناه نه د تېښتي لپاره او بل ئې د بې لارې نفس د اشباع لپاره، یو ئې له خدایه ویرې تېښتي ته اړ کړی او بل ئې د زړه له مراد نه د محرومېدو ویرې، عجیبه صحنه ده، دوه متضادي څېرې په یوه تګلوري کي، د یوه منزل په لور په منډو، مګر له بېلا بېلو موخو سره، څه عجیبه صحنه نندارې ته

ایښودل شوې، هغه صحنه چې زړه په لړزا او درزا راولي، مشاعر هڅوي، په انسان کې وجد راپاروي. ډېر داسې کسان مومې چې دوی او هڅې ئې د دې صحنې له څېرو سره ورته دي، ټول په یوه تګلورې کې، د یوه هدف او مقصد په لور تلوار کې، کله نا کله له ورتو شعارونو او ادعاګانو سره، خو یو ئې د رحمن خداي لپاره او بل ئې د نفس او شیطان په حکم، یو ئې په پاك لمنتوب سره او بل ئې له لړلو او ملوثو لاسونو سره، یو ئې له الله تعالی نه د ویرې نه په ډك زړه سره او بل ئې له خیرن، خچن او ګنده ضمیر سره.

دواړه د خپل محسن په وړاندې ودرېږي، د یوه د ژوند ملګری او د بل آقا، یوه ته دې محسن هر څه ورکړي او د خپل ژوند شریکه ئې ګرځولې، خو له بل سره ئې یوازې دومره کړي چې په نوکرۍ ئې نیولی، یو خپل محسن ته صادق او وفادار او بل ورته خائن او بې وفا، مجرم تر بې ګناه مخکې د ځان د برائت ادعا کوي او بې ګناه تورنوي او د هغه لپاره د سزا غوښتنه کوي!! پاك لمنی بېګناه له دې ډډه کوي چې بل تورن کړي، له ځانه دفاع ته اړ کېږي.

لکه څنګه چې مو د یوسف او د هغه د ورونو په قصې کې ولوستل چې تېری د یوسف علیه السلام د ورونو لخوا شوی، هغه ئې څا ته وغورځاوو او بیا ئې د ده کمیس د دې لپاره په "کاذبه وینه" سور کړ چې پلار پرې وغولوي، دلته هم وینئ چې تېری د بدکار او مجرم له پلوه دئ او د صالح مظلوم کمیس په کې څیرې شوی، هغه تورن شوی او هغه په زندان او دردناك عذاب ګواښل شوی!! که تاریخ ته یو ځغلند نظر واچوو نو وبه ګورو د دغو دوو انساني لوریو ترمینځ د تاریخ د ټولو ټکرونو ماهیت همدغسې دئ.

کله چې دوی دواړه د مصر عزیز د وره خوله کې وینې، نو مجرمه ښځه ئې په جګ غږ وایي: یوسف ستا پر عزت او ناموس د تېري او لاس اچولو نیت درلود، د داسې تېري کوونکي سزا له دې پرته بل څه کېدی شي چې یا بندي شي او یا سخت تعذیب شي!! په دې صحنه کې هم ګورئ چې د شر او فساد سمبول یرغلګر دئ، تبلیغات او افتراءات د هغه له لوري دي او د پاك لمنتوب او تقوا لوری تر

تهاجم لاندي او دفاع ته اړ شوی!! تل همداسي وي، د چا لمن چي په گناهونو لړلې وي هغه څوك په گناه تورنوي چي له گناه نه د تېښتې پر وخت ئې لمن څيرې شوې. اکثراً داسي کېږي چي سپيڅلي خلك د خپل سپېڅلتوب نه د دفاع لپاره د تبليغ ډېر لږ احساس کوي او دا ضرورت لږ احساسوي چي د خپل پاك لمنتوب لپاره دلايل وړاندي کړي، دا مجرمان او گناه گاران دي چي د خپل جرم د پټولو او سپېڅلتيا د اثبات لپاره تبليغاتو ته ضرورت لري، دوی د ځان د تبرئې لپاره نور خلك تورنوي.

الله تعالی په خپله له مخلصو بندگانو دفاع کوي، هغه تل له متقيانو او پرهېزگارانو سره دئ، يوازي ئې نه پرېږدي، آزمېښتونه پرې راولي، په لوړو ژورو سره ئې آزمويي، دا ځکه چي ابتلاء او آزمېښت د الله تعالی سنت دئ او دا ځکه چي د آزمېښتونو په ترځ کي د متقيانو روزنه کوي، په دې سره د دوی شخصيت ته مزيده ځلا ورکوي، خو هيڅکله ئې د دښمنانو په وړاندي يوازي او بې اسرې نه پرېږدي، چا چي د آزمېښتونو په دوران کي تر پايه پوري صبر وکړ، الهي مرسته به ئې خامخا خوا ته را رسي، د باطل د پلويانو او ملگرو له منځه به داسي څوك راولاړوي چي له حق پالونکو دفاع وکړي، د مخالف لوري تورونه رد کړي او د دوی پر پاکۍ او پاك لمنۍ شهادت ورکړي!! د يوسف عليه السلام لمن داسي څيرې شوې چي د يوسف عليه السلام پر پاکي او د عزيز د ښځي په بدلمنتوب شاهدي ورکوي، هماغسي چي په وينو لړلی کميس ئې يعقوب وپوهاوو چي لېوه نه دئ داړلی، بلکي ورونو ئې کوم بل کار پرې کړی.

د عزيز مصر غبرگون ډېر سوړ، له دې هم ډډه کوي چي خپلي مېرمني ته کومه سخته خبره وکړي، دا خو پرېږده چي طلاقه ئې کړي، سزا ورکړي، يا دا له يوسفه لرې کړي او يا يوسف ترې لرې کړي، له خپله کوره ئې وباسي او بل ځای ته ئې ولېږي، تر څو د دې فاجعي له بيا تکراره مخنيوی وکړي، فقط دومره ورته وايي: د ښځو مکرونه همداسي وي!! په مکرونو کي ډېر مهارت لري!! د عام خطاب په ډول، داسي چي نوري ښځي ئې هم په کي شاملې کړې دي: د ښځو مکرونه

همداسي وي!!! د دې دا کار خطا او غلطۍ ګڼي خو په دې معنا چې ولې ئې خپل حيثيت او مقام ته پام نه دئ کړی، دا خو ستا نوکر دئ نه سيال!! يعني دا کار په خپل ذات کي د اعتراض وړ نه ګڼي يوازې په هغه صورت کي ئې د اعتراض وړ شمېري چې له خپل سيال سره نه وي!! يوسف ته ئې وويل: له دې خبري نه تېر شه، څه چې درسره شوي هغه هېر کړه او سترګې پرې پټې کړه!! او خپلې ښځې ته ئې وويل: د خپلي ګناه لپاره بخښنه وغواړه، اشتباه دې کړې ده!! خو د ده په الفاظو کي دا وضاحت نه شته چې له چا بخښنه وغواړي، له الله تعالی نه که له خپل مېړه نه؟! د ده الفاظ دا وو: انك كنت من الخاطئين: يقيناً چې ته له خطا شوو څخه يې!! آيا له دې خبري نه د ده مقصد دا دئ چې ګناه دې کړې، دا عمل خو ذاتاً يوه ګناه ده او يا دا چې دا ګناه نه بلکي يوه اشتباه ګڼي او معنا ئې دا ده چې ولې ئې په يو مريي او غلام باندي زړه بايللی او له هغه ئې د زړه مراد غوښتی؟! د آيت الفاظ ډېر صريح دي، ده د ذنب، جرم او اثم پر ځاي د "خطا" لفظ کارولی چې مطلب ئې دا دئ: د يوې شريفې کورنۍ عزتمنه مېرمن چې په خپل مريي زړه بايلي لويه اشتباه کوي!!

د مصر د عزيز له خبرو نه داسي معلومېږي چې د ده قصد دا دئ چې مېرمن ئې بايد په خپله له ده نه بخښنه وغواړي، بايد له خپل دغه مېړه نه بخښنه وغواړي چې دا ټول آرام او له عيش او عشرته ډك ژوند ئې ورته مهيا کړی، دومره پراخ او زيات نعمتونه ئې تر پښو لاندي ورته غوړولي، خو له دې سره سره دا بل چا ته زړه ورکوي او يوه مريي ته پر ده ترجيح ورکوي!!

ګورئ چې يوسف عليه السلام د دغو ټولو نعمتونو پر يوې وړې برخي لاس موندلی، له دې ټولو نعمتونو څخه ډېر لږ څه د ده هم په برخه شوي، خو دئ ئې په مقابل کي د الله تعالی پاس ساتي او ګناه کول د نعمت کفران ګڼي او ترې ځان ساتي، مګر د مصر د عزيز ښځه څومره ناشکره ده چې د دغو ټولو نعمتونو په وړاندي د خپل مېړه پاس نه ساتي؟! د نعمتونو وفرت او ډېروالی غالباً د هغه کفران ته لاره وباسي او انسان د منعم په وړاندي ناشکرۍ ته هڅوي او په انسان

کي د عصيان او طغيان سبب گرځي.

بايبل دلته د دې قصې له يوې ډېرې مهمې او حساسې برخي هسي تېرېږي، خو قرآن ئې په تفصيل سره بيانوي او فرمايي: د ښار ځينو ښځو په خپلو غونډو او مجلسونو کي دا تبصرې پيل کړې چي د عزيز مصر مېرمني په خپل نوکر زړه بايللی، دا خو ئې ځرگنده غلطي کړې ده!! (د دې له شأن سره خو دا نه ښايي چي له خپل غلام سره مينه وکړي، دا چېري او غلام ئې چېري!!)، قرآن فرمايي چي دا هسي د دوی مکر وو، تولي په همدې مرض اخته وې، هسي ئې خپلو خاوندانو ته داسي ښوده چي دوی د عزيز مصر د مېرمني په څېر نه دي، په دوی دې دا بد گمان نه کوي!! کله چي د عزيز مصر مېرمن د دوی له دې مکره خبره شوه نو د مېلمستيا بند وبست ئې ورته وکړ، د يوې صفې په سر ئې ورته ځای برابر کړ، د هري يوې مخي ته ئې د مېوې لوښی او چاړه کېښوده، کله چي دوی په خوراك لگيا وې يوسف ته ئې د دوی خوا ته د څه وروړلو امر وکړ، کله چي د مصر د واکمنو مېرمنو وليد، حسن ته ئې هك پك او مجذوبې شوې، بې اختياره ئې خپل لاسونه غوڅ کړل، د عزيز مېرمني پرې غږ کړ: دا هماغه کس دئ چي تاسو پرې ملامتولم، هو! ما ترې د زړه مراد وغوښتو مگر هغه ډډه وکړه او که غوښتنه مي ونه مني او اوامرو ته مي غاړه کنښېږدي ځای به ئې زندان وي، خوار او ذليل به شي، يوسف (چي د دوی خبري ئې اورېدلې او متوجه شوی چي اوس نو وضعيت لا ډېر خطرناك شو، دلته راغونډې شوې مېرمني تولي د دې په څېر دي اوس به هغوې هم د ده د بې لارې کولو هڅه کوي، نو الله تعالی ته ئې د دعا لاسونه اوچت کړل او وئې ويل: زما ربه! زندان تر هغه څه راته غوره دئ چي دوی مي وربولي! که ته مي د دوی له مکره ونه ساتې، دوی ته به مايل شم او د نورو جاهلانو په څېر به شم!! الله تعالی د ده دعا قبوله کړه، له دې گنده محيطه ئې د ده د لرې کولو پرېکړه وکړه، عزيز مصر سره له هغه چي حقايق ورته ځرگند شوي وو دا فيصله وکړه چي تر يوې مودې ئې زندان ته ولېږي.

د قرآن الفاظ دا دي:

[illegible]

او د ښار ځينو ښځو وويل: د عزيز مېرمني له خپل مريي نفسي غوښتنه کړې، يقيناً چې ميني لېواله کړې، موږ ئې په څرګندي غلطۍ کي ګڼو، نو کله چي ئې د دوی مکرجني خبري واورېدې پيغام ئې ورولېږو او د تکيې ځای ئې ورته برابر کړ او د دوی هري يوې ته ئې چاړه (په لاس کي) ورکړه او (يوسف ته ئې) وويل: د دوی مخي ته ورووځه، نو کله چي ئې هغه وليد (تر خپل ګمان ئې، لوړ ومونډ او خپل لاسونه ئې غوڅ کړل او وئې ويل: پاکي

الله لره ده، دا خو انسان نه بلكي له يوې قدرمني او درنې فرشتې پرته بل څه نه دئ، (د عزيز مصر مېرمني وويل: دا همغه څوك دئ چي تاسو پرې ملامتولم، هو؛ ما ترې د زړه مراد وغوښتو او ده ځان لرې وساتو، كه هغه څه ونه كړي چي زه ئې پرې گمارم، نو هرو مرو به زنداني شي او حتماً به خوار او سپك شي، (يوسف) وويل: زما ربه! تر هغه څه چي دوى مي وربولي زندان راته غوره دئ او كه ته د دوى مكرونه رانه وانه ړوې دوى ته به مايل او د جاهلانو له ډلي به شم، نو رب ئې دعا قبوله كړه او د دوى مكر ئې ترې وگرځاوو، بې شكه چي هغه پوه اورېدونكى دئ، بيا د څرگندو نښو له ليدو وروسته (دا ورته غوره) وبرېښېده چي څه موده ئې بندي كړي.

دلته څو خبري د ځانگړې توجه وړ دي:

د ښار د ښځو يوې ډلي، نه ټولو ښځو، فقط د درباريانو او رئيسانو ښځو، هغه چي په خپل چاپېريال كي د نورو اشرافي مېرمنو له ټولو اسرارو خبرېږي، وويل: د عزيز ښځي لويه غلطي كړې ده!! خپل غلام ته ئې زړه وركړى او له هغه نه ئې د زړه مراد غوښتى، د هغې په شان شريفه او لوړ نسبه ښځه وگوره او مريي ته زړه بايلل وگوره! هيڅوك داسي نه كوي لكه چي هغې كړي دي!! قرآن كريم د دوى دا خبري هسي مكر او حيله گڼي او دا په گوته كوي چي دوى ټولي په دې ناروغۍ اخته وې، ټولي د عزيز مصر د مېرمني په څېر وې، دا خبري ئې د خپل پاك لمنتوب د اثبات لپاره كړې او په دې سره ئې خپلو مېړونو ته ښودله چي دوى دا كار اشتباه گڼي او هيڅ كله به ئې مرتكبې نه شي!!

قرآن فرمايي: كله چي دې د دوى مكرجنې خبري واورېدې نو په هغوى پسې ئې استازى ولېږو او د دوى لپاره ئې مجلس جوړ كړ، بالښتونه ئې ورته كېښودل او (د غذا او مېوو پر دستر خوان باندي ئې) هري يوې ته چاړه كېښوده او (يوسف عليه السلام ته ئې) وويل: د دوى مخي ته رووځه! كله چي د هغوى نظر پرې ولگېدو، نو هغه ئې (له خپل گومان او تصور نه) ډېر لوړ وموندو (د ټولو سترگې

پرې ښځې پاتې شوې او د مېوو پرځای ئې) خپلې گوتې پرې کړې او وئې ویل: خدای ته پناه! دا خو بشر نه دئ، دا خو له یوې قدرمنې فرشتې پرته بل څه نه دئ!! د عزیز مصر مېرمن (له کوم شرم او حیا پرته د خپل راز او د عیاشۍ د مجلسونو سیالو او هم مسلکو ملگرو ته) وایي: زه مو په دې ملامتولم چې خپل مریي ته مې زړه ورکړی، دا دئ هغه غلام! هو ما ترې د زړه مراد وغوښتو خو هغه ډډه وکړه، لوړه کوم چې یا به مې مراد پوره کوي او یا به زندان ته درومي، له ذلت او سپکاوي سره به مخامخېږي او له دې ټولو نعمتونو به محرومېږي!!

گورئ چې قرآن د مصر د اشرافي کورنیو اخلاقي وضعیت څنگه انځور کړی: د عزیز مصر د مېرمنې د عیاشۍ په محفل کې مېلمانه، آزاد خیالې، د مصر د اشرافو په کورنیو پورې مربوطې بدلمنې ښځې چې کله یوسف علیه السلام ویني، خپل حواس بایلي، خپل کنټرول له لاسه ورکوي، ټول د هغه د جمال په ننداره کې ډوبېږي او له ډېرې وارخطايۍ د مېوو پر ځای خپلې گوتې پرې کوي، بې له دې چې د شرم او حیا احساس وکړي د ده د حسن ستاینه کوي، د عزیز مېرمنې ته برائت ورکوي او دې ته دا مجال برابرېږي چې په پوره جسارت سره پر خپل کار اعتراف وکړي!!

قرآن په دغو څو لنډو جملو سره د مصر د درباریانو او زعیمانو د کورنیو د بداخلاقیو وضعیت او د هغوی د شخصي ژوندانه ټول اړخونه، پټې او ښکاره زاویې او گوښې په ډېر دقت سره انځوروي او دا ښيي چې په غیر اسلامي ټولنو کې او د هغو خلکو په منځ کې چې پر خدای او آخرت ایمان نه لري، زعما او مشران ئې له اخلاقي لحاظه تر دې حده په فساد کې غرق وي، دومره سپك او ذلیل وي چې آزاد جنسي روابط په هغوی کې عادي کار گڼل کېږي او هیڅوك هم پرې اعتراض نه کوي.

دې ټکي ته مو باید پام وي چې له دې قصې څخه او له هغو تبصرو او تحلیلونو څخه چې د مصر د مشرانو اخلاقي وضعیت په کې څېړل شوی، د قریشو د سردارانو انتباه به څه وه؟ له دې به ئې څه پیغام اخیستو؟ آیا د دې قصې حرف

حرف به ئې ځان ته متوجه نه ګاڼو او هغه به ئې په ټولني کې پر خپل اعتبار، رسوخ او عزت يو خطرناك برید او تېری نه بالو؟آیا د مکې عامو خلکو به د دې قصې په هېنداري کې د خپلو سردارانو او د دوی د کورنیو څېره نه لیدله؟ او هر آیت به ئې د دوی پر بدې وضعې نه تطبیقاوو؟

په دې آیتونو کې د یوسف علیه السلام هغه وضعیت چې ورسره مخامخ وو په ډېر زړه راښکونکې، جالب او ښوونکې بڼه کې انځور شوی، هغه چې تازه رسېدلی ۱۸_۱۹ کلن ځوان دئ، د صحرا په ویړه غېږه او د هغې په صافه او شفافه هوا کې دنیا ته راغلی او د ځوانۍ پړاو ته رسېدلی، الله تعالی ورته ښکلی صورت ورکړی، د ورونو جفا ئې لیدلې، په څا کې د لوېدلو بده ورځ ئې ګاللې، د غلامۍ شپې او ورځې ئې لیدلې او اوس د نړۍ په خورا متمدنه سیمه کې (د مصر په پلازمېنه کې) د مصر د عزیز په کور کې ژوند کوي، په هغه کې د بدوي او مدني ژوند آثار او نښې له ورایه ښکارېدې، د هغه راښکونکې څېره د جلال او جمال، ښایست او تقوی، وقار او مهربانۍ، متانت او ساده توب ښکلی امتزاج وو، هر لیدونکی به ئې ځان ته راښکو او د ځان مجذوب به ئې ګرځاوو، د یوسف علیه السلام ذاتي ښېګړې ورته حادثې او پېښې رامنځته کړې، لومړی ئې د ورونو له کینې سره مخامخ کړ او دی اوس د عزیز په کور کې له هغه لوی آزمېښت سره مخامخ شو، د عزیز ښځه ورپسې شوه، هره شېبه ئې د ګناه په ناولي ډنډ کې د لوېد وېره وه، په هرګام کې ئې مخې ته دام، له هغه محفل نه وروسته خو د مصر د سردارانو ټولې مېرمنې پرې مینې او د هغه د اغوا لپاره ئې پایڅې رابډوهلې وې، د هغه ستونزه ئې لازیاته کړې وه، هرې خوا ته چې ګوري، ګناه ورته خپله غولوونکې غېږه پرانستې ده او په هر ګام کې د شر داعي او بلونکی ورته په کمین کې دئ، په ناز او نخرو ئې ځان ته رابلي، که نور خلك په ګناه پسې منډې وهي، دلته ګناه په ده پسې ځغلي او هره شېبه د دې انتظار کوي چې هغه غافل ومومي او ګوزار پرې وکړي، غافل ئې کړي، اراده ئې کمزورې ووینې، ګناه ته تمایل په کې راژوندی کړي او ډېر ژر ئې ښکار کاندي، څومره خطرناکه صحنه ده

او څومره اروا سوځوونکې آزموینه؟ هغه په دې سخته مبارزه کې ثابت قدمه او کوټلی دئ، له هر پړاو نه په بري سره سر لوړی او فاتح تېرېږي، د عزیز د ښځې گواښونه ئې اورېدلي او لیدلي، چې یوسف باید له دغو دوو نه یو غوره کړي، یا په گناه کې سقوط او د دې غوښتنو ته تسلیمېدا، یا زندان ته تگ او د خواریو او ذلتونو منل، خو هغه د دغو دوو بدیلونو څخه د یوه په انتخاب کې ځنډ ونه کړ، بې له ځنډه ئې زندان غوره کړ، په پوره اشتیاق سره هغه بدیل انتخابوي چې پرې وېراوو ئې، په پوره سوز او د زړه له تله خپل رب ته دعا کوي او وايي: زما پالونکې خدایه! زندان له هغه څه ډېر راته محبوب دئ چې دوی مې وربلي!!

دا برخه له یوې خوا موږ ته دا راښیي چې له دې محفل نه وروسته د عزیز مصر مېرمن د یوسف علیه السلام په ښکارولو کې یوازې نه وه، د مصر د سردارانو ډېري مېرمني ورسره شریکې شوې وې او له بله پلوه یوسف علیه السلام دغه صحنه دومره خطرناکه گڼلې چې د الله تعالی له لطف او مرحمته پرته ئې په بل څه خلاصون ترې گران لیدلی، د همدې لپاره ئې خپل رب ته په دې الفاظو دعا کړې: که د دوی مکر را نه دفع نه کړې، نو د دوی په دام کې به ولوېږم.

د قرآن دا وینا هم خاصه توجه غواړي چې فرمايي: یوسف علیه السلام جنسي بې لاریتوب او شذوذ د جاهلیت له مظاهرو څخه گڼي، د قرآن له نظره په هري ټولني کي چې د دې گنده او ناولي عمل مظاهر راڅرگند شي نو هغه ټولنه له تمدن نه وروسته پاتې او جهل وهلې ټولنه ده. علم او تمدن انسان د قانونمندۍ خوا ته کاږي او ټولي اړیکي د همدغې قانونمندۍ په سیوري کي تنظیموي او ټولنه له دې ژغوري چې قانون ترپښو لاندي شي، له حدودو تېری وشي، نظم له منځه ولاړ شي، یو د بل په حق او حد تېری وکړي، د انسان په ژوند کي تر ټولو مهمه او اساسي قضیه د ده جنسي اړیکي دي چې د ده او د ده د نسل ژوند او دوام ورپوري تړلی دئ. د انسان د ژوند د دغه اساسي اړخ روغوالی، د قانون په چوکاټ کي د هغه تنظیمول او په دې برخه کي د پولو او حدودو د تر پښو لاندي کېدو مخنیوی د علم او تمدن له لومړنیو غوښتنو څخه ده. جهل او د انسان له

فطرت او د هغه د جسم د سلامتیا او روغتیا له غوښتنو او د هغه د روح او بدن له صحي اړتیاوو نه بې خبري د دې سبب کېږي چې د انسان د ژوند دغه اړخ ته لازمه اعتنا ونه شي، ضوابط ئې تر پښو لاندې شي او له حدودو ئې تېری وشي، مګر دا نه ګورئ چې د لوېدیځې نړۍ بې مهاره ټولنه له دې جهته څومره رنځ وړي او له څومره خطرناکو ناروغیو سره مخامخ ده؟ د ایډز وژونکې ناروغي د دې ټولنې له مظاهرو څخه یوه ده، د لوېدیځې نړۍ زړه سوانده پوهان په چیغو چیغو د خطر اعلان کوي چې یا آزادې جنسي اړیکې کنټرول کړئ او یا د هغه د بدو او تباه کوونکو عواقبو انتظار وکړئ.

الله تعالی د یوسف علیه السلام دعا قبوله کړه، ده زندان تر دې لړلي چاپېریال غوره وګاڼه، زندان ورته خوندي پناځی ښکاره شو، د مصر د واکمنانو له مکرجنو او نخره ګرو ښځو نه ئې الله تعالی ته پناه یووړه، د دعاګانو اورېدونکي علیم خداي د ده دعا اجابت کړه، له هغه چټل او لړلي چاپیریال او په ګناه کې له سقوط او لوېدو ئې وژغورو، الله تعالی د خپل مخلص بنده دعاګانې اوري او قبلوي ئې، هغه د خپل بنده له هر حالته خبر دئ، په دې پوهېږي چې د څه ډول معاملې وړ او مستحق دئ؟

قرآن فرمایي چې درباریانو ته دا غوره وبرېښېده چې یوسف علیه السلام د څه مودې لپاره زندان ته ولېږي، په داسې حال کې چې حقایق ورته څرګند شوي او د یوسف علیه السلام په پاك لمنۍ پوه شوي ول. په دې اړه د قرآن له الفاظو معلومېږي چې یوازې د مصر عزیز نه؛ بلکې د مصر نورو درباریانو هم مصلحت په دې کې لیدلی چې د یوې مودې لپاره یوسف علیه السلام زندان کې وساتي، دوی دغه تصمیم د ځینو ننبو ننبانو له لیدو وروسته ونیولو!! خو دا ننبې ننبانې کومې وې، هغه چې د یوسف علیه السلام په پاك لمنۍ ئې دلالت کاوو او که هغه اطلاعات چې د هغې مېلمستیا له وضعیته دوی ته رسېدلي وو؟ د قرآن له دغو الفاظو (من بعد ما رأوا الایات) او (ثم بدا لهم) چې په دواړو کې د جمعي صیغې راغلې ښیي چې زندان ته د یوسف علیه السلام په لېږلو کې نور درباریان هم

شريك ول او دا ځکه چي دوی ته دا اطلاع رسېدلې وه چي په هغې مېلمستيا کي د دوی مېرمنو هم په يوسف عليه السلام زړه بايللی او د همغه څه کولو هڅه ئې کړې چي څو ورځې مخکي ئې د عزيز مصر مېرمن پرې ملامتوله!! دا بهير موږ ته د هغې جاهلې ټولني يوه بله توره زاويه هم په ګوته کوي او هغه دا چي په دغو ټولنو کي فيصلې او پرېکړې د مصلحتونو له مخي کېږي، نه د عدالت له مخې، د غيراسلامي ټولنو په محاکمو کي د واکمنانو هوی او هوس واکمني او حکومت کوي نه (قانون او قضا)، حاکم او واکمن کولی شي يو بې ګناه انسان د خپلي خوښې تر مودې پوري په زندان کي وساتي، همغسي لکه د مصر واکمنانو او درباريانو چي د خپلو مېرمنو د اداره کولو او له فساده د راګرځولو پر ځای ئې يوسف عليه السلام د نامعلومې مودې لپاره زندان ته ولېږو!!

هغه شخصيت ته چي الهي تقدير د مصر په ټولنه کي د يوه ژور بدلون راوستو لپاره غوره کړی او د دې ټولني قيادت او زعامت به ده ته سپارل کېږي، ضروري ده چي د بدوي ژوندانه د وضعيت له مشاهدې او د مصر د حکامو د وضعې له ژورې مطالعې نه وروسته، د مصر د محاکمو د پرېکړو په څرنګوالي او ماهيت پوه شي او د زندان او زندانيانو له حال او احواله پوره خبر شي؛ او دا ځکه چي عوام د حاکمو نظامونو د پراخو تبليغاتو له مخي داسي ګومان کوي چي (محاکم) آزاد او مستقل دي او قاضي د قانون او مقرراتو په حکم قضاوت کوي او د عدالت له تامين نه پرته هيڅ څيز ته ارزښت نه ورکوي، د دې غلط ذهنيت تصحيح نه يوازي د عامه خلکو او طبقاتو تر منځ ضروري ده؛ بلکي د خواصو او د ټولنيزو انقلابونو د زعامت او مشرتابه په کچه هم ضروري ده، د زندان وضع او د زندانيانو حالت، د دې ټولنو د محاکمو او قاضيانو ماهيت په ښه توګه څرګندوي، د انقلاب مشران بايد زندان ته لاړ شي تر څو په جاهلې ټولنه کي د عدالت او قانون ماهيت په خپلو ټولو غړيو او روح سره احساس کړي او په دې پوه شي چي په دې مجال کي کومي تبديلي او انقلاب ته ضرورت شته!!

قرآن په دې قصې سره موږ ته دا درس راکوي چي که چېري د الله تعالی کوم

صالح بنده د ده په لار کي زندان ته درومي، بايد ډاډه او مطمئن وي او د پاېلو په
اړه دې هيڅ تشويش نه کوي، دا او هره پرېکړه دې د الله تعالی له لوري وګڼي او
په دې باور دې وي چي په دې کي ئې حتماً حکمتونه او مصلحتونه ايښي دي، که
نن نه پرې پوهېږي، ژر به پرې پوه شي، مګر نه ګورئ چي زندان ته د يوسف عليه
السلام تګ نه يوازي د ده له غوښتنې سره سم وو؛ بلکي الله تعالیپه دې سره دی
په ګناه کي له پرېوتو وژغورو، زندان ئې ورته يوه مدرسه کړه او د هغې په غېږه
کي ئې له لا ډېرې فکري او اخلاقي ودې برخمن کړ او هلته ئې د مصر د ټولني يوه
بله تياره زاويه له نږدې وکتله... او په پای کي له همدې زندانه د مصر واکمنۍ ته
ورسېدو.

A$%r #ʵõ z ǭÇ ãǼ Ǘ1‘& þĵ $JèßŠn& A$% Ë$‹Fù `õ Å9$çèB Ÿ@ zŠr

ÿüîƒ/ƒÍ‘ÜÎ $Zŭĥn ŗz B ǭöŏ9$$@ äǗ #ŽZǎz ÓÅÜ -çù @ǗÜôn& Ǘ1‘& þĵ ãz Ƒ $

ŭvĵ ÿùïî R$%-éê R$èÛ $Jã‹ÏÜ ŵ A$% ÇÌÌÈ ûüŽÅ6ó ß9$$ `B š• 1•R $RĴ

&Mø? ’ĵ þĥí ÓĮJ=æ $ßĬ $JãÏ9Œ $Jã‹ÏÜ b& Ÿ@ ¾ÿĭƒ/ƒÍ‘ÜÎ $JãèÜR

'@B &Mè??$r ÇÌÈ brŏÿ». Ŀè ó•ÅƑ $Ĥ Nèr «! $Ĥ bqãß $ŏ ŵ Ǭq% '@B

`Ë «! $Ĥ 8Îô9 b& $Z9 šc %. $B >qãè/r ,»sŏĴr OŠÜ•ŏĵ ŭ ä$/#ä

ŵ Ä $Z9$ŽYò2 &£Å9r Ä $Z9$’?ãr $Zŏã «! $è@Òù `Ë š• Ï9Œ ãŏ«

ª! $Ü& Îöz šc qèŏÿGB Ò$/ŏä Çõ Å9$ ŏÅ9Á»ƒ ÇÌÈ brãŏ„

óĘR& $dqßèŏß™ &$Jŏ& Wĵ ÿüîrß `Ë brßŏ? $B ÇÌÈ ã$ĝ)ß$ßŏn°q$$

{ÿ‰çè? žv& •B& ‐ žvÎ NŒÛ$ÅÎ ?»ÜûÌ `Ë $k‌Í ª! $A“R& $B Nà2 t$/#är

ÇÍÈ šc qßJn=ôèt Ÿw Ä $Z9$ŽY2 &£Å»9r ßÏh ãNöÍ‡ä!$7 ïÍÆ ç$‹Î wÎ

او له ده سره (په يو وخت) دوه زلمي غلامان هم زندان ته ننوتل (بنديان شول)، (هر يوه ئې يو خوب بيا بيا ليدلی وو، يوسف ته راغلل)، يوه ئې وويل: زه په خوب کې ځان داسې گورم چې انگور زبېښم او بل (ورته) وويل: زه په خوب کې ځان داسې گورم چې پر خپل سر ډوډۍ وړم او مارغان ئې خوري، موږ د دې خوبونو په تعبير پوه کړه، ته راته د نېکانو له ډلې معلومېږې، هغه وويل: لابه هغه خواړه چې (معمولاً هره ورځ) درکول کېږي درته نه وي راغلی چې تعبير به ئې درته ووايم، دا د هغه علم يوه برخه ده چې زما پالونکي رب راښودلی، ما د هغه قوم دين پرېښود چې پر الله ايمان نه لري او پر آخرت کافران شوي. او د خپلو نيکونو ابراهيم، اسحاق او يعقوب د دين متابعت مې وکړ، موږ ته نه ښايي چې له الله سره کوم څه شريك کړو، دا پر موږ او پر ټولو خلکو د خدای يو فضل او پېرزوينه ده؛ خو اکثر خلك شکر نه کوي، (يعني دا د الله تعالی لويه پېرزوينه ده چې موږ ته ئې فرمايلي: له الله پرته بل چا ته سر مه ټيټوئ او بل ته لاس لمن مه اوږدوئ)، د زندان ملگرو! آيا ډول، ډول اربابان غوره دي او که يوغالب خدای چې (پر ټولو کايناتو) مسلط دئ؟ له ده پرته خو تاسو د داسې څه عبادت کوئ چې هسې څو نومونه دي، چې تاسو او ستاسو پلرونو نومولي، الله هيڅ دليل ورته نه دئ نازل کړی، حکم (صادرول) خو يوازې الله لره دئ، امر ئې کړی چې له ده پرته د هيچا عبادت مه کوئ، سم او سيده دين همدا دئ، خو زياتره خلك نه پوهېږي.

بایبل تر دې عنوان لاندي (یوسف د بندیانو خوبونه تعبیروي) لیکي: (فرعون د دربار د ساقیانو او نانوایانو په رئیسانو غصه شوی وو... دواړه ئې په هغه زندان کي واچول چي یوسف هم په کي وو... دوی زیاته موده هلته پاتې شول... فوطیفار یوسف د دوی د خدمت لپاره گمارلی وو...یوه شپه دواړو خوب ولید... سهار یوسف متوجه شو چي دواړه خفه دي... پوښتنه ئې ترې وکړه... وئې ویل: موږ خوب لیدلی خو څوك نه شته چي موږ ته ئې تعبیر کړي... یوسف ورته وویل: د خوبونو تعبیرول د خدای کار دئ!! ما ته ووایئ څنگه خوبونه مو لیدلي... د ساقیانو رئیس وویل: د انگورو داسي تاك مي ولید چي درې څانگې ئې وې...ناڅاپه څانگي وغوړېدې او زیات انگور په کي وټوکېدل... له ما سره د فرعون د شرابو جام وو، انگور مي په کي وزبېښل او فرعون ته مي ورکړل او هغه وڅښل، یوسف ورته وویل: ستا د خوب تعبیر دا دئ: درې څانگي یعني درې ورځي، تر دریو ورځو پوري به فرعون تا له زندانه آزاد کړي او بیا به د ده ساقي شې... هیله مي دا ده چي ما هېر نه کړې، فرعون ته زما قصه وکړه او ترې وغواړه چي ما له دې زندانه آزاد کړي... کله چي د نانوایانو رئیس دا تعبیر واورېدو او هغه ئې ښه وموند نو هغه هم خپل خوب داسي ورته تېر کړ: په خوب کي په خپل سر باندي له ډوډۍ ډك درې شکورونه گورم ... مرغان راغلل او هغه ئې وخوړې، یوسف ورته وویل: درې ټوکرۍ یعني درې ورځي، درې ورځي وروسته به فرعون ستا سر له تنه بېل کړي او بدن به دې په دار وځړوي، مرغان به راشي او ستا د بدن غوښې به وخوري... درې ورځي وروسته د فرعون د زېږېدو کلیزه وه... دا دواړه بندیان ئې خپل حضور ته وروغوښتل... د ساقیانو رئیس ئې په خپلي مخکنۍ دندې وگمارو او بل ئې په دار وځړاوو)

قرآن د بایبل د دغو خبرو اکثري برخي ردوي او په ځای ئې د قصې اصلي بهیر په داسي بڼې کي بیانوي چي نه یوازي هر څه ئې طبیعي او د واقعیتونو مطابق دي بلکي ډېر ظریف نقاط او مفیدي لارښووني زموږ مخي ته ږدي، قرآن فرمایي چي د یوسف علیه السلام په څېر دوه نور بې گناه کسان هم له ده سره په

يوه وخت زنداني شول، دواړو يوسف عليه السلام ته د يوه دروند او نېك انسان په سترگه كتل، د همدې لپاره ده ته راغلل او د خپلو خوبونو تعبير ئې ترې وغوښت او يوسف عليه السلام چې له خپل زندانه د دعوت او مبارزې سنگر جوړ كړی، له هره فرصته په استفادې سره خلك د الله تعالی عبادت ته رابلي، له شرك او د گڼ شمېر اربابانو له بندگۍ نه بغاوت ته بلنه وركوي، مخكې له دې چې د خپل زنداني ملگرو خوبونه تعبير كړي، مهلت ترې غواړي او ورته وايي چې د راتلونكې وخت د ورځنۍ خوراك له راتلو مخكې به ستاسو د خوبونو تعبير درته ووايم، له دې فرصته په استفادې سره هغوی توحيد، معاد، رسالت، له شرك نه برائت او د الله تعالی عبادت ته رابلي، خو تر هر څه مخكې لازم بولي چې د هغوی اعتماد جلب كړي؛ ځان داسې معرفي كوي: ما د هغه قوم دين پرېښی چې پر خدای ايمان نه لري، له آخرته منكر دي، د دې په ځای مې د خپلو نيكونو ابراهيم، اسحاق او يعقوب عليهم السلام د دين متابعت ته ملا تړلې او ورته وايي: له ذلت او سپكاوي نه د خلاصون يوازينۍ لار دا ده چې له الله تعالی پرته بل چا ته سر ټيټ نه كړو، له شرك نه ډډه وكړو، يوازې په همدې سره د الله تعالی عنايت او فضل زموږ او د ټولو انسانانو په برخه كېدی شي، الله تعالی په خپل دې پرېكنده او قاطع حكم او امر سره چې له ده پرته هيچا ته د بندگۍ سر ټيټ نه كړو او هيچا ته د احتياج او نيازمندۍ لاس اوږد نه كړو، پر موږ لويه پيرزوينه كړې ده، خپل خاص احسان او فضل ئې زموږ په برخه كړی او زموږ سر لوړي او عزت ئې غوښتی دئ. خو ډېر انسانان د دې الهي احسان او ستر نعمت پاس نه ساتي، د شرك په گنده ډنډ كې لوېږي،او په همدې سره ئې ذلت او سپكاوی په برخه كېږي، يوسف عليه السلام د زندان ملگرو ته وايي:

څوك چې د ځمكې او آسمانونو د يوازني پالونكي رب له عبادته ډډه وكړي، د ډول ډول اربابانو او دروغجنو خدايانو د بندگۍ په دام كې پرېوځي، د هغه چا په څېر شي چې د كومې رسۍ په وسيله پورته تللی خو د لارې په نيمايي كې نابېره رسۍ شلېدلې، له بره سره ئې اړيكې غوڅې شوې، راپرېوتی، يا د ښكاري

مرغانو منګولو کې ګير شوی او يا توندو سيليو پر سر اخيستی او په کومې ژورې کندې کې ئې غورځولی، آيا نه وينئ چې زموږ په دې شرک وهلې او له الله تعالی نه بې خبرې ټولنې څومره ډول ډول اربابان حکومت کوي؟!! آيا غوره نه ده چې د دوی د ظالمانه واکمنۍ نه د نجات او خلاصون لپاره يوه خدای ته پناه يوسو او يوازې د هغه عبادت وکړو؟ له الله تعالی پرته ټول معبودان او هر هغه څه چې تاسو ئې لمانځئ، مرسته ترې غواړئ او پناه وروړئ، تش په نامه معبودان دي، هسې خوشې نومونه دي، هيڅ حيثيت نه لري، هيڅ نه شي کولی، په حقيقت کې دا تاسو اوستاسو پلرونه دي چې دوی مو په خاصو نومونو او القابو نومولې، داسې ځانګړتياوې، کرامات او خصوصيات مو ورته منسوب کړي چې په کې نه شته، هسې ګومان کوئ چې ستاسو دعاګانې اوري، ستاسې مرسته کولی شي، ستاسې حاجتونه پوره کوي او دعا ګانې مو قبلوي؛ په داسې حال کې چې نه د دې پراخې هستۍ په غبرګې داسې دليل تر سترګو کېږي چې الله تعالی شريك لري او نه په کوم الهي کتاب کې ويل شوي چې له الله تعالی پرته د بل عبادت، هغه ته سر ټيټول او له هغه مرسته غوښتل جايز دي، هغه څوك چې دا ادعا او ګمان ئې کړی چې د دې عالم کوم څيز يا کوم څوك په الوهيت او ربوبيت کې د الله تعالی سيال او شريك دئ او الله تعالی هغه د هستې په اداره او د چارو په سمبالولو کې له ځان سره شريك کړی، ادعا ئې پوچه او ګمان ئې بې بنسټه دئ، داسې چې په ټوله هستۍ کې به د دې ادعا د اثبات لپاره کوم دليل وړاندې نه کړی شي!! هغه دين په دېوال ووهئ او هيڅکله د الهي دين په سترګه مه ورته ګورئ چې شرك ته بلنه ورکوي.

الله تعالی ټولواك دئ، د عالم د ساتلو او پاللو واګې ئې په لاس کې دي، د هر کار پرېکړه د ده له لورې کېږي، حکم او فرمان صادرول ده لره مختص دئ، پر ټول عالم د ده جل جلاله حکم نافذ دئ، په دې واکمنۍ او حکومت کولو کې هيڅوك ورسره شريك نه دئ. الله تعالی د قانون جوړولو او پرېکړو کولو صلاحيت او اختيار هيچا ته نه دئ ورکړی، بايد د ژوند په ټولو چارو کې له الله تعالی او د

هغه له دین نه هدایت او لارښوونه تر لاسه کړو او د هغه له حکم او امر سره سم عمل وکړو.

ستاسي د ټولني مطلق العنانه حاکمان ظالمان دي، له خپل حد او حق نه ئې تېرى کړى او په خپلي دې ادعا سره د شرك مرتکب شوي چي د قانون جوړول د دوی حق دئ.

د الله تعالی دائمي او پرېکنده حکم دا دئ چي له ده پرته د بل څیز او بل چا عبادت مه کوئ، د بل چا له درشل او درباره وېره او طمع مه لرئ، له الله تعالی پرته هیچا ته د بندګۍ سر مه ټیټوئ او د فرمان او حکم اطاعت ئې مه کوئ، کوم مذهب او دین چي تا ته وايي: له غیر الله مرسته غوښتل جایز دي؛ نو پوه شه چي دا دروغجن دین او کوږ اوږ مذهب دئ، داسي دین او مذهب چي فقط جاهل وګړي ئې په دام کي ښکار کېږي!!

له دې اغېزمن دعوت نه وروسته یوسف علیه السلام د زندان ملګرو ته د دوی د خوبونو په اړه وايي:

Ü=ÁŠû ãz F$$B&r #Ìô z ¼ç/' 'Åó Šù $Jäßn & $B& Çô Å9$ÁÅ 9 Á »ƒ

A$%r ÇÍÊÈ È$‹ÏyGó @ ÏnŠÏ "Ï%©$ãßR[$ÓÅè ¾ÏnÅ¨ `Ï ŽçöÖ9$ã@à2 ÜFù

ß»Ü¡ø±9$ ç9 ¡ S'ù š• Ïh ‰ŸÏã 'Îöà2 6$ $Jß¡Ï 8 $R ¼çR& £ß "Ï%Ö

ÇÍÊÈ ûüZÅ ì Ò Ï Çô Å9$'Î] Ï=ù ¾ÏnÎh •ò2 Ë

د زندان ملګرو! ستاسو یو تن به (آزاد شي او بیا به) د خپل بادار د شرابو ساقي شي او بل به په دار وځړول شي او مرغان به ئې د سر غوښې شکوي، دا دئ هغه کار تر سره شو چي تاسو ئې پوښتنه کوله. بیا ئې د دوی دواړو هغه یوه ته چي ګومان ئې کاوو آزاد به شي، داسي وویل: خپل بادار (د مصر

پاچا) ته زما یادونه وکړه، خو شیطان د ده وریادول ترې هېر کړل، نو تر څو کلونو په زندان کې پاتې شو.

دلته څو ظریف ټکي زموږ توجه جلبوي:

ګورئ چې یوسف علیه السلام ته ورونو په یوه سترګه کتل، د ده وړتیاوو د هغوی حسادت راپاراوو او د مصر د درباریانو عیاشو او بدکارو ښځو په بله سترګه ورته کتل، د ده حسن د دوی هوس او شهوت راپاراوو، خو د دوی دواړو په خلاف د دې دوو ستم ځپلو غلامانو تأثر د ده په باب بل شان دئ، د یوسف علیه السلام په خبرې، خبرو، حرکاتو او ناستې پاستې کې د یوه صالح، محسن او پرهېزګار انسان نښې او آثار د دوی توجه جلبوي او د خپلو خوبونو د تعبیر لپاره ورته رجوع کوي، هغه ته د محسن او نېکوکار خطاب کوي.

د بایبل دا خبره هم هیڅ وزن او وقعت نه لري چې وايي: یوه شپه دواړو خوب ولید... سهار یوسف متوجه شو چې دواړه خفه دي... پوښتنه ئې ترې وکړه... وئې ویل: موږ خوب لیدلی خو څوك نه شته چې موږ ته ئې تعبیر کړي!!! دا ځکه چې نه خو دوی داسې څه په خوب کې لیدلي وو چې پرې پرېشانه شوي وی او نه د خوب په تعبیر پوهېدل!! د بایبل د دې وینا په خلاف قرآن فرمايي چې دوی یوسف علیه السلام ته راغلي، صالح، نېك او پوه انسان ورته معلوم شوی، ګمان ئې کړی چې دی کولی شي زموږ خوبونه تعبیر کړي

لکه چې ګورئ قرآن نه دا خبره کوي چې دوی درې څانګې او درې شکورونه په خوب کې لیدلي او نه دا خبره چې یوسف علیه السلام دوی ته وویل چې درې ورځې وروسته به ستاسو خوبونه په دې توګه رښتیا کېږي، د بایبل دا وینا هیڅ وزن نه لري چې د دریو څانګو او دریو شکورونو تعبیر درې ورځې دئ، یوسف علیه السلام د یوه له خوبه پوهېدلی چې آزاد به شي او بېرته به په خپلې مخکنۍ دندې وګمارل شي، قرآن فرمايي چې د یوسف ګمان همدا وو، د ده له خوبه ئې انتباه همدا وه، د دوهم کس خوب دوه برخې درلودې: پر خپل سر د ډوډۍ وړل او

د ده پر سر باندې د مرغانو خوراك، له لومړۍ برخې ئې دا انتباه اخیستې چې د هغې ډوډۍ د پخولو مسئولیت به د ده پر سر پرېوځي چې پاچا پرې غصه شوی وو او دی ئې د همدې لپاره زندان ته لېږلی وو او له دوهمې برخې ئې دا انګېرلې چې پر دار به وځړول شي او مارغان به ئې د سر پوستکی او ماغزه خوري.

د قرآن له وینا معلومېږي چې دا دواړه زلمیان هم د یوسف علیه السلام په څېر بې ګناه ول، د قرآن له الفاظو او د یوسف علیه السلام له تعبیر نه معلومېږي چې یو ئې د دربار ساقي او بل ئې نانوای وو، ویل شوي چې په دې خاطر زندان ته لېږل شوي ول چې د دربار په یوې میلمستیا کې یوه داسې شراب مېلمنو ته وړاندې کړې وو چې مچ په کې لوېدلی وو او بل ئې داسې ډوډۍ پخه کړې وه چې شګې په کې وې، د آیت له الفاظو او د هغو دواړو له خوبونو څخه دا جوتېږي چې نوموړې وینا صحیح او د بایبل خبره غلطه ده چې دوی د دربار د چارو مشران وو، قرآن دوی دواړه د زلمیانو په نامه یادوي او په دې سره موږ ته د مصر د هغه مهال وضعیت دقیقاً انځوروي، دا یوازې یوسف علیه السلام نه وو چې د حاکم نظام د عیاشو او ظالمو واکمنانو د هوسونو قرباني شوی وو؛ بلکې د ده په څېر ګڼ شمېر کسان هره ورځ د دې مفسد نظام د مفسدو واکدارانو د هوسونو قرباني کېدل، دا یوازې دی نه وو چې له کومې ګناه او جرم پرته زنداني شوی او د دې ټولنې د ظالمو واکمنانو د غضب او قهر تر متروکې لاندې راغلی؛ بلکې د ده په څېر ډېر نور هم له کومې ګناه پرته د دوی په لاس تعذیب کېږي، رنګ رنګ عذابونه ګالي او هیڅ په هیڅ ځورول کېږي.

د قرآن له الفاظو معلومېږي چې یوسف علیه السلام د زندان دغو دوو ملګرو ته وویل: کوم خواړه چې هره ورځ په معین وخت درکول کېږي، د هغه وخت تر رارسېدو مخکې به ستاسې د خوب تعبیر درته ووایم، یعنې دا چې له دوی ئې وخت غوښتی، تر څو د دوی د خوبونو په باب فکر وکړي او صحیح او دقیق تعبیر ئې ورته ووایي. د اټکل له مخې دغو ملګرو ئې سهار له ویښېدو نه وروسته ده ته خپل خوبونه تېر کړي او ده د غرمې تر ډوډۍ پورې مهلت غوښتی، د دې وینا په

اهمیت هغه وخت ښه پوهېدی شو چي په راتلونکې کي د پاچا د خوب د تعبیر په اړه د یوسف علیه السلام فوري ځواب او له څه ځنډه پرته تعبیر ته ځیر شو، دلته ئې وخت غوښتی او هلته ئې له ځنډه پرته ځواب ویلی او د دې معنی دا ده چي د یوسف علیه السلام بصیرت او پوهه ورځ په ورځ زیاته شوې، زندان د ده لپاره که له یوې خوا د مبارزې او دعوت سنگر وو له بلې خوا یوه مدرسه وه، الله تعالی تر هغه مهاله په زندان کي پرېښود چي ښه روزنه ئې وشي او د هغه ستر او تاریخي مأموریت لپاره جوگه شي چي څه موده وروسته به ورسپارل کېږي، د مصر د هغه مهال د لوی ملك زعامت او قیادت ده ته سپارل کېدو، الله تعالی د همدې لپاره دی له کنعانه راروان کړی وو، د ستونزو، کړاوونو او آزموینو په لوړو ژورو کي ئې وروزو او ورو ورو ئې د هغه استعدادونو او وړتیاوو ته وده ورکړه او دا شرایط ئې ورته برابر کړل چي له زندانه قصر ته ورسېږي او له غلامۍ نه پاچاهۍ ته. متأسفانه زموږ ځیني مفسرین هم د اسرائیلي روایاتو تر اغېز لاندي تللي او د قرآن دا برخه ئې داسي تعبیر کړې چي گواکې یوسف علیه السلام په غیب پوهېدو او د زندان ملگرو ته ئې ویلي چي زه مو په دې خبرولی شم چي نن به کوم خواړه درته راځي او سبا کوم او ځینو داسي تعبیر کړی چي په خوب کي هر خواړه وگورئ زه ئې تعبیر درته ښیم!! دا دواړه تعبیرونه کمزوري دي او د قرآن له الفاظو سره اړخ نه لگوي، قرآن د یوسف علیه السلام قول په دې الفاظو رانقلوي: نبأتکما بتأویله (تاسي دواړه به د هغه په تعبیر خبر کړم)، دا الفاظ صریحاً ښیي چي مراد ئې د خوب تأویل او تعبیر دئ؛ د خوراك لپاره د تأویل کلمه نه استعمالېږي او صحیح نه ده چي ووایو: نبأتکما بتأویل الطعام!! سر بیره پر دې دلته زندانیانو له یوسف علیه السلام نه د خپلو خوبونو تعبیر غوښتی او دا صحیح نه ده چي د خوبونو د تعبیر پر ځای هغوی ته ووایي چي د هغه خوړو څرنگوالی به درته وښیم چي په راتلونکې کي درکول کېږي!!

د قرآن دا دقیق او له معانیو ډك الفاظ هم د غور او دقت غوښتنه کوي چي فرمایي:

ﻕ9 ¡ S'ù š• Ĥ %Yä 'Îöã2 ß$ $JĝÿB 8$R ¼ÿR& £ß "Ï%Ö A$%r

ÇÍËÈ ûüÏZÅ ì ÒÎ Çõ Å9$'Î] Î-ù ¾ïÎĥ •ò2 Ë ß»Üøt9$

او د دوی دواړو له منځه ئې هغه چا ته چي گمان ئې وکړ خوشې کېږي وویل: د خپل بادار خوا ته دې ما یاد کړه، نو شیطان دا ترې هېره کړه چي خپل بادار ته ئې یادونه وکړي، نو ځکه څو کلونه په زندان کي پاتې شو.

دا آیت په ډېر صراحت سره ښیي چي:

یوسف علیه السلام نه د ځان په اړه له الهي قضا خبر وو او نه د خپلو دوو زنداني ملگرو له مقدراتو، بلکي د دوی له خوبونو ئې اټکل کړی، د یوه خوب ته په پام سره ئې گومان کړی، حدس ئې وهلی او اټکل ئې کړی چي له زندانه به آزاد شي، د "ظن" لفظ کارول همدا مطلب افاده کوي. او په دې سره قرآن د بایبل دا وینا یو ځل بیا رد کړې چي پیغمبران علیهم السلام په غیب پوهېږي، که تاسو بایبل ته لږ ځیر شئ په ځای ځای او نږدې د ټولو پیغمبرانو په اړه به وگورئ چي په غیب پوهېدا ورته منسوب شوې او قرآن همدومره په دې خبري تأکید کوي چي نه پیغمبران په غیب خبر دي او نه پر ځمکه او آسمان کي له الله تعالی پرته بل څوک په غیب پوهېږي.

یوسف علیه السلام خپل دغه ملگري ته چي د ده په گمان به له زندانه خوشې کېږي او بیا به د دربار ساقي شي، وویل: ما په یاد لره، هېر مي نه کړې، خپل بادار ته دې زما احوال واوروه؛ خو هغه چي د شیطان په لار تللی وو، د خپل زندان یار ئې هېر کړ، دربار ته نږدېوالی د دې سبب شو چي د سختو ورځو یاران هېر کړي، وئې نه غوښتل او یا ئې ونه شو کړی چي د یوسف احوال خپل بادار ته واوروي.

د قرآن له دغو الفاظو (فلبث في السجن بضع سنین: نو د څو کلونو لپاره په

زندان کي پاتې شو)، داسي معلومېږي چي يوسف عليه السلام د خوبونو د تعبير په دوران کي کوم داسي کار کړی چي له امله ئې څو کاله په زندان کي پاتې شو، دا کوم کار وو؟ کوم داسي الفاظ د ده له خولې وتلي چي له امله ئې د زندان موده د څو نورو کلونو لپاره اوږده شوې؟ که څه هم ځيني مفسرين وايي چي د قرآن په دې الفاظو کي چي وايي: (فانساه الشيطان ذکر ربه)، يوسف عليه السلام ته اشاره شوې، خو دا ډېره کمزورې خبره ده، ځکه له دې نه دوه آيته وروسته وضاحت شوی چي دغه هېروونکی يوسف عليه السلام نه؛ بلکي د هغه د زندان ملگری وو چي څه موده وروسته ئې خبره ورپه ياد شوه، دا هېرېدا د يوسف عليه السلام د ملگري کار وو نه د يوسف عليه السلام کار. د دوی تعبير د قرآن له الفاظو سره قطعاً اړخ نه لگوي، هغه يوسف چي د الله تعالی لپاره ئې زندان ته پر دربار ترجيح ورکړه اوس به په زندان کي څنگه خپل رب هېروي، انسان خو معمولاً په سختيو کي نسبت آسانيو ته لازيات خدای يادوي. د آيتونو ترکيب داسي دئ چي هېرېدا د .آزاد شوي ملگري کار دئ، ځکه له ده غوښتل شوي وو چي د خپل بادار خوا ته ما ياد کړه، نسيان او هېرېدا له دې سره جوخت راغلې او له همدې ساقي پرته بل چا ته نه شي منسوبېدی.

د قرآن الفاظ په دې هکله ډېر صريح دي چي په زندان کي د يوسف عليه السلام د پاتې کېدو دليل دا وو چي له خپل زنداني ملگري ئې دا مطالبه وکړه چي د ده احوال خپل بادار ته ووايي او په دې توگه له زندان نه د خلاصون په لټه کي شو، په داسي حال کي چي څه موده مخکي ئې ويلي وو؛ زندان ته پر هغه څه ترجيح ورکوم چي دوی مي وربلي! ولې ئې عجله وکړه، ولې بې حوصلې شو، ولې د يوه غلام په وسيله له ظالم حاکم نه استرحام کوي؟!! حکيم خدای د هغه دا کار غوره ونه بالو؛ نو ځکه څو کاله نور هم په زندان کي پاتې شو او دا ځکه چي هغه لا مزيد روزني ته ضرورت درلود، د هغه د معنوي ودې او ارتقاء لپاره څه نوره موده په زندان کي پاتې کېدل ضروري وو. دا مطلب هغه وخت موږ ته لازيات جوت کېږي چي گورو قرآن په همدې سورې کي او څو آيتونه وروسته، د يوسف عليه

السلام لوړ عزم او متین صبر او زغم داسي انځوروي: څو کاله وروسته، همدا زنداني ملګری، په داسي حال کي د ده خوا ته راځي چي د مصر د پاچا پیغام ورسره دئ، دی ئې دربار ته ورغوښتی، خو دی پاچا ته له ورتلو ډډه کوي، له زندان نه د خلاصون په باب عجله نه لري، په ډېره استغنا او متانت سره وایي: اول باید زما د زنداني کېدو وجه معلومه شي، له هغو دې پلټنه او تحقیق وشي چي زه ئې زندان ته لېږلی وم، کله چي زما برائت اعلان شو هله به دا بلنه ومنم!!

ګورئ چي قرآن په څومره حکیمانه توګه د هغه الهي نظام د مشرانو او واکمنانو ځانګړتیاوې زموږ مخي ته ږدي چي الله تعالی ئې د انسانانو لپاره غوره ګڼي، د دې ټولني د زعامت یوه بېلګه د یوسف علیه السلام په څېره کي انځوروي او زموږ ننداري ته ئې ږدي او موږ ته ښیي چي په دې نظام کي د چارو واګې د هغو شخصیتونو په لاس کي وي چي په پټه او ښکاره له الله تعالی څخه وېرېږي، د خلکو د سر، مال، عزت او ناموس ساتونکي وي، حرام ته له نږدې کېدو او له الهي حدودو نه د تېري څخه په کلکه ځان ساتي، د دې پر ځای چي په ځمکه کي تمکین او قدرت ته رسېدل په دوی کي طغیان او سرکښي راوپاروي، د دې اپوټه په دوی کي انکسار او تواضع زیاتوي، پر خدای ایمان او دا باور او اعتقاد چي هر څه ئې د الله تعالی پېرزوینه، احسان او عنایت دئ، نه د دوی د ذاتي کمال او هنر نتیجه، دغه احساس، باور او اعتقاد له ګناهونو نه هم او د اقتدار په وخت کي له غرور او تکبر نه هم د ځان ساتلو سبب ګرځي.

بایبل تر دې عنوان لاندي (د فرعون خوبونه)، لیکي: (له دې دوه کاله وروسته، یوه شپه فرعون خوب ولید چي د نیل خوا ته ولاړ دئ، ناڅاپه له روده اوه څورب غویي راووتل... ورپسې اوه ډنګر غویي راووتل... بیا دغو ډنګرو غویانو هغه مزې غویان له ستوني تېر کړل... فرعون راویښ شو... خو بیا ویده شو او دا ځل ئې ولیدل چي له یوې څانګې اوه ډك وږي راوټوکېدل... ورپسې ئې اوه نازك وږي ولیدل چي شرقي بادونو وچ کړي ول، وچو او نازکو وږیو ډك وږي وخوړل، ... فرعون له خوبه راویښ شو، سهار ئې فکر پرېشانه وو، د مصر ټول

جادوگران او پوهان ئې راوبلل... خپل خوب ئې ورته تېر کړ خو څوك نه وو چې دا خوبونه ورته تعبير کړي... د ساقيانو رئيس راوړاندې شو او وئې ويل: اوس را په ياد شول چې ... زموږ خوبونه يوه عبراني ځوان تعبير کړل او تعبيرونه ئې رښتيا وختل... فرعون فوراً څوك ولېږو چې يوسف حاضر کړي... يوسف سر او صورت برابر او جامې ئې بدلې کړې ... او د فوعون حضور ته ورغی... فرعون خپل خوب ورته تېر کړ... يوسف وويل: زه په خپله خوبونه نه شم تعبيرولی خو خدای به ستا خوب درته تعبير کړي... فرعون خپل خوبونه ورته تېر کړل... او يوسف ورته وويل: ستا د دواړو خوبونو معنی يوه ده... اوه مزي غوبې او اوه ډك وږي د پريمانۍ اوه کلونه په ګوته کوي... او اوه ډنګر غوبې او اوه وچ وږي د وچ کالۍ د اوه کلونو نښه ده چې ورپسې به راځي، په دې توګه خدای ته له هغه څه خبر کړې چې په مصر کې به ئې ترسره کوي... اوه کاله به پرېماني وي او بيا سخته وچ کالي او قحطي، ... زه وړانديز کوم چې يو پوه او هوښيار کس د کر کښت په دنده وګمارې او هغه بايد د پرېمانۍ په کلونو کې د محصولاتو پنځمه برخه په شاهي انبارونو کې ذخيره کړي... فرعون او ټولو درباريانو د ده وړانديز خوښ کړ او فرعون وويل: تر يوسفه به غوره کس څوك وي چې د دې کار له عهدې ووځي.. په ده کې د خدای روح ده!! يوسف ته ئې وويل: همدا اوس تا په دغه دنده ګمارم، ته به د مصر دوهم لوړ پوړی کس وې او فرمان به دې په هر ځای کې چلېږي!! بيا فرعون د پاچايۍ ګوتې ورپه ګوته کړه، فاخره لباس ئې ورواغوست، د طلا زنځير ئې ورپه غاړه کړ، په دوهمې معتبرې سلطنتي ګاډۍ کې ئې سپور کړ... چې چېرې به تلو دا اعلان به ئې تر مخ کېدو: په ګونډه شئ (د تعظيم لپاره)!!

لکه چې ګورئ د بايبل په وينا کې کافي غيرضروري تفصيل، بې ځايه تکرار، نامناسب او ګونګ الفاظ او نامعقولې څرګندونې شته، دغو څو ويناګانو ته ئې لږ ځير شئ: يوسف وويل: زه په خپله خوبونه نه شم تعبيرولی خو خدای به ستا خوب درته تعبير کړي!!!... دا په داسې حال کې چې څو شېبې وروسته يوسف په خپله د ده خوب تعبيروي!! فرعون وويل: تر يوسفه به غوره کس څوك وي چې د

دې کار له عهدې ووځي.. په ده کي د خداى روح ده!! د يوسف عليه السلام په اړه دا خبره کول چي ده ته ئې د سرو زرو زنځير ورپه غاړه کړ!! دا د هغه چا خبره کېدى شي چي پيغمبران عليهم السلام نه پېژني او په دې نه پوهېږي چي دوى د داسي جاهلانه دودونو په خلاف د مبارزې لپاره لېږل شوي، ښايي د بايبل ليکونکي دلته د يوسف عليه السلام د هغو مخالفينو وينا کټ مټ رانقل کړې وي چي د مصر د دوهم لوړ پوړي شخصيت په توګه ئې د ده له ټاکلو سره مخالفت کاوو او دا ئې نه شوى زغملى چي د دوى په اصطلاح يو کنعاني غلام پر مصريانو حکومت وکړي، دا کار داسي ورته برېښېدو لکه څوك چي د غلام په غاړه کي د سرو زرو زنځير واچوي، بايبل دغه استعاره په حقيقي معنى رااخيستې!! په ډېرو نورو ځايونو کي به هم وګورئ چي د بايبل ليکونکى همدا غلطي کوي. د بايبل د اظهاراتو په رکاکت هغه وخت ښه پوهېدى شو چي د قرآن د وينا په رڼا کي ورته ځير شو، قرآن د بايبل دا وينا تصحيح کوي او دا جريان په ډېرو محدودو جملو کي په ډېره معقوله توګه او ښکلو الفاظو کي بيانوي او فرمايي:

ìõ™r Ô$ f ä ìõ™ £ßè2 ü 5$JÅ ;N°•)/ ìõ™ 3 ‘& þ)ä 7 îJA%r

ó Ç ä b) ‘ »ƒöâ ’Î ’Îqßä _ J$$k Š 7 ;M» ¡ Î$ƒ • zé Ÿ9Õä BI»=ç/ß

Ä»=ôn{ $è/ƒrüî ßtü $Br 5»=ôn& ß »óÊ & (þ$% ÇÎÈ šc rã$è? $ƒõ-ï

¾ï#ƒrüî Nà6 ãßtéB& þBé‰è/ •.Š$r $Jãß $gU “ Ï%$A$%r ÇÎÈ ûüÜî»èÎ

5$JÅ ;N°•)/ ÀÕ™ ’Î $ZÏ ü ß ƒ ü Å 9$ $k Š ß# ßqã ÇÎÈ è qèÅõù

ßÅ ö þjè©;M» ¡ Î$ƒ • zé Ÿ9Õä BI»=ç/ß ÀÕ™r Ô$ f ä ìõ™ £ßè2 ü

$Jù $I&Š ûüŸÅ ìŌ™ bqã‘"? A$% ÇÎÎÈ bqß=èƒ Óß‾è9 Ä $Z9$$ ’<Ĵ

Ÿ‰è/ .`Ë ’Îû ŠÎêÇÍÐÈ bqèäÛ $ßË Wx‹Î% žvĴ ÿÿîÎç^ß ’Î çrâ‹ ù Ñ?‰ Ám

ŠÎêÇÍÑÈ bqãÅ ßé $ßË Wx‹Î% žvĴ £ç ŁéBÆ% $B `ùäÛ Š#%Ë© ÓŌ™ 7ÏŒ

ÇÍÒÈ brçÅ è/ ïŠïr â¨ $Z9$$ß $óãïŠï P%æ 7ÏŒ Ÿ‰è/ .`Ë ’Îû

او پا چا وويل: زه په خوب کي اوه څوربې غواوې گورم چي اوه ډنگري غواوي ئې وخوري او اوه شنه وږي او اوه نور وچ، درباريانو! ما د خپل خوب په تعبير خبر کړئ که د خوبونو په تعبير پوهېږئ. هغوی (په ځواب کې) وويل: دا هسي د خيالاتو گډوډ ده (گډ وډ خوبونه دي) او موږ د دغو خيالي خوبونو په تعبير نه پوهېږو. او له هغو دوو نه يوه ژغورل شوي کس، چي له څه مودې وروسته خبره ورپه ياد شوې وه، وويل: زه به مو پرې خبر کړم، ما (زندان ته (د يوسف عليه السلام د ليدو لپاره) ولېږئ!، (هغه وويل): اې رښتونې يوسفه! د اوه څوربو غواوو چي اوه ډنگري غواگاني ئې وخوري او اوه شنو وږيو او اوه وچو وږيو په تعبير مو خبر کړه، ښايي (د مجلس له پورته کېدو د مخه) ورستون شم، هيله ده چي پرې پوه شي. (يوسف عليه السلام) وويل: تر اووو کلونو به پر له پسې کر کښت کوئ، څه چي ترلاسه کوئ په خپلو وږيو کي ئې پرېږدئ مگر هغه لږه برخه ئې چي خورئ ئې، بيا به له دې وروسته اوه نور سخت (کلونه) راشي، چي هغه به ټول هغه څه درنه وخوري چي ورته ذخيره کړي مو وي، مگر هغه لږه برخه چي ساتئ ئې. بيا به له دې وروسته داسي کال راشي چي په هغه کي به پر خلکو بارانونه ووربېږي او په هغه کي به (خلك د مېوو) عصاره وباسي.

په دغو مختصرو آيتونو كې لاندې مهم مطالب زموږ مخې ته راځي:

دا څلورم خوب (رؤيا) ده چې په دې سوره كې ئې يادونه كېږي او ښيي چې كافر او مسلمان، ظالم او مظلوم، ښه او بد انسانان، ټول خلك له خوبونو سره مخامخ كېږي، ځيني ئې جدي انګېرې او د تعبير هڅه ئې كوي، غواړي پوه شي چې خوب ئې څه پيغام ورته لري، ځيني ئې جدي نه نيسي، يا ئې د ورځنيو فعاليتونو تسلسل ګڼي، يا هسې ګډ وډ خيالات او يا ئې د هغو هيلو او آرزوګانو انعكاس چې نه دي ترسره شوې، په شا تمبول شوې هيلې ئې ګڼي چې په خوب كې ځان ښيي، د همدې لپاره د خوبونو له څنګه په بې پروايۍ تېرېږي او دا زحمت ځان ته نه وركوي چې تعبير ئې كړي او په هغه پيغام د پوهېدو هڅه وكړي چې خوبونه ئې له ځان سره لري. د انسان ((رؤيا)) ښيي چې انسان له محسوس او ملموس برخو نه علاوه هم ډېر څه لري، د فهم او درك دنيا ئې يوازې په محسوساتو كې نه راخلاصه كېږي، د ده د فهم او درك دنيا ډېر نور پراخ او پېچلي ابعاد او اړخونه هم لري، كه هغه په خپلو ظاهري حواسو سره مشهود او ملموس شيان او تر سترګو كېدونكې نړۍ درك كوي؛ په لا شعور كې د زمان او مكان له پولو اوړي، له غيبي نړۍ نه، د پردو او حجابونو له ماورا نه پيغامونه ترلاسه كوي، دا پيغامونه څه ډول ور رسېږي، سرچينه ئې چېري ده، څوك دئ؟ څه دئ؟ څنګه په خوب كي په هغه څه پوهېدی شي چې په ويښه نه شي پرې پوهېدی؟ دا پوښتنې ځواب غواړي، منصف څېړونكی نه شي كولای چې له څنګه ئې په بې پروايۍ تېر شي. كه موږ په خپل ژوند كي د تخمينونو او انګېرنو په مرسته وړاند وينې كوو او ډېر ځله مو وړاندوينې سمې خېژي، كه په خوب كي داسي څه ګورو چې څه موده وروسته تحقق مومي، د دې لپاره څه توجيه وړاندې كولی شو؟ مګر كولی شو د يوه كس داسي په لسهاوو خوبونه او په ټولې نړۍ كي د لكونو خلكو داسي خوبونه عادي او بې اهميته خبره وګڼو او د تصادف نوم وركړو؟ آيا لږ تر لږه د دې خبرې په كولو مجبور نه يو چې زموږ مغز د خوب په حالت كي همغسي وړاند وينې كولی شي چې په ويښه ئې كوي؟ آيا دا خبره ډېره بېهوده او خوشې

خبره نه ده چي ځوك وواييي: زموږ مغز په ویښه کي سم او په غور او دقت سره کار کوي خو د خوب په حالت کي ئې هر تحلیل ناسم او له غور او دقته پرته او ګډ وډ خیالات وي؟!! ډېر نامعقول انسان به د داسي خبري کولو جرأت کوي، ډېر ناپوه انسان به دا ګمان کوي چي د خوب په حالت کي دماغ خپل کار پرېږدي، نه په قضایاوو غور کولی شي او نه ئې د غور او تفکر نتایج او لاس ته راوړني د اهمیت وړ دي!! حال دا چي په خوب کي د انسان یوازي د ځو حواسو سویچونه بند او د انتظار (st andby) په حالت کي شي، نور دماغ د مخکي په څېر خپل کار ته دوام ورکوي، ښایي د ځینو برخو توقف مغز ته د ښه غور او فکر کولو لا ښه موقع او فرصت په لاس ورکړي. په هر صورت؛ خوب یو حقیقت دئ، ربښتیا ختل ئې داسي څه چي انکار ترې ګران دئ. د هغو خوبونو لپاره څه توجیه وړاندي کولی شو چي د راتلونکو پېښنو خبر راکوي او خبر ئې هم ډېر دقیق؟ آیا پر عالم الغیب خدای باندي له ایمان نه پرته بل تفسیر او تعبیر ورته درلودی شو؟ د الله تعالی د اثبات لپاره له خورا کوټلو دلایلو څخه یو دلیل همدغه د انسان خوبونه دي.

له الفاظو جوتېږي چي د مصر پاچا پرله پسې یو خوب ویني، بالآخره خپل خوب ځینو درباریانو ته تېروي او ترې غواړي چي تعبیر ئې ورته وواییي، د بیان انداز داسي دئ چي پاچا هسي په کوم مجلس کي ځینو درباریانو ته خپل خوب تېر کړی او ورته ویلي ئې دي: که د خوبونو په تعبیر پوهېږئ نو زما دا خوب تعبیر کړئ، د بایبل دا وینا هیڅ وزن نه لري چي پاچا سهار وختي ټول درباریان، نجومیان او جادوګران راوغوښتل چي د ده خوب ورته تعبیر کړي!! نه خو دا خوب د دومره ستر او عاجل اقدام غوښتنه کوي او نه هیڅ هوښیار انسان د یوه خوب لپاره دومره ستره غونډه جوړوي!! د درباریانو له دې ځوابه چي پاچا ته ئې وویل: دا کوم معنی لرونکی خوب نه دئ، موږ ئې په تعبیر نه پوهېږو، معلومېږي چي نه پاچا خپل خوب جدي ګڼلی او نه ئې درباریانو.

دا خبره هم د خاصې پاملرنې وړ ده چي قرآن دا پاچا د فرعون په نامه نه یادوي، بلکي د ملك (پاچا) په نامه ئې یادوي، د وروستیو علمي تحقیقاتو په ترڅ

کي دا خبره معلومه شوې چي د يوسف عليه السلام په دور کي د مصر پاچايان د فرعون په نامه نه يادېدل، ډېر وروسته د فرعون نوم ورته غوره شوی، تحقيقات ښيي چي د هغه وخت پاچايان د هکسوس په نامه يادېدل چي له ۱۷۳۰تر ۱۵۸۰مخکې له مېلاده ئې پر مصر حکومت کړی، له دغو تحقيقاتو هم معلومېږي چي د بايبل دا وينا غلطه ده چي نوموړی پاچا د فرعون په نامه يادوي.

د دربار ساقي، د يوسف عليه السلام د زندان ملګري ته د دې خوب له اورېدلو سره سم، يوسف عليه السلام ورپه ياد شو او وئې ويل: زه کولای شم دا خوب تعبير کړم، په دې شرط چي ما زندان ته ولېږئ، هلته يو څوك راسره وو چي خوبونه ئې په ډېر دقت سره تعبيرول، د ساقي له دې خبري چي (ما ولېږئ) په ډاګه معلومېږي چي دی يو غلام دئ نه کوم مشر او د بايبل د وينا له مخي رئيس!! هغه يوسف عليه السلام ته ورغی، خوب ئې ورته تېر کړ، تعبير ئې ترې وغوښت او ټينګار ئې وکړ چي د درباريانو د مجلس له پورته کېدو نه مخکې د خوب تعبير ورته ووايي او يوسف عليه السلام بې له څه ځنډه د پاچا خوب داسي تعبير کړ: اوه څوربي غواوي د اوه برکتي کلونو نښه ده او اوه ډنګري غواوي د اوه وچ کاليو او قحطي کلونو څرګندونه کوي، اوه شنه وږي اوه حاصل لرونکي فصلونه په ګوته کوي او اوه وچ وږي د ذکر شويو اوه فصلونو هغه وچ شوي حاصلات په ګوته کوي چي په وږو کي به ساتل کېږي او د قحط په کلونو کي به استفاده ترې کېږي، د اوه برکتي کلونو حاصلات به د قحط په اوه کلنو کي مصرف شي، خو په دې شرط چي په وچو وږو کي وساتل شي، قحط اوه کاله دوام کوي، له هغه نه وروسته عادي حالت رامنځ ته کېږي، بارانونه به پيل شي او مصر ته به بيا پرېماني او سمسورتيا راوګرځي او خلك به د مېوو عصارې زبېښي. د مصر وګړي ښايي محتاط وي او د قحط په کلونو کي د ټولو غلو دانو له مصرفولو ډډه وکړي، هغوی بايد يوه اندازه غله دانه د تخم په توګه د راتلونکي کال لپاره وساتي، همدارنګه متوجه وي چي د غلو دانو د ساتلو او ذخيره کولو غوره طريقه دا ده چي په خپلو وږو کي وساتل شي.

له زندانه د يوسف عليه السلام د وتلو په اړه د بايبل وينا داسي ده چي د هغه د ستر شخصيت له شانه سره هيڅ اړخ نه لګوي، هغه ئې داسي معرفي کړی لکه چي ډېر بې حوصلې شوی وو، فقط يوې اشارې ته منتظر وو، د پاچا د پيغام له اورېدو سره ئې سم ځان تيار کړی، خپل سر او صورت ئې برابر کړی او نوې جامې ئې اغوستې دي او په تلوار سره د پاچا حضور ته حاضر شوی!! خو قرآن بيا وايي:

ãΛuó ù š• Ĥ 4ĵ ôÅ öA% ÃqßŠ9$$çä! ` $£=ù ¾ïnÎ ' Îqç$sž îR$ A$%r

$B A$% ÇÎÈ ÌÎæ £Ùïš‰ž3Î 'ĥ bĵ £åï‰ƒ ` èÖ% ÓÉ9$íqóÏ9$Ã$/ $B

Ïøã $ZðÎæ $B – | · »m šÆ ùè ¾ïÅÿR `ã #ßqãûèŠr' ‘ ĝ£ãçÖ z

`ã ¼çŠr' ‘ $B& ', s$ È sÁm `»«$í ƒí è$ßl&•B$ÏM9$% ä$pß `Ë

Í= ó$Î çZä & ß9 'ôN=è‹ï 7 ï‰Œ ÇÎÈ šú üïŸ‰»Á 9$`Ü9 ¼çRĵr ¾ïÅÿR

§ ÿZ9$bĵ úÅÿR ä–Ìé$Br * ÇÎÈ ûüŽí$ƒø$‰ž “ Ï‰ð Ẅ ©$b&r

ÇÎÈ Ìïm§Ôqãî 'ĥ bĵ þĥ Oïm‘ $B žvĵ äþ¡ 9$Î 8‘$BY

پاچا وويل: ما ته ئې راولئ؛ خو کله چي (د پاچا) قاصد ورغی، وئې ويل: بادار ته دې ببرته ورشه او وئې پوښته چي د هغو ښځو حال به څنګه وي چي خپل لاسونه ئې پرې کړل (څه به ورسره کېږي)؟ که څه هم زما پالونکی رب د دوی په هغه مکر ډېر ښه پوهېږي، (پاچا هغه ښځي راوبللې) وئې ويل: هغه وخت چي تاسو له يوسف نه د زړه مراد غوښتی وو، خبره مو څنګه وه؟! هغوی وويل: خدای ته پناه وړو! موږ په هغه کي هيڅ بدي نه ده ليدلې، د

مصر د عزیز ښځې وویل: اوس حقیقت څرګند شو، ما ترې د زړه مراد وغوښت او هغه یقیناً چې له رښتونو انسانانو څخه دئ، (زما دا اعتراف) د دې لپاره دئ چې پوه شي په غیاب کې مې خیانت ورسره نه دئ کړی او د دې لپاره چې (پوهېږم) خدای د خاینانو تدبیرونه نه هدایتوي (نه پرېږدي د خاینانو تدبیرونه دوی خپل مقصد ته ورسوي) او زه خپل ځان نه سپینوم، په دې کې شك نه شته چې نفس د بدۍ په لور ډېر هڅوونکی دئ، مګر هغه چې زما پالونکی خدای پرې ورحمېږي، بې شکه چې زما پالونکی رب ډېر مهربان بخښونکی دئ.

د یوسف علیه السلام د زندان ملګری بېرته وګرځېدو، د خوب تعبیر ئې واوراوو، پاچا امر وکړ چې یوسف علیه السلام راولئ، د پاچا قاصد د ده له پیغام سره زندان ته ورغي او یوسف علیه السلام ته وایي: د مصر پاچا غوښتی یې، ستا تعبیر ئې خوښ کړی اوس ستا لیدو ته منتظر دئ!! خو یوسف علیه السلام ، هغه د زندان د اولو ورځو یوسف نه دئ، له زندانه د وتلو په اړه څه تلوار او عجله نه لري؛ بلکې زندان ئې د خپلې مبارزې لپاره د سنګر په توګه غوره کړی؛ له خپل مولا پرته بل ته طمع او امید نه لري، باور ئې دا دئ چې له زندانه د وتلو پرېکړه د الله تعالی له لوري کېږي، نو ځکه په ډېر متانت سره قاصد ته وایي: بېرته وګرځه او خپل بادار ته دې ووایه: د هغو ښځو برخلیك به څنګه وي چې ده ته ئې هغه توطئه جوړه او زندان ته ئې ولېږو؟ باید لومړی د هغې خبرې سپیناوی وشي، زما (برائت) اعلان شي، که څه هم الله تعالی راته کافي دئ، هغه د دوی له توطئو ښه خبر دئ. ګورئ چې د یوسف علیه السلام متانت، صبر او زغم تړوله وضعه داسې بدله کړې چې اوس پاچا تلوار لري، هغه غواړي چې له یوسف علیه السلام سره ژر تر ژره ملاقات وکړي، د ده شرط منې، هغې ښځې راغواړي چې د عزیز مصر د مېرمنې په محفل کې راغونډې شوې وې او پوښتنه ترې کوي: په

كومه ورځ چي تاسو له يوسف عليه السلام نه د زړه مراد غوښتى وو، خبره څنگه وه، د پېښې جريان څنگه وو؟ ولې مو دا كار وكړ؟ د پاچا وينا او دريځ داسي دئ لكه چي د يوسف عليه السلام مدافع وكيل وي، له تحقيق او پلټني نه مخكي د هغه خبري تصديقوي او له ښځو نه داسي استفسار كوي چي گواكي د دوى جرم په بشپړه توگه ثابت او څرگند دئ او د شك او شبهې هيڅ مجال په كي نه شته، ټولي ښځي وضع داسي گڼي چي له اعترافه پرته بله چاره نه لري؛ نو ځكه وايي: خداى ته پناه وړو! موږ په هغه كي هيڅ بدي نه ده ليدلې، اصلي مجرم ورو ړاندي كېږي او په ټول صراحت سره اعتراف كوي او وايي: اوس حقيقت څرگند شو، ما له هغه نه د زړه مراد وغوښت او هغه رښتونى او صادق دئ، په دوه دليلونو اعتراف كوم: يو دا چي غواړم هغه په دې پوه شي چي په غياب كي مي خيانت ورسره نه دئ كړى او تور مي نه دئ ورپوري كړى او بل دا چي اوس په دې باور يم چي الله تعالى نه پرېږدي خائنان په مكر او چل ول سره خپلو موخو ته ورسېږي، نه غواړم چي ځان سپين او تبرئه كړم، د انسان نفس تل هغه بدو كړو وړو ته هڅوي، له شره ئې يوازي هغه څوك ژغورل كېږي چي زما د مهربان رب پېرزوينه او رحم ئې په برخه شي، يقيناً چي زما پالونكى رب مهربان بخښونكى دئ.

كه څه هم ځينو مفسرينو دا گمان كړى چي وروستنۍ څو خبري د يوسف عليه السلام خبري دي، نه د هغې مېرمني، د دوى دليل دا دئ چي دغه خبري د هغې مېرمني له شأن نه ډېري اوچتي دي؛ خو دا توجيه په څو دلايلو كمزورې ده:

د بيان په هيڅ برخي كي داسي كومه نښه يا قرينه نه مومو چي ثابته كړي دا د يوسف عليه السلام خبري دي.

د آيتونو سياق او سباق او د كلام لړۍ له دې توجيه سره اړخ نه لگوي، برعكس په ټول صراحت سره ښيي چي دا د هغې مېرمني د خبرو دوام دئ.

د دغو خبرو په دوران كي يوسف عليه السلام لا په زندان كي دئ او له پاچا سره نه دئ مخامخ شوى او مجلس ته نه دئ حاضر شوى، وروستى آيت همدغه راپه گوته كوي.

د دې خبرې لپاره هیڅ دلیل نه شو موندلی چې یوسف علیه السلام وایي: غوارم چې د مصر عزیز پوه شي چې د هغه په غیاب کې مې له هغه سره هیڅ خیانت نه دئ کړی، ځکه چې د مصر عزیز د پېښې په ورځ له حقیقته خبر شو او د یوسف علیه السلام پر پاك لمنتوب او سپیڅلتیا ئې باور راغی.

د آیت دا برخه (إن الله لا یهدي کیدالخائنین)، په هیڅ شان نه شو کولای د یوسف علیه السلام قول وګڼو، دا کلام فقط له هغې مېرمنې سره ښایي، هغه باید ووایي: که چېرې دا ځل هم له یوسف علیه السلام سره خیانت وکړم او په کوم تور ئې تورن کړم او د دې پر ځای چې پر خپل جرم اعتراف وکړم هغه متهم کړم، نو د پخوانۍ پېښې په څېر به حقیقت څرګند شي، خدای د خاینانو توطئې، حیلې او بهانې رسوا او خنثی کوي او نه پرېږدي چې د توطئو په مرسته خپلو ناولو موخو ته ورسېږي.

د هغې مېرمنې مؤمنانه څرګندونې په واقع کې دا حقیقت ثابتوي چې د یوسف علیه السلام کړو وړو او د زندان له سنګر نه د ده مبارزې او جهاد د مصر په ټولنې باندې ژورې اغېزې کړې دي، ژوره تبدیلي په کې راغلې، دومره چې د پرون ورځې هغه مېرمن نن داسې مؤمنانه څرګندونې کوي، له دوو زنداني ملګرو سره د یوسف علیه السلام بحث او د خوبونو له تعبیرولو مخکې دوی د الله لارې ته بلل، هغه هم په دومره تفصیل او په دومره مضبوط استدلال سره، دا ښیي چې هغه په زندان کې آرام نه دئ ناست، په جدي، پرله پسې او نه ستړې کېدونکې توګه ئې دعوت چلولی او په دې بریالی شوی چې د مصر په ټولنې کې له فکري او اخلاقي لحاظه پراخه او ژوره تبدیلي راولي، یوه ستر بدلون او انقلاب ته لار آواره کړي او له همدغه زندانه د یوه سیاسي او اجتماعي انقلاب او بدلون راوستو لپاره شرایط برابر کړي.

متأسفانه لکه څنګه چې د مسیحیانو او یهودانو علماوو او مشایخو (احبار او رهبان) د الله تعالی له مقدس او لارښود کتاب نه قصې او شجرې جوړې کړې، داسې چې نن د دوی په مذهبي کتابونو کې د الله تعالی د مقدس کتاب وړه برخه

هم نه تر سترگو کېږي، زموږ قصه خوښې هم د دوی تر اغېز لاندي راغلي او د يوسف عليه السلام له دغې عبرتناکې او لارښوونکې قصې نه ئې د يوې داسي بدکاري ښځي د ميني داستان جوړ کړی چي غوښتل ئې يو ښايسته ځوان په دام کي واچوي او له هغه نه د زړه مراد ترلاسه کړي، تر دې پوري چي د دغو قصه خوښو ځينو ادعا کړې چي يوسف عليه السلام د ژوند په وروستيو کي همدغه پر ده مينه مېرمن په نکاح کړه!!! دا په داسي حال کي چي نه په قرآن کي داسي کومه اشاره مومو او نه په رواياتو کې. له دې ارزښتناکي تاريخي قصې نه داسي نکل جوړول او پاېله ئې داسي راايستل نه يوازي د ناروغو اذهانو د بيمارو سليقو زېږنده ده، بلکي د دوی تعبير سل په سلو کي د دې قصې له روح او بنسټيزو موخو سره تصادم کوي، قصه اصلاً په دې اصل ولاړه ده چي دوه مخالف او متضاد شخصيتونه يو د بل په څنگ کي کېږدي او توپيرونه ئې په گوته کړي، راوښيي چي يو ځومره لوړ دئ او بل ځومره ټيټ، يو ځومره پاکيزه، امين او صادق دئ او بل ځومره ناولی، خائن او بې وفا، يو د خدای مخلص بنده او بل د شيطان او نفس مطيع بنده، عجيبه ده چي دغه بيمار کسان داسي غلط او معکوس نتايج ترې اخلي او دا متضادي ښېلگي او متفاوت شخصيتونه سره پخلا کوي!! آيا دا شونې ده چي يو پيغمبر له هغه جلال او عظمت سره داسي ښځه په نکاح کړي؟ بايبل هم د خپلو شجرو په ترڅ کي ليکلي چي فرعون يوسف په يوه مصري نوم، صفنات فعنيح، ونوماوو او د فوطي فارع کاهن لور اسنات ئې ورته راواده کړه!!!

قرآن دربار ته د يوسف عليه السلام د ورتلو په اړه داسي فرمايي:

Pöx%$ 7 R] A$% ¼çJ=. $J=ù ÓÅyZï ¢ó Î÷ GŸ& yïhÎ ’Îq¢$7 ÎJ$A$%r

Òšîæ ãá Šÿm ’Îþ ÇÚ öF{$ÈÉ“z 4?ã ÓÍ_ïè‰ô A% ÇÎÎÈ ®üB& ûüÅB $Z/$!

Ü ŠÅ ç â±„ ß øm $k]ÏB ä6Gƒ ÇÚ ó{ $’Î # ßqä $Y®B 7Ïÿ ‹ .r ÇÎÎÈ

žöz í•Å¡ $ãô Ÿ r ÇÎÏÈ ûüÏŽÅ¡ó ßÎ$•ô & ß‹Ô çÏŸr â±® `B $ZÏF¡q•Î

ÇÌÈ bqà)Gƒ (qçR%. r (qãZB#ä ûïÏ%©!

او پاچا وویل: هغه ما ته راولئ چي د ځان لپاره ئې خاص (مشاور) وټاکم، خو له هغه وروسته چي خبري ئې ورسره وکړې وئې ویل: ته (له همدې) ننني ورځې زموږ په دربار کي واکمن امین یې (د پاچا معتمد با صلاحیته چارواکی او د ټولو دولتي شتمنیو امین)!! ده وویل: ما (یوازي) د دولت د خزانو پر چارو وګماره، باور وکړه چي ښه او پوه ساتونکی به وم (هم ئې د ساتنې له عهدې وتلی شم او هم ئې د سم مصرف او په خپل مناسب ځای د لګولو بصیرت او پوهه لرم) او په دې توګه مو یوسف په هغه ملك کي متمکن کړ، چي هر ځای او په هر ډول ئې غوښتل مېشت کېدی شو، چا ته چي مو خوښه شي خپل رحمت او پېرزوینه ورپه برخه کوو او موږ د نېکانو اجر او بدله نه ضایع کوو. او د هغو لپاره چي ایمان ئې راوړی او پرهیزګاري ئې کوله، اخروي اجر او بدله تر دې هم ډېره غوره ده .

پاچا له یوسف علیه السلام سره تر ملاقات نه مخکي تصمیم درلود چي هغه د خپل خاص مشاور په توګه وټاکي؛ خو له هغه سره له خبرو وروسته ئې تصمیم بدل شو او هغه ئې د دربار د معتبر او باصلاحیته وزیر او د ځان د معتمد په توګه وټاکو او خپله فیصله ئې ورته ابلاغ کړه، مګر یوسف علیه السلام د دې پربکړې او منصب له منلو انکار وکړ او وئې ویل: ما د دې منصب پر ځای یوازې د مصر پر خزانو وګماره، زه به په پوره احتیاط او امانتدارۍ سره د هغو ساتنه وکړم، زه په ځان کي د دې څانګې د اداره کولو صلاحیت او توان وینم، پاچا له خپل نظره

تېرېږي او د يوسف عليه السلام له رأيي سره توافق ښيي او د دولت د دغي ځانگي بشپړ صلاحيت ورسپاري.

د آيت له دې برخي (يتبوأ منها حيث يشاء) نه دوه مطلبونه اخيستل کېږي:

الف_ د مصر ټول هېواد د ده د صلاحيت او واکمنۍ په کړۍ کي شامل وو، چېري چي ئې غوښتتل او سېدلی شو، د مصر هيڅ سيمه د ده د واکمنۍ او اختيار له ساحې بهر نه وه.

ب_ په هغه نظام کي ئې چي هره وظيفه او هر مقام غوښتی وی، بې له ځنډه ئې ترلاسه کولی شو، هيڅوك او هيڅ څه ئې په مخ کي خنډ کېدی نه شو.

حکيم خدای جل شأنه په تدريج سره يوسف عليه السلام هغه مقام ته ورساوو چي په مصر کي متمکن شي، د ده پر مخ د واکمنۍ ټولي لارې پرانيستی شي، قدرت ته د رسېدو ټول اسباب ورته برابر شي، د هغه د ستر او لوړ شخصيت ټولي جلبوونکې برخي د هغې ټولني د مختلفو طبقو او اصنافو لپاره رابرسېره شي، د خلکو اعتماد او باور، احترام او محبت ورته راجلب شي، پس له هغه چي د مصر ولس د ده له اوچتو استعدادونو، صداقت، امانت، پاك لمنتوب او نفس او هوس ته نه تسليمېدا نه خبر شول، په زندان کي د ده صبر، زغم، مقاومت، ثبات او متانت ټولو ته څرگند شو، خلکو وليدل چي د مصر پاچا د ملاقات بلنه ورکړه؛ خو ده ونه منله او تر هغه ئې دربار ته له تلو انکار وکړ چي د ده برائت اعلان شي، له پاچاهۍ نه رالاندي د هېواد تر ټولو لوړه عهده ورته سپارل کېده خو ده ونه منله او د دې پر ځای ئې داسي دندې ته ملا وتړله چي د هغې له لارې د خپل مظلوم ولس خدمت وکړی شي، د ده پوهه، بصيرت او درايت ټولو ته ثابت او څرگند شو، د ده لوړ او پياوړی شخصيت او فکري او اخلاقي عظمت داسي وو چي هيچا ورسره رقابت او سيالي نه شوی کولی، د مصر ټوله واکمني ئې عملاً په لاس کي پرېوته، پاچا له يوه سمبول نه زيات حيثيت نه درلود، د قحط په کلونو کي د اقتصادي چارو په اداره او سمون کي او له هغه ستر بحران نه د خلکو په ايستلو کي د ده درايت، وړتيا او اهليت په بشپړ ډول راڅرگند شو، هغه نور عملاً

د پاچا ولیعهد وو، د پاچا له مرگه وروسته ده ته د قدرت په لېږد کې هیڅ خنډ نه وو پاتې، په دې توگه مالك الملك خدای جل شأنه د هغه وخت د لوی هېواد واکمني یوسف علیه السلام ته وسپارله او د ده بلامنازع واکمني ئې پر هغه پراخ او ستر ملك محققه کړه.

هو! دا الله تعالی جل شأنه دئ چې د خپل رحمت او پېرزوینو سیوری پر هغه چا غوړوي چې دی ئې په خپله خوښ کړي او د دې لپاره ئې اهل او وړ ومومي، هغه نه یوازې د خپلو صالحو بنده گانو اجر نه ضایع کوي؛ بلکې دنیوي او اخروي بدله ئې تر خپل حق څو برابره زیاته ورکوي، نه یوازې په دنیا کې د دوی پر نېکو او غوره کړنو باندې مثبت نتایج مرتب کوي، بلکې په آخرت کې تر دنیا غوره بدله ورکوي، د دوی تقوی او ځان ساتنه د دې باعث شي چې په دنیا او آخرت کې غوره بدلې تر لاسه کړي، هر څوك چې د ایمان په لار کې ثابت پاتې شو او د مبارزې په لوړو ژورو کې مأیوس نه شو، یوې بلې خوا ته ونه ښویږد، ښي او چپ لوري ته منحرف نه شو او په اراده او عزم کې ئې تزلزل رانغی، هغه دې مطمئن اوسي چې عزیز خدای ئې د بري ضامن دئ، نه پرېږدي چې قربانۍ ئې ضایع شي او هڅې ئې بې نتیجې پاتې شي.

بایبل تر دې عنوان لاندې چې (د یوسف وروڼه مصر ته ځي)، لیکي: (یعقوب خپلو زامنو ته وویل: ولې ناست یئ او هسې یوه بل ته گورئ... اورېدلي مې دي چې په مصر کې غله ډېره ده... مخکې له دې چې له لوږې ومرو؛ ولاړ شئ او له هغه ځایه غله راوړئ... لس زامن ئې وخوځېدل... یعقوب بنیامین ورسره ونه لېږو... دوی د یوسف خوا ته ورغلل... سجده ئې ورته وکړه... یوسف وپېژندل... خو په غصې سره ئې دوی ته وویل: له کوم ځایه راغلي یئ؟ دوی ورته وویل: له کنعانه د غلې اخیستلو لپاره راغلي یو... یوسف ته خپل خوبونه ورپه یاد شول.. ورته ئې وویل: تاسو جاسوسان یئ او د احوال معلومولو لپاره راغلي یئ... هغوی وویل: سالاره! موږ د غلې اخیستلو لپاره راغلي یو، جاسوسان نه یو، یوسف ورته وویل: نه تاسو جاسوسان یئ!! هغوی وویل: باداره! موږ ټول دولس وروڼه وو، پلار مو په

کنعان کې دئ، يو هلته پاتې شو، بل مړ شوی... يوسف ورته وويل: څنگه به دا معلوموو چې تاسو رښتيا وايئ؟ يوازې په هغه صورت کې به ستاسو خبره ومنم چې کشر ورور مو هم راولئ... که داسې ونه کړئ د فرعون په سر مې قسم چې له مصره د وتلو اجازه به درنه کړم... يو کس دې ولاړ شي او خپل ورور دې راولي، نور به دلته په زندان کې وي... بيا ئې ټول تر دريو ورځو بنديان کړل،... په درېيمه ورځ ئې ورته وويل: زه له خدايه وېرېدونکی انسان يم... تاسو ټول خوشې کوم... يو کس به په زندان کې پاتې وي، نور مو غله کور ته ورسوئ، خو خپل کشر ورور به راولئ او په دې سره به ما ته ثابته شي چې تاسو صادق يئ او زه به ستاسو له وژلو تېر شم!! دوی دا شرط ومنلو!! بيا ئې سره وويل: له دې ستونزو سره په دې خاطر مخامخ شوي يو چې له يوسف سره مو بد وکړل... يوسف د دوی خبرې اورېدې او دوی نه پوهېدل چې يوسف پرې پوهېږي!! ... بيا يوسف په پټه خپلو نوکرانو ته وويل: جوالونه ئې له غلو ورډک کړئ او د دوی خپلې پيسې هم د غلې په منځ کې پټې کېږدئ... غله ئې پر خرو بار کړه... د لمر لوېدو پر مهال يو ځای تم شول... يوه ورور ئې د خپل جوال خوله پرانستله چې خره ته دانه ترې ورکړي... ناڅاپه ئې وليدل چې پيسې ئې د جوال په خوله کې پرتې دي... ورونو ته ئې وويل ... هغوی له وېرې لړزېدل چې دا لا خدای څه بلا راباندې راوستله!! ... کنعان ته ورسېدل... ټوله قصه ئې پلار ته تېره کړه... کله چې ئې بارونه پرانستل خپلې پيسې ئې ومونډلې... پلار هم ډېر وار خطا شو او وئې ويل: ولې دا مصيبتونه راباندې راځي...)

د بايبل په دې برخې کې هم له ادبي لحاظه ډېر رکاکت شته او هم يوسف عليه السلام او د ده پلار ته داسې نامناسب حرکات او نامناسبې خبرې منسوب شوې چې د دوی له شأنه ډېرې لرې دي!! ورونه په مرگ گواښل، زندان ته ئې لېږل، د يوسف په شته والي کې دا خبرې کول چې له يوسف سره مو بد کړي ول څکه له دې مصيبت سره مخامخ شوو، د فرعون په سر لوړه کول... دا ټولې خبرې نه يوازې نامعقولې دي بلکې ښيي چې دا قصه له ځانه جوړه شوې. راشئ وگورو چې قرآن

په دې هکله څومره په زړه پوري او درنه وینا لري:

$Ð9r ÇÎÑÈ brãåŽã ¼ç9 Nèr ÓĝÙ•èù Ïøã {qèz ‰ù # ßqãäq÷z Ĵ ä$_r

’Îrépb̂ šc ‡•? Ÿw& Nä‹Î& ôÏB Nä3©8 'Î ’ÎqçøA% Nüi$g ç2 Nè“g_

“ Ÿ‰Zã Nä39 Ÿ@ø Ÿx ù ¾ïnÎ ’Îqêû ó©bîù ÇÎÈ û,Ïí\Ü3$šçöz ß&r Ÿ@ø3$$

ïnÏ»šÉÿ) A$%r ÇÏÈ bqè»ÿ9 $RĴr ç$/& ç¥ã Šŕ°Žã™ {q8$% ÇÏÈ Èqç» ? Ÿwr

Óĝîd& #Ĵ {bç)R$ #ŒĴ $kXqèè/ óĝ=è9 NïĴ%nf ’Î Nåè»ŸÒÎ {qèô $

ÇÏÈ šc qãÅ ë/ óĝ=è9

د یوسف ورونه راغلل او د هغه محضر ته ننوتل، داسي چي ده وپېژندل خو دوی ونه پېژاندو او چي کله ئې په خپلو بارونو سمبال کړل ورته ئې وویل: خپل هغه ورور هم راولئ چي له پلاره مو (ورور) دئ، نه ګورئ چي زه ډکې ډکې پیمانې ورکوم او ښه مېلمه پال یم؟ خو که ئې ما ته را نه ولئ؛ نو نه به له ما سره تاسو ته کومه پیمانه وي او نه به ما ته رانږدې کېږئ. هغوی وویل: له پلاره به ئې حتماً د ده (د لېږلو) غوښتنه وکړو او موږ هرومرو د دې کار کوونکي یو. خپلو (مؤظفو) زلمیانو ته ئې وویل: د دوی هغه مال چي (د غلې په بدل کي ئې ورکړی)، (په پټه) د دوی په پېټو کي کېږدئ، داسي چي کور ته د ستنېدو پر مهال پرې پوه شي، ترڅو بېرته راوګرځي.

ګورئ چي په دغو لنډو آیتونو او مختصرو الفاظو سره؛ عظیم الشأن قرآن څومره حقایق بیان کړي او څومره ژوري لارښووني ئې زموږ مخي ته ایښي او

څنګه ئې د بايبل غلطي ويناوې تصحيح کړې؟! لکه څنګه چې د يوه جامع او بليغ کلام تقاضاء ده قرآن پرته له دې چې ووايي يوسف عليه السلام خپل کار څنګه پيل کړ، د ښېرازه کالونو په دوران کي ئې څه وکړل او د وچ کاليو لپاره ئې څه تياری ونيو؟ سره له دې چې په دې اړه ئې هيڅ نه دي ويلي او خبره ئې له هغه ځايه پيل کړې چې د ده ورونه د غلې اخيستلو لپاره مصر ته راغلي او د ده په حضور کي ودرېدلي، له همدې نه د قرآن هر هوښيار لوستونکی په دې پوهېږي چې يوسف عليه السلام په دې موده کي کوم کوم کارونه کړي، له دې آيتونو نه معلومېږي چې:

يوسف عليه السلام په خپلو لوړو قايدانه استعدادونو سره په کار پيل کړی، د مصر د ځمکو ښېرازه کولو او د کر کښت وضعيت ښه کولو ته ئې خاصه پاملرنه کړې، د پاچا د خوب تعبير ته په پام سره ئې په لومړيو اوه کلونو کي پريمانه غله اخيستلې او په ګودامونو کي ئې ذخيره کړې، د قحط د کلونو لپاره ئې پوره تياری نيولی، د قحطي په رارسېدو سره ئې دا کارونه کړي: د غلو دانو لپاره ئې مناسبه بيه ټاکلې، د هغې غلې مقدار ئې ټاکلی چې ښايي يوه يوه کس ته د مناسبې دولتي بيې په مقابل کي ورکړی شي، هر څوك بايد په خپله د غلې اخيستلو لپاره حاضر شي، د غلې پلورلو لړۍ ئې تر خپل نظارت او څارنې لاندې پيل کړې، په داسي حال کي چې د مصر په نورو سيمو کي خلك له سختې قحطۍ سره مخامخ ول، په مصر کي د غلې د زياتوالي او ارزانۍ انګازې هري خوا ته رسېدې او خلك له لرېو لرېو سيمو، ډله ډله د غلو اخيستلو لپاره مصر ته راتلل او د ضرورت وړ غله ئې په ډېره ارزانه بيه ترلاسه کوله او د مصر د چارواکو د ښه نظم، ښو اخلاقو او ښې مېلمه پالنې ښې خاطرې ئې له ځانه سره وړلې.

د يوسف عليه السلام ورونه هم د غلې د پېرلو لپاره مصر ته ورځي، په خپل نوبت سره د يوسف عليه السلام حضور ته منل کېږي، يوسف عليه السلام هغوي وپېژندل، خو دوی د هغه په پېژندلو کي ځکه پاتې راغلل چې په کوهي کي د ده له غورځولو تر دغه دمه نږدې شل کلونه تېر شوي وو، په هغه وخت کي يوسف عليه

السلام تنكى ځوان وو، څه موده ئې د عزيز مصر په كور كې تېره كړه، نږدې لس كلونه ئې په زندان كې تېر كړل، له واكمنۍ نه ئې تر اوو كلونو زياته موده تېره شوې وه، دغې اوږدې مودې له خپلو لوړو ژورو سره د يوسف عليه السلام په ځيرې كې ډېر بدلون راوستى وو، په ځانګړې توګه، هغوي دا تصور هم نه شو كولاى چې ښايي د دوى جفا سپړلى ورور به داسې ستر مقام ته رسېدلى وي، د حضور هيبت او د احتياج او ضرورت احساس هم نه پرېږدي چې انسان تر ځان لوړ لوري ته ځير شي او د څېرې خطونه ئې په دقت سره وارزوي او وئې پېژني.

د غذايي موادو د تجارت او احتكار د مخنيوي لپاره د هري كورنۍ پر هر وګړي به په ټاكلې اندازه غله خرڅېدله، هر بالغ نارينه بايد په خپله د خپلې ټاكلې غلې د پېرلو لپاره حاضر شوى وى، د يوسف ورونو د خپل معذور او په سترګو ړوند پلار او ناسكه ورور لپاره هم غله وغوښته، د پلار عذر ئې ومنل شو؛ خو د ورور په اړه ورته وويل شو: په وروستي ځل بايد هغه هم دلته راولئ، كه چېرې مو دروغ ويلي وو او هغه مو حاضر نه كړ، نو زموږ خوا ته نور مه راځئ او د غلې تر لاسه كولو طمع هم مه كوئ!! ګورئ چې د بايبل او قرآن د ويناوو تر منځ څومره ژور توپيرونه شته، بايبل د يوسف عليه السلام چلند داسې انځور كړى لكه د يوه كم ظرفه انسان چلند، داسې الفاظ او كارونه ئې هغه ته منسوب كړي چې د يوه ستر شخصيت له شأنه ډېر لرې دي، خو د قرآن عظيم الشأن څرګندونې داسې دي چې د يوسف عليه السلام ستر شخصيت، صبر، زغم او تدبر په كې له ورايه ښكاري، د قرآن له وينا معلومېږي چې يوسف عليه السلام له خپلو ورونو سره په معامله كې ډېر محتاط دئ، هڅه كوي چې د ده له كومې وينا او حركت نه د ده د ورونو حساسيت او حسادت راونه پارېږي او مصر ته له راتلو او د ده په خوا كې له مېشتېدو ډډه ونه كړي، دا انديښنه هم ورسره ده چې داسې نه ورور ته ئې كوم ضرر وررسوي. هغو كسانو ته چې د بدوي او صحرايي ژوند په باب پوره او دقيق معلومات نه لري، په دې مطلب پوهېدل لږ ګران دئ چې يوسف عليه السلام ولې په هماغه لومړني ملاقات كې خپلو ورونو ته ځان معرفي نه كړ؟ د هغه وخت

د نیمه بدوي ژوند غوښتنه او تقاضا دا وه چې یوسف علیه السلام له خپلو وروڼو سره په ډېر احتیاط چلند وکړي، د دوی اعتماد جلب کړي، له داسي تدبیره کار واخلي چې لومړی د ده سکه ورور روغ رمټ ورته راورسوي، مصر ته په مکررو تلو راتلو او د وړیا مرستو په ترلاسه کولو سره او د ده د ډېر ښه سلوك په لیدو سره ډاډه او مطمئن شي چې یوسف علیه السلام هغوی ته د ضرر رسولو او انتقام نیت نه لري او کولی شي په بشپړ ډاډ، اطمئنان او درناوي سره د ده په څنګ کي ژوند وکړي او د ورور ګلوۍ له معاملې ئې مطمئن او ډاډه وي.

په نیمه بدوي کورنیو کي کله کله یو ناسنجول شوی او بې احتیاطه حرکت د یوې لویې کورنۍ د بشپړې تباهۍ لامل شي، یوسف علیه السلام یوه ترخه تجربه درلوده، ښایي محتاطانه عمل ئې کړی وی، ښایي هغه وخت ئې ځان خپلو وروڼو ته معرفي کړی وی چې له یوه پلوه ئې خپل ورور په لاس ورغلی او له بله پلوه ئې پر خپلو کینه کښو او حسودو وروڼو باندي د هر ډول شاته تګ لارې بندي کړې وی، غوښتل ئې وروڼو ته ثابته کړي چې د ده په اړه ئې اشتباه کړې، بې موجبه ئې حسادت ورسره کړی، دا ورور دوی ته مینه او درناوی په زړه کي لري، غواړي د تل لپاره د ده په خوا کي په عزت او درناوي سره ژوند وکړي، نه ښایي له داسي مهربان ورور سره د دښمنۍ لار غوره کړي، دوی ته ئې تر هغه ځان معرفي نه کړ چې پر خپلو اشتباهاتو او قصور پوه شي، له دې پرته بله لاره ورته پاتې نه وي چې د دښمنۍ پر ځای وروري ورسره وپالي، کله چې هغوي هر یو د دې ناپېژندوی سړي د شرافت، مېلمه پالنې، فضیلت او احسان په اړه په خپلو منځونو کي هم او د خپلي کورنۍ په وړاندي هم په مکرر ډول یادونه کړې او په وار وار ئې ستایلی، پس له هغه چې دوی پوه شي دا همغه کس دئ چې دوی ورسره حسادت کاوو او په څاه کي ئې وغورځاوو، همغه چې دوی په بده سترګه ورته کتل، د دښمنۍ وړ ئې ګاڼو، دا یو مهربان ورور دئ، د ستایلو وړ شخصیت، دا دئ په نه پېژندل شوې څېرې کي ئې د ده څومره ستاینه کړې، هر ځای او د هر چا په وړاندي ئې دی ستایلی؛ مګر دا له عقل او انصافه لرې خبره نه ده چې له همدې شخصیت سره د

یوسف علیه السلام په څېره کې حسد وکړي؟! په دې توګه به دوی په خپلې اشتباه پوه شي او په خپل دريځ کې به بدلون راولي.

یوسف علیه السلام نه یوازې دا چې له دوی نه د خپل ورور د راوستلو کلک تعهد اخلي بلکې داسې تدبیر کاروي چې ټوله کورنۍ د ده د ورور په لېږلو توافق وکړي، دا ترتیب ئې ونیولو چې د دوی راوړې بضاعه (هغه جنس چې د غلې د پېرلو لپاره ئې له ځان سره راوړي وو) بېرته کورنۍ ته مسترد شي، خو له دې وېرې چې که ئې خپلو ورونو ته وسپاري ښايي ضایع شي او خپل پلار ته ووايي چې غله ئې د همغه جنس په بدل کې اخیستې ده، د خپلو ورونو په امانتدارۍ بې باوره وو، نو ځکه ئې خپلو معتمدو زلمیانو ته وویل: د دوی راوړې توکې د غلو په پېټو کې داسې ځای په ځای کړئ چې فقط کور ته له رسېدو وروسته او هغه وخت پرې پوه شي چې خپل پېټې پرانیزي، چې په دې سره به ټوله کورنۍ تشویق شي او مصر ته د ده د سکني ورور له لېږلو سره به توافق وکړي.

د (درهم) او (دینار) پر ځای د ((بضاعه)) د کلمې استعمال دا ښيي چې هغه مهال پېر پلور جنس د جنس په بدل کې وو او لا سیکه نه وه رایج شوې، د بایبل دا وینا هیڅ وزن او اعتبار نه لري چې د یوسف علیه السلام ورونو سکې له ځان سره وړې وې، له دې خبرې دا هم معلومېږي چې د دوی د راوړو توکیو حجم هومره وو چې د غلې په پېټو کې ئې پټول ګران کار نه وو، له دې ټولو خبرو دا جوتېږي چې د دوی (بضاعه) باید ګاڼې وي چې د مجبوریت له مخې ئې د غلې په بدل کې ورکړې وې، احتمالاً د دې صحنې لیدل یوسف علیه السلام سخت ځورولی او تصمیم ئې نیولی چې دا ګاڼې سلامت او په بشپړه توګه د ده کورنۍ ته ورسېږي او په دې سره هم د ورونو او هم د کورنۍ د نورو غړو باور او اعتماد تر لاسه کړي.

قرآن ورپسې فرمايي:

R z & $YèB @Åö'ù @ǩ8$$$ZË ìŽÂ R/'»7 {q8% Ôĝ‹Ϊ& #<Ĵ {þã_ ' $B=ù

$JŸ2 žvĵ Ïiøã Nã$ä#ä @d A$% ÇÏÎÈ bqÃŸ»s9 ¼ç9 $RĴr @Gò6 R

ÇÏÎÈ ûüÏiq9$$Ïmö qdr $ãŸ»m Ïöz ª! $$ @ó `Ë Ï‹Å& #?ã Nã6ŸË&

ÓÈõR $B R/'»ƒ {q8$% Nßõĵ ðNŠâô6Fè»Ö Î {rß `r ô6è»FB {qßGù $ß9r

ÐèŸ/ Ÿ@ø. $#Š¨r $R% { & ã ÿtÜr $Z-d& ò Ü Rr $Yóĵ ðNŠâ$Yçè»Ö Î ¾ÏÉ»d

$ÿÏöqB Èqè$ê 4Ïm Nä6 èB ¼ã#Åöé ô9 A$% ÇÏÎÈ ÷Å„ @øŸ2 7Ï°Œ

ª! A% ô6)ÏöqB ¢öq?#ä $ß=ù Nã Î Þ$tã b& Wĵ ÿiÎ ÓÏŸèÏ9 ‹Ï $šÆ Ë

{qè Š$r ZÏh°r 5 $/ .`Ë {qè 6? ŵ 0Ï6»ƒ A$%r ÇÏÎÈ @‹Ï r Ãq)R $B 4?ã

Ï žvĵ ãötç$Èĵ äó« `Ë ‹Ï $šÆ Ë NãZã ÓÏôé$Br ýhŸGB 5 °q/ ôË

ÇÏÐÈ bqè2 qFB$Ë@qGŠù Ïiøær ãMù ©q?Ïiøã

کله چي دوی خپل پلار ته وگرځېدل، وئې ویل: پلاره! له موږ نه ئې یوه پیمانه وسپموله، نو خپل ورور مو راسره ولېږه تر څو (بشپړي) پیمانې ترلاسه کړو، موږ به ئې خامخا ساتونکي وو. پلار ورته وویل: آیا د ده په اړه داسي باور درباندي وکړم لکه مخکي چي مي د ده د ورور په اړه باور درباندي کړی وو؟ همدا او بل څه نه؟ خدای خورا ښه ساتونکی دئ او هغه تر هر رحم کوونکي زیات مهربانه دئ. خو کله چي دوی خپل پېټي پرانستل؛ نو خپله بضاعه (جنس) ئې وموندو چي ورگرځول شوی، وئې ویل: نور نو څه غواړو؟ دا هم زموږ بضاعه (جنس) چي بېرته راکړی شوی،

(پرېږده چې بیا ولاړ شو) او خپله کورنۍ له لوږې وژغورو او د خپل ورور ساتنه وکړو، دا خو یوه آسانه پیمانه ترلاسه کول دي!! وئې ویل: تر هغه به ئې درسره ونه لېږم چې کلکه الهي ژمنه راسره وکړئ چې بېرته به ئې رارسوئ مګر دا چې محاصره او ایسار کړی شئ او چې کله ئې کلك قول ورکړ، وئې ویل: پر هغه څه چې موږ ئې وایو الله وکیل او ذمه وار دئ. وئې ویل: زامنو! له یوې دروازې (ښار ته) مه ننوځئ، له مختلفو دروازو ورننوځئ او زه (په دې وینا سره) د الله کومه پرېکړه درنه نه شم دفع کولی، د پرېکړو واك خو یوازې له الله سره دئ، پر هغه مې توکل دئ او هر توکل کوونکی باید پر هغه توکل وکړي.

د یوسف علیه السلام وروڼه خپلې کورنۍ ته وروګرځېدل، دومره غله ئې له ځان سره وړې وه چې د اوږدې مودې لپاره ټولې کورنۍ ته کافي نه وه، خپل پلار ته ئې وویل: په کار ده چې ډېر ژر بیا مصر ته ولاړ شو، نوره غله راوړو، زموږ کشری ورور هم راسره ولېږه چې د هغه برخه هم ترلاسه کړو، ډاډ درکوو چې په ښه توګه به ئې ساتنه کوو. پلار چې د یوسف علیه السلام د بیلتون داغ پر زړه لري او پر خپلو زامنو باور نه شي کولی او د اعتماد وړ ئې نه بولي؛ په ځواب کې وایې: آیا له ما دا توقع لرئ چې د ده په اړه هم پر تاسو همغسې اعتماد وکړم چې د ده د ورور په اړه مې پر تاسو وکړ، همدا او بل څه نه؟ دا خو عجیبه توقع او بې ځایه انتظار دئ! الله تعالی به مو په خپله وساتي هغه تر هر چا ښه ساتونکی دئ، ما ته د مصر د هغه مهربان او مېلمه پال کس نوم ډېر مه اخلئ، الله تعالی تر هر رحم کوونکي زیات مهربان دئ، هغه به مو په دې قحطي کې وساتي، هغه به پر موږ مهربانه شي، د خپل رحمت له بې پایه سمندر نه به مو خړوبه کړي او زموږ مشکل او ربړه به له بلې لارې حل کړي. خو کله چې دوی خپل پېټي پرانستل او ناڅاپه ئې خپل مال په کې وموندو، نو د هغه چا په څېر چې خپل ستر هدف ته رسېدلی وي او یا مضبوط او پیاوړی دلیل په لاس ورغلی وي، خپل پلار ته ئې وویل: نور نو

تر دې زيات څه غواړو؟ دا دئ مال او متاع مو هم رامسترد شوې، پرېږده چې لاړ شو، خپل ورور هم له ځان سره بوځو، کورنۍ له لوږې وژغورو، موجوده غله مو لږه ده او ټولې کورنۍ ته کفايت نه کوي! يعقوب عليه السلام مجبور شو، له خپل دريغ نه کوز شو او مصر ته د خپل کشر زوی له لېږلو سره ئې په نه زړه توافق وکړ او خپلو زامنو ته ئې وويل: په دې شرط ئې درسره لېږم چې د الله تعالی په نامه راسره ژمنه وکړئ چې خامخا به ئې روغ رمټ رارسوئ، مګر دا چې له کومې پېښې سره مخامخ شئ، څوك مو په زور ايسار کړي، محاصره شئ او له محاصرې د وتلو لار ونه مومئ. يعقوب عليه السلام مصر ته د خپل کشر زوی له لېږلو سره توافق وکړ، خو له ډېرو انديښنو سره، د يوسف عليه السلام د هجران او بېلتون درد ئې لا نه وو هېر کړی چې اوس په دې ناموافقو حالاتو کې خپل ټول زامن په ګډه او يو ځای د سختو مجبوريتونو په وجه ناچار سفر ته لېږي، له دې پرته بله چاره نه لري، خپلو زامنو ته توصيه کوي چې کله مصر ته ننوتئ نو ټول له يوې دروازې مه ننوځئ، بلکې بېل، بېل له مختلفو دروازو او لوريو ننوځئ، نه ويل کېږي ستاسي ډله ييز ورتګ د ښاريو خلکو توجه ځان ته جلب کړي او داسي وانګېري چې دا لويه ډله به خامخا د ډېرو غلو د پېرلو لپاره له اطرافه ښار ته راغلې وي او ښايي پرېمانه مال ئې هم له ځان سره راوړې وي، داسي نه چې د همدې لپاره ستاسو په ضد په کومې خطرناکې توطئې لاس پوري کړي او ضرر دوروسوي، په دې پسې نه يم چې په خپلې دغې توصيې سره به الهي تقدير بدل کړم او هغه څه چې خدای تاسې ته غوښتي دي له تاسې به ئې دفع کړم، الله تعالی چې کومه پرېکړه کړې هغه خامخا تر سره کېږي، دی يوازنی واکمن دئ او پرېکړې د ده له لوري کېږي، د هستۍ په ادارې کې او د حکمونو او پرېکړو په صادرولو کې هيڅوك ورسره شريك نه دئ، ما پر خدای توکل کړی، څوك چې غواړي پر چا او څه توکل وکړي نو يوازي پر الله تعالی دې توکل وکړي.

دلته ګورئ چې يعقوب عليه السلام له هغه ستر معنوي شخصيت او لوړ پيغمبرانه مقام او منزلت سره او له هغه قرب او نږدې والي سره چې د الله تعالی په

دربار کې ئې لري، په دنیوي چارو کې، د نورو عادي خلکو په څېر خپل انساني تدابیر په کار وړي، نه له غیبه خبر دئ او نه په چارو کې د تصرف ادعا لري او نه د دې مدعي دئ چې الهي تقدیر بدلولی شي، پر خپل خدای توکل کوي او ټول خلك پر خدای باندې توکل او اعتماد ته رابلي.

همدارنګه ګورئ چې د پیغمبرانو په مکتب کې د تدابیرو غوره کول نه پر الهي مقدراتو د اعتقاد منافي دئ او نه پر خدای جل شانه باندې د توکل منافي، د دې مکتب پلویان په داسې حال کې چې پر نه بدلېدونکو الهي مقدراتو کلکه عقیده لري، خدای خپل وکیل او چاره ګر بولي او پر هغه توکل کوي، له دې سره سره په چارو کې انساني تدابیر په کار اچوي، نه ئې پر الله تعالی باندې توکل او بروسه له دې ایساروي چې په خپلو چارو کې له تدبیره کار واخلي او نه ئې پر قضا او قدر باندې اعتقاد او باور.

همدا شان ګورئ چې قرآن په دغه تاریخي درس او د یوه ستر پیغمبر په عملي ژوند کې موږ ته دا رازده کوي چې د (توکل) ځای له (تدبیر) نه وروسته دئ اول باید (تدبیر) خپل کړې او بیا پر الله تعالی توکل وکړې.

بایبل لیکي چې (یعقوب علیه السلام د کشر زوی له لېږلو سره موافقه وکړه او وئې ویل: که خدای غواړي چې زه بې اولاده شم نو پرېږده چې بې اولاده شم... زامنو ته ئې وویل: مخکنۍ پیسې هم درسره واخلئ او همدومره نوري هم... شهد، بادام، پستې، عطر لرونکي بوټي او نوري تحفې ئې ورکړې چې د مصر حاکم ته ئې وروړي... کله چې له یوسف سره مخامخ شول هغه وویل: دوی به نن غرمه له ما سره ډوډۍ خوري... ناظر دوی د یوسف قصر ته وروستل... قصر ته د تلو په وخت کې ډېر وېرېدل... ګمان ئې کاوو چې ښایي د هغو پیسو په وجه به مو بندیان کړي چې زموږ په پېټو کې اېښودل شوې وې... نو ځکه ئې د قصر په دروازه کې ناظر ته وویل: مخکې چې موږ کومې پیسې درکړې وې هغه مو په خپلو پېټو کې وموندلې... بېرته مو له ځانه سره راوړې... هغه ورته وویل: اندېښنه مه کوئ، ښایي ستاسو او ستاسو د نیکونو خدای به دا پیسې ستاسو په پېټو کې اېښې

وي، ځکه چې ما خپلې پیسې ترلاسه کړې دي... یوسف ته ئې هدیې ورکړې... د پلار او د کورنۍ د احوال پوښتنه ئې ترې وکړه... خپل کشر ورور ته ئې گوته ونیوله چې آیا دی همغه ستاسو کشر ورور دئ؟ یوسف دوی د عمر په حساب یو تر بل مخکې پر دسترخان کښېنول...دوی په دې کار ډېر حیران شول... یوسف خپل سکه ورور ته تر نورو پنځه برابره زیات خوراك کېښود...له ډوډۍ وروسته یوسف خپل ناظر ته وویل چې ډك ډك پېټي ورته بار کړئ... پیسې ئې هم د پېټو په خوله کې ورته کېږدئ... او زما جام د بنیامین په پېټي کې پټ کېږدئ... ناظر همداسې وکړل... سهار وختي ورونو خپل پېټي پر خرو بار کړل او وخوځېدل، خو لاډېر لرې نه وو تللي چې ناظر ورپسې ورغی او د یوسف دا خبرې ئې ورته وکړې: ولې مو د ښېگړو په بدل کې بدي راسره وکړه؟ ولې مو زما د بادار هغه مخصوص جام چې شراب په کې څښي او فال پرې گوري غلا کړی؟ دوی ورته وویل: لوړه کوو چې موږ دا کار نه دئ کړی... له چا سره چې تا دا جام وموندو هغه ووژنه او موږ به هم د خپل بادار غلامان وو...هغه ورته وویل: صحیح ده خو یوازې غل به زما غلام وي نور به درومي... تلاشي ئې د مشر ورور له پېټي پیل کړه... د بنیامین په پېټي کې ئې وموند... بېرته ښار ته راوگرځېدل... د یوسف په وړاندې ئې سجده وکړه... هغه ورته وویل: ولې مو دا کار راسره وکړ؟ مگر نه پوهېدئ چې زه د فال له لارې په دې پوهېدی شم چې زما جام چا غلا کړی...وئې ویل: اوس به هغه څوك زما غلام وي چې جام ئې غلا کړی... ورونو ورته ویل: سالاره! پوهېږو چې ته د فرعون په څېر ځواکمن یې... که موږ له بنیامین نه پرته خپل کور ته ولاړ شو پلار به مو له ډېره غمه ومري... نو یوسف ونتوانېدو چې نور صبر وکړي... خپل ځان ئې ورونو ته معرفي کړ... ورته ئې وویل چې ژر ولاړ شئ او پلار ما ته راورسوئ. فرعون له دې پېښې خبر شو... یوسف ته ئې وویل: ورونو ته دې ووایه چې کنعان ته ولاړ شي، خپله کورنۍ دلته راولي، زه به ښېرازه ځمکه ورکړم... څو گاډۍ هم ورسره ولېږه چې ښځې او ماشومان په کې راولي... دوی د خپل پلار خوا ته ورسېدل... ورته ئې وویل: یوسف ژوندی دئ او د ټول مصر حاکم دئ... پلار ئې په

دې خبرو باور نه کاوو خو چې سترګې ئې پر ګاډیو ولګېدې... وئې ویل: اوس مې باور راغی چې یوسف ژوندی دئ، ځم چې له مرګه مخکې ئې ووینم!!)

د بایبل په دې ویناوو کې زیاتې غلطۍ او بې بنسټې خبرې شته چې څو بېلګې ئې دا دي:

یعقوب خو دغه وخت هم په خپل کور کې یولس زامن درلودل، څنګه به ئې د یوه بنیامین د لېږلو په وخت کې دا خبره کوله چې که خدای غواړي بې اولاده شم پرېږده چې بې اولاده شم؟

دوی د فقر او لوږې له داسې حالت سره مخامخ ول چې په خپل مرګ وېرېدل، د ښځو ګانې ئې د غلو لپاره پلورلې، دومره شهد، بادام، پستې، عطر او نورې هدیې ئې له کومې کړې چې پر خرو ئې بار کړې؟

د یوسف ناظر ورته دروغ وویل چې دا پیسې به ستاسو خدای ستاسو په پېټو کې اېښې وي!!

یوسف دوی د عمر په حساب مشر تر کشره مخکې پر دسترخان کېښېنول او دې کار ته دوی حیران پاتې شول. خپل سکه ورور ته ئې د نورو په پرتله پنځه برابره زیات خواړه مخې ته کېښودل!! آیا کوم شریف انسان به داسې کار وکړي چې په یوه دسترخان باندې د خپل یوه مېلمه تر مخ د نورو په پرتله پنځه برابره خواړه کېږدي؟ که داسې کار شوی وی نو د یوسف د وروڼو لپاره همدا کافي وو چې د ده خوا ته هیڅکله را نه شي!!

ولې به بیا هم د دوی پیسې د پېټو په خوله کې پټې ږدي؟

دوی د یوسف د شرابو جام پټ کړی، په دې جام سره به یوسف فالونه نیول!! په داسې حال کې چې نه خو پیغمبران علیهم السلام شراب څښي او نه فالونه ګوري، د بایبل له دې وینا معلومېږي چې لیکونکی ئې هغه څوک دئ چې خلک په دروغجنو او غولوونکو فالونو غولوي او شکرانې ترې شکوي. یوسف علیه السلام ته دا خبره منسوبول چې وروڼو ته ئې وویل، مګر په دې نه وئ خبر چې زه په فال سره هغه څوك پېژندی شم چې زما جام ئې غلا کړی، یوازې د داسې چا کار

کېدی شي چي پيغمبران عليهم السلام او د دوی له تګلارو خبر نه وي.

په داسي حال کي چي مخکي ئې په مکرره توګه ليکلي دي چي يعقوب عليه السلام په سترګو ړوند شوی وو، خو دلته ليکي چي کله يعقوب عليه السلام ګاډی په خپلو سترګو وليدې نو باور ئې راغی چي يوسف عليه السلام ژوندی دئ!!

قرآن د بايبل دا ټولي غلطي خبري تصحيح کوي او په ډېرو موجزو او بليغو الفاظو سره فرمايي:

«ا $`Ë OߧZã ÓÎ¶ø¨ãšc %Ÿ2 $B Nèdq㧠Ndè•B& (#þqãèuHødr& øŒÎ) óOÎgøƒs9 |MYä. $tBur

n=tã ÎAãôã $Jyèt/ #(3 ¾ÏmŠÏ9 ãNåkÌ<æ ¼çµs99Ÿõ‹ÿY% >qè) ÿrt&? çÇÏ Ÿnx‰ ¼çnqãr& «!$# ¨bÎ)

#sŒqãã 4?ã ÇÈ šc qãèuZ ¨$B Ÿ¨2 £Å9r

(#qãŠY2 $JÎ ©$ ÎFÏö Ÿxù 8qã & $B& ÞÏ) A$% ¨$ z & Îno) #” rä

Ï‹Å & èôn‘ ’Î p/$) Ï9$@ è_ ÑÜÎ$gy2 Nè“g_ $ùÎ ÇÈ šc qèJè

#Œ$B OÎgÎæ (qè¨r (q$% ÇÈ bqè»¡ 9 N3R] ÎÆ$g& bÍsã bŒ ã

9è/ @Î ¾ÏmÎ ä!` `JÏr ÅÎJ$ í#qß ÞÉÿR (q$% ÇÈ šc rÞÉÿ?

ÇÚ öF$’Î ‰Åyã $Z¥Å $B O§Îæ) 9 «! $? (q$% ÇÈ ÒŠã– ¾ÏmÎ B&r

(q$% ÇÈ ûüÎÉ»Ÿ2 Ç ä bÎ ÿqà“_ $Jù (q$% ÇÈ ûüÎÉ»™ $Zä $Br

šú üÏÎ@9$ “Ìøù 7Ï‹. ¼çà“_ qßù ¾Ïôn‘ ’Î ‰Éã `B ¼çà“_

ÇÐÎÈ

او كله چي (مصر ته) هماغسي ننوتل چي خپل پلار ورته ويلي وو، هغه د الله هيڅ پرېكړه نه ترې دفع كوله، دا خو د يعقوب عليه السلام په زړه كي هسي له يوې هيلي پرته بل څه نه وو چي تر سره ئې كړه او يقيناً چي دى د هغه علم خاوند وو چي موږ ورښودلى وو، خو ډېر خلك نه پوهېږي. او كله چي د يوسف محضر ته ننوتل؛ خپل سكه ورور ئې په خپل څنګ كي كښېناوو او وئې ويل: زه ستا هماغه (ورك شوى) ورور يم، پر هغه څه چي دوى كول مه مأيوسه كېږه! او چي كله ئې دوى په سامان سمبال كړل، نو د اوبو لوښى ئې د خپل ورور په پېټي كي كېښود، بيا جارچي غږ كړ: كاروانيانو! تاسې حتماً غله ياست! دوى مخ ورواړاوو او وئې ويل: څه شى لټوئ؟ ورته ئې وويل: شاهي پيمانه لټوو، هر څوك چي هغه راوړي د يوه اوښ بار د هغه شو او زه د دې ذمه وار يم. دوى وويل: په خداى قسم، تاسې پوهېږئ چي موږ د دې لپاره نه يو راغلي چي په ځمكه كي فساد وكړو او موږ غله نه يو. ورته ئې وويل: كه چېري درواغجن وئ نو جزا به ئې څه وي؟ هغوى وويل: جزا به ئې دا وي چي د چا په پېټي كي پيدا شو هغه به په بدل كي اخيستل كېږي، موږ ظالمانو ته داسي سزا وركوو.

يعني د يعقوب عليه السلام زامن د پلار له توصيې سره سم ښار ته ننوتل، پلار په خپلي دې توصيې سره نه شو كولاى له دوى څه دفع كړي، فقط د دې توصيې حاجت ئې په خپل زړه كي احساس كړ، چي تر سره ئې كړه، د ده توصيې او ويناوې د هغه علم له مخي وې چي الله تعالى ورپه برخه كړى وو، تولي خبري ئې عالمانه وې، ډېر خلك په دې حقايقو نه پوهېږي، كله تدبير د توكل منافي ګڼي، كله احتياط په الهي مقدراتو او په قضا او قدر د ايمان مغاير بولي او كله پر

خدای ایمان او پر الله تعالی توکل په دې معنی نیسي چې ځان تقدیر ته وسپاري او له هر ډول تدبیر نه لاس په سر شي.

د قرآن له وینا معلومېږي چې یوسف علیه السلام خپل سکه ورور په مناسب وخت کې خپلې خوا ته غوښتی، د احوال پوښتنه ئې ترې کړې، ده د نورو خبرو په ضمن کې د خپل ورور د ورکېدو قصه ورته کړې او یوسف علیه السلام ورته ویلي: زه ستا هماغه ورك شوی ورور یم، د خپلو ورونو په ناروااوو کړو وړو مه مأیوسه کېږه، داسي څه ترتیب نیسم چې ته له ما سره پاتې شې او ورونه دې کور ته ولاړ شي او غله له ځانه سره یوسي. د همدې لپاره ئې خپلو موظفو کسانو ته لارښوونه کړې چې د (غلې او اوبو پیمانه) د ده د سکه ورور په پېټي کې په پټه کېږدي او بیا اعلان وکړي چې شاهي پیمانه ورکه شوې ده او حتماً کاروانیانو غلا کړې ده، چا چې راوړه او یا ئې وښودله د یوه اوښ بار غله به ورته انعام ورکوو، د یوسف علیه السلام ورونو وویل: موږ نه غله یو او نه د فساد لپاره راغلي یو، دلته مجبوریت راوستي یو، که چېرې په موږ کې هر څوك غل وخوت، سزا به ئې دا وي چې د همدې غلا په بدل کې به ئې تاسو ته سپارو...

قرآن دلته څو خبرې لري چې زیاته توجه غواړي: فرمایي:

Ïh‹Å& ä!æí `Ë $g_•÷ GÖ™$ Sê Ïh‹Å& ä!æí Ÿ@ö% Ôôgï‹Ä#'Î &‰6ù

ä$±„ b& wÎ) Å'î J%$Èï Š 'Îç$z& ‹ëÇ Ûï b%. $B #Œqã $R%ôÏ š• Ÿ°‹.

ÇÐÏÈ ÒŠÎæ Aùë "Ë Èà2 -öür â$±® `B M»_ 'Š Bùè ª! $

نو د خپل ورور له پېټي نه مخکي ئې (دنورو) له پېټو پیل کړه، بیا ئې د ورور له پېټي راوایسته، داسي مو یوسف ته تدبیر وروښود، خپل ورور ئې د پاچا د دین له مخي نه شو نیولی، مگر دا چې الله غوښتي وی، د هغه چا درجې لوړوو چې موږ ئې غواړو او د هر پوهندوی پر سر بل ښه پوه شته.

د دې آیتونو خلاصه دا ده: تلاشي پیل شوې، لومړی د نورو پېټې پلټل شوي او په پای کې د ده د سکه ورور او د هغه له پېټي ئې پیمانه راایستلې، دا یو الهي تدبیر وو چې یوسف علیه السلام ته ښودل شوی، د مصر د قوانینو له مخې ده خپل ورور نه شو راګرځولی، الله تعالی چې چا ته وغواړي پوهه او حکمت ورپه برخه کوي او په همدې حکمت سره د هغه مقام او منزلت لوړوي، خو هیڅوك دې په خپل علم او حکمت نه غره کېږي، په دې دې خبر وي چې د هر پوه په سر بل پوه شته.

د دې وینا په اړه څو خبري په پام کې ولرئ:

قرآن د بایبل د وینا برعکس دا ورك شوی شی کله د سقایة (د اوبو څښلو لوښی) او کله ئې صواع (پیمانه) بولي، له دې نه معلومېږي چې دا لوښی سطل یا لویې کاسې ته ورته لوښی وو چې هم د اوبو لپاره کارېدو او هم د پیمانې لپاره، د بایبل دا ادعا غلطه ده چې دا د یوسف علیه السلام د شرابو جام ګڼي، د پاچا د شرابو جام داسي په میدان نه وي پروت چې د غلو دانو پېرلو لپاره راغلي خلك ئې غلا کړی شي!!

له دې نه دا هم معلومېږي چې د مصر د هغه وخت ټولنه یوه مدني ټولنه وه، نظم او قانون په کې حاکم وو، چارواکو او څواکمنو واکدارانو هم د قانون خلاف کار نه شو کولی، د یوسف علیه السلام په څېر څواکمن کس هم نه شو کولی خپل ورور بې دلیله بندي کړي او یا ئې له ځان سره تم کړي، دې ته اړ وو چې څه قانوني چاره ورته ولټوي.

دلته قرآن یوه عجیبه صحنه انځوروي، له یوې خوا د یوسف علیه السلام لوی زغم او صبر او له بلې خوا د ده په ضد د ورونو زړه او ژوره کینه په کې انځور شوې، فرمایي:

N9r ¾ÏhÅøR ’Î È# ÌSqã$d§™'ù @ö6% `Ï Ï¼ã©Ó& -•™ 6)ù øÏÏó„ bÎ) (þqä9$%

ÇÐÈ šc qãÅ ? $JÎ ã=ã& ª! $ $Z 6 B @ óŖ& A$% óŞ9 $dÏ‰ã

(ورونو) ئې وويل: که ده (نن) غلا کړې، نو سکه ورور ئې تر ده د مخه غلا کړې!! (يوسف عليه السلام) دا خبره په خپل زړه کې وساتله (د دوی د دې تور او اتهام په ځواب کې ئې څه ونه ويل) او هغوی ته ئې (د خپل زړه دا خبره ښکاره نه کړه چې) وئې ويل: تاسو په ډېر بد مقام او حالت کې يئ او الله تعالی ستاسو د وينا په حقيقت ښه پوه دئ.

گورئ چې له يوې خوا ئې ورونو لا خپله ژوره کينه نه ده هېره کړې او اوس هم د ده په ضد د زړه براسي په داسي ناروا تورونو سره راباسي او له بلې خوا يوسف عليه السلام لا پرې مهربانه دئ، نه غواړي ځواب ورکړي او له ځانه دفاع وکړي، د دوی په حال افسوس کوي، بيا ئې هم تصميم دا دئ چې دغه حسود او کينه کښ ورونه ئې خوا ته راشي او د ده په څنګ کې ژوند وکړي!! قرآن په دې سره موږ ته لارښوونه کوي چې د پيغمبرانو عليهم السلام شأن داسي وي، د پيغمبرانو عليهم السلام په لار تلونکي مشران بايد داسي وي، د يوه صالح مشر ځانګړتيا دغه ده، بايد داسي لوی زغم او لوی زړه ولري او له خپل قدرت نه په استفادې سره له چا نه خپل غچ او انتقام وانخلي.

$RÎ yçR% 6 B $R‰n& õã ù #Žî. $V ø© $I& yã bÎ) âŕès$ $k‰š»7 (q$%

$R‰ô `r `B žvÎ) ‹è{Ù b& «! $Œ$èB A$% ÇÐÑÈ šú üÏÅó$ `Ï 71•R

$ŠgÅ (qÅ=z ç¥B (qÝ¡ŠtÓ$$Ş=ù ÇÐÒÈ šc qßÎ»à©# #]Î) $RÎ yç%‰Yã $Yè»FB

«! $ `Ï $ZÏöqB Nä3ø‹ z & ô% Nä$/& žc & (þqßJ=è? Ns9& Nèdçî Ÿ2 A$%

#& þÎ& þí bŒÜ ÉÓ®m Ú öŒ{ $y•Ïä ô=ù #ŽÏ$qã ’Î ö!èÛ$ $B @ÏÓ `Br

R/'»7 {qèq)àù Nä3‹Î& #‹Ï {þãÅ ö$ÇÑÈ ûüÜ Å‹t©$š#ö z qè'r ’Í ª! $N3t/

ûüÏËÿ»m É ø óù $Zà2 $Br $ZôÎæ $JÎ ŽÿÏ $R©Ï- $Br -•™ 7 Z/$žc Î

$RÎr $kŽÏ $Zùö#ŠÉ ÓÉ$ Ž•Ë$ $kŽÏ $Zà2 ÓÉ$ p/ö)$ È«ôr ÇÑÈ

@ŠÏd Ž$Á ù #ÞÏ& Nä3Ýã$R& Nä3 9 ÍM9$§™ @/ A$% ÇÑÈ šc q%ø»Á9

ÇÑÈ ÐŠÅ6 s$ÐŠÎè$qè ¼çR Î $èŠÏd óÛÎ ÓÍ‹ÎÜ b& ª! $Ó¤ã

(د یوسف ورونړو) وویل: عالیقدره! رښتیا درته وایو چې دی ډېر عمر خوړلی سپین ږیری پلار لري (د ده بېلوالی نه شي زغملی)، د ده په ځای له موږ نه یو تن په اسارت ونیسه، موږ دې له نېکانو څخه بولو. وئې ویل: خدای ته پناه (وړم) چې له هغه چا پرته چې خپله متاع مو ورسره موندلې بل څوك په اسارت ونیسو، په هغه صورت کې خو به د ظالمانو له ډلې څخه وو. نو کله چې ترې ناهیلې شول، د پټو خبرو لپاره ګوښې ته (له خلکو بېل) شول، مشر ئې وویل: مګر دې ته مو پام نه دئ چې خپل پلار مو د الله په نامه ژمنه درنه اخیستې؟ او تر دې د مخه مو چې د یوسف په اړه تېرې کړی وو؟ زه خو به تر هغه دا ځمکه هیڅکله پرې نږدم چې یا مې پلار اجازه راکړي او یا الله تعالی زما په اړه کومه پرېکړه وکړي او هغه تر ټولو غوره حکم کوونکی دئ. پلار ته مو ورشئ او ورته ووایئ: زوی دې غلا وکړه، دا شهادت مو له هغه پرته په بل څه نه دئ ولاړ چې موږ په خپله پرې پوه شوي یو (په خپلو سترګو مو ولیدل چې غلا شوی مال د ده له پېټي راووت، دا کار ئې زموږ

په غیاب کي کړی) او موږ خو په غیاب کي د ده څارنه او ساتنه نه شوی کولی. له هغه کلي چي په کي وو او له هغه کاروانه چي په کي راغلو پوښتنه وکړه، ډاډه اوسه چي موږ رښتوني یو. وئې ویل: داسي نه ده؛ بلکي ستاسو نفسونو کوم کار درته ښایسته کړی، نو (زما دې) غوره صبر وي، امېد دئ چي الله تعالی ټول راته راولي، بې شکه چي هغه باحکمته پوه دئ.

په دې آیتونو کي څو اساسي مطالب د غور وړ دي:

یوسف علیه السلام غواړي چي خپل سکه ورور له ځان سره وساتي، دا موضوع ورته خاص اهمیت لري؛ خو د مصر د حاکم نظام او موجوده قوانینو له مخي نه شي کولی هغه په اسارت ونیسي او له ځان سره ئې وساتي، د ده د وروڼو دې وینا ورته کار آسانه او ستونزه ئې ورته حل کړه چي وئې ویل: له هر چا سره چي پیمانه پیدا شوه د غلا په جرم دې زنداني شي، الهي تدبیر د ده مرسته وکړه، الهي تدبیر داسي دئ چي د دښمن خبره په خپله د دښمن د غاړې غړوندی شي، په خپل اینښي دام کي ئې پښه ونښلي، تېشه د بل لپاره پورته کړي خو خپله پښه پرې ووهي او هره تیره چي پورته کوي پر خپل سر ئې لګېږي.

له دې وینا معلومېږي چي د مصر پاچا لا ژوندی دئ او د هغه قوانین په ټولني کي نافذ دي، یوسف علیه السلام په پیغمبری نه دئ مبعوث شوی او د مصر په نظام کي د پیغمبری له حیثیت سره وظیفه نه تر سره کوي، د هغو خلکو رأیه سمه نه ده چي په دې نظام کي د یوسف علیه السلام د کار په استناد غواړي په غیر اسلامي نظامونو کي کار کول توجیه کړي، ځکه دا د ده له بعثت نه مخکي حالت وو.

یوسف علیه السلام د خپلو وروڼو د څواب له اورېدلو وروسته، ساتونکو ته هدایت ورکوي چي بارونه وپلټئ، د پلټنې کار باید داسي وي چي هیچا ته شك راپیدا نه کړي، نو ځکه ئې پلټنه د یوسف علیه السلام د نورو وروڼو له پېټو پیل کړه او په پای کي د ده د سکه ورور وار راغی او ورکه شوې پیمانه ئې ترې وښکله

او د وروڼو له ژمنې سره سم ئې په اسارت ونیو.

په دې آیت کې د دین لفظ داسې کارول شوی چې د دین حقیقت په ډېره واضحه توګه بیانوي، فی دین الملك فقره ښيي چې د اسلام له نظره دین یعني پر ټولنې حاکم نظام، یعني هغه نظام چې د انسان فردي او ټولنیز مناسبات او اړیکې تنظیموي او مشاجرې ئې حل و فصل کوي. دا سمه نه ده چې څوك دین خاص مذهبي مراسم وګڼي او په عباداتو، اورادو او اذکارو کې ئې خلاصه کړي.

د ژوند په هرې برخې کې چې چا ته پر نورو خلکو فضیلت او لوړوالی ورپه برخه شي، نو دې ته دې متوجه وي چې دا فضیلت خپل ذاتي کار ونه ګڼي او پرې مغرور نه شي؛ بلکې باید په دې باور وي چې د دې برلاسي او فضیلت منشأ او سرچینه الهي عنایت او پېرزوینه ده، باید باور ولري چې الله تعالی د هر سر د پاسه سر پیدا کړی او د هر پوه او عالم نه بر بل عالم، دا باور په انسان کې د غرور او تکبر احساس له منځه وړي او نه پرېږدي چې په ټولنه کې د ځان لاندې خلك تحقیر کړي او په سپکه سترګه ورته وګوري.

د یوسف علیه السلام وروڼو چې لا ئې د یوسف علیه السلام په باب په زړه کې کینه درلوده او د ده سکه ورور ئې ښه نه ایسېدو، د دې صحنې په لیدو سره د خپل زړه بړاسې داسې وایستې: ورور ئې هم د ده په څېر وو، هغه هم غل وو!! د دې پر ځای چې له خپل ورور نه دفاع وکړي اپوته د هغه په ضد شهادت ورکوي، د دې پر ځای چې د پېښې په اړه د شك او شبهې څرګندونه وکړي او په دې کار کې د خپل ورور لاس لرل رد کړي، پر هغه باندې وارد شوی اتهام تصدیقوي او صحیح ئې ګڼي او ادعا کوي چې دا کار د هغه له شأنه لرې نه دئ، ورور ئې هم غل وو، د هیڅ شك ځای نه دئ پاتې، په کار ده چې مجازات شي او په اسارت ونیول شي!! یوسف علیه السلام ځواب نه ورکوي، د هغه څه له ویلو ډډه کوي چې زړه ئې غوښتل، له ځان سره وایي: لا مو هغه مخکنی بد خوی نه دئ بدل شوی، لا له خپله ناروا دریځه نه یئ راکوز شوي، الله تعالی ستاسو د خبرو په حقیقت ښه پوهېږي.

د وروڼو حالت ډېر عجیب انځور شوی؛ چا ته چې یوه شېبه مخکې ئې غل

ګڼي؛ وايي: د قدر وړه! د هغه پر ځای زموږ یو تن په اسارت ونیسئ، هغه سپین ږیری پلار لري، موږ له تا نه ډېرې ښېګړې لیدلې دي، په دې باب هم له موږ سره احسان وکړه، ستا په څېر له یوه محسن نه د احسان طمع لرو!! یوسف علیه السلام په ځواب کې ورته وايي: الله تعالی ته پناه وړم چې یو بې ګناه سړی د یوه مجرم پر ځای مؤاخذه کړو، په هغه صورت کې خو به موږ ظالمان وو!! قرآن په دې سره موږ ته لارښوونه کوي چې یو د بل په بدل کې مجازات کول ظلم دئ، پیغمبران علیهم السلام راغلي چې د داسي ظلم ټغر ټول کړي او دا هغه ستره خبره ده چې له یوې اسلامي ټولني پرته ئې په بل ځای کې مثال نه شو موندلی، دا اوس په یوو پښتمې پېړۍ کې د مجرم پر ځای د ده پلار، زوی او ورور ځورول کېږي، د قاتل په بدل کې د ده پلار، زوی او ورور وژل کېږي، د یوه کس د جرم په مقابل کې په کلي، قوم او حتی ملت برید کېږي، په لسهاوو او سلهاوو کسان وژل کېږي.

کله چې د ورونو ټینګار بې نتیجې پاتې کېږي او د خپل ورور له خوشې کېدو ناهیلي کېږي، نو له خلکو بېلېږي او په یوې ګوښې کې په ټیټ غږ په خبرو لګیا کېږي، مشر ورور ئې ورته وايي: آیا له پلار سره مو خپله کلکه ژمنه هېره کړې؟ تر دې د مخه مو د یوسف په اړه هم تېری وکړ؟ ما هوډ کړی چې تر هغه پوري به دا ځای نه پرېږدم چې یا مي پلار هدایت راکړي او یا الله تعالی خپله فیصله صادره کړي، زه د الهي فیصلې انتظار کوم، تاسې پلار ته ورشئ او ورته ووایئ چې زوی دې په غلا نیول شوی، ښه پوهېږو چې دا کار ئې کړی، صحیح ده چې موږ باید د ده څارنه او ساتنه کړې وی، خو هغه دا کار پټ او زموږ له نظره لرې تر سره کړی، موږ څرنګه په غیاب کې د ده ساتنه کولی شوی؟ ته د هغه کلي له خلکو پوښتنه وکړه چې موږ په کې اوسېدو او دا پېښنه په کې وشوه، له هغه کاروان نه وپوښته چې موږ ورسره یو ځای راغلو، ترڅو حقیقت درته څرګند شي او زموږ رښتینولي درته ثابته شي. له دې وینا نه څو خبري جوته کېږي: لومړی دا چې د بایبل دا وینا غلطه ده چې ورونو ئې د یوسف علیه السلام په وړاندي یوه بل ته ویلي چې موږ په دې خاطر له دغو مصیبتونو سره مخامخ شوي یو چې له

یوسف سره مو بد وکړل، داسي خبره هیڅ مجرم د نورو په وړاندي نه کوي، که څه هم گمان ئې دا وي چي نور د دوی په خبرو نه پوهېږي، که ئې ویلو ته اړ شي نو په پټو غونډو کي او په ټيټ غږ ئې کوي، هغسي لکه چي قرآن د یوسف علیه السلام د ورونو په هکله فرمایي. او دوهمه خبره دا چي مشر ورور ئې د دوی پر هغه فوري شهادت اعتراض کړی او دا ئې یوه غلطي گڼلې چي خپل کشر ورور او یوسف علیه السلام ئې په غلا تورن کړل!!

که څه هم ځینو درنو مفسرینو (و ما شهدنا إلا بما علمنا و ما کنا للغیب حفظین) داسي تفسیروي: موږ د هغه څه په اړه شهادت ورکوو چي علم پرې لرو او په خپلو سترگو مو لیدلي، خو له هغه څه خبر نه یو چي د پردې تر شا شوي، موږ د خپل ورور له پېټي د پیمانې د وتلو صحنه ولیدله، نو ځکه وایو چي هغه غلا کړې ده؛ خو دا چي د پردې شاته څه شوي او چا دا کار کړی، له دې راز نه خبر نه یو. دا تعبیر د قصې له روح سره اړخ نه لگوي او څو اعتراضونه پرې کېږي:

الف: د (إن ابنك سرق) له فقرې په ډېر وضاحت سره څرگندېږي چي دوی د خپل ورور پر غلا تأکید لري او په هغه کي د شك او تردید ځای نهویني.

ب_ دوی داسي نه دي ویلي چي (وما شهدنا الا بما رأینا): او موږ خو یوازي د هغه څه شهادت ورکوو چي په سترگو مو لیدلي، بلکي داسي ئې ویلي: (و ما شهدنا الا بما علمنا)) یعني زموږ شهادت د هغي غلا په هکله د پوهي له مخي ده، پوهېږو چي دا کار شوی، په حقیقت ئې باور لرو.

ج_ همدارنگه، نه دي ویل شوي چي: (و ما کنا للغیب عالمین) یعني موږ له غیبه خبر نه یو، بلکي ویل شوي چي (و ما کنا للغیب حافظین) یعني موږ څه ډول کولی شوی چي د ده ساتنه وکړو په داسي حال کي چي دا کار ئې زموږ په غیاب کي او په پټه تر سره کړی؟

بیا هم گورئ چي حساس او هوښیار پلار د دوی خبرو ته د شك په سترگه گوري، باور پرې نه کوي دا ځکه چي هم خپل کشر زوی ښه پېژني او هم دوی، حدس وهي چي خبره داسي نه ده، حقیقت بل څه دئ، د دوی شهادت د عقدو او

نفساني اغراضو محصول گڼي او ورته وايي: داسي نه ده؛ بلکي ستاسو نفسونو کوم کار درته ښاېسته کړی، نو (زما دې) غوره صبر وي، امېد دئ چي الله تعالى ټول راته راولي، بې شکه چي هغه باحکمته پوه دئ. يعني الله تعالى په ټولو رازونو خبر دئ او د هغه په هر کار کي حکمتونه نغښتي دي، اميد دئ هغه مي په دې مصيبت کي مرسته وکړي او ټول روغ رمټ راته راولي.

دلته يعقوب عليه السلام د الله تعالى دوه صفات يادوي او وايي: هغه (باحکمته) (پوه) دئ، په دې سره د يعقوب عليه السلام د زړه دوې خبري افاده شوې: ۱- الله تعالى ښه پوهېږي چي دا پېښه ولې او څنگه رامنځ ته شوې؟! ۲- د الله تعالى هيڅ کار بې حکمته نه وي، امېد دئ په دې کي هم موږ ته کوم خير او مصلحت مضمر وي. او دا هغه څه دي چي هر مسلمان ئې بايد له مصيبتونو سره د مخامخ کېدو په مهال ووايي.

قرآن د بايبل د وينا خلاف د يعقوب عليه السلام حالت داسي انځوروي:

È“S ß$šÆ Ë ç$Zǎã ÕMÒ‹d$r #ß'qã4?ã 4"™'»ƒ A$%r Nǎjã 4‾q?r

$Ê•m šc qã? Ó4®m #ß'qããã2 õ? (àGÿ? «! $? (qã$% ÇÑÍÈ ÒšÌà. qßù

«! $’‹Ï pÏ“ãnr ÓÉ (qãô& $JRÎ A$% ÇÑÎÈ šú üÅÎ»g$šÆ Ë bqã? #&

`Ë (qÝ¡ sFù (qçd6$ói7»ƒ ÇÑÏÈ šc qß=è? Ÿw $B «! $šÆ Ë Š=ã&r

žwÎ «! $Çr§ `Ë ß§ «ƒ( Ÿw ¼çRÎ «! $Çr§ `Ë (qÝ«ƒ(? Ÿwr ïhŠÅ&r #ß'qã

ÇÑÐÈ brãÿ»3ø$Šö)ß$

او له دوی ئې مخ واړاوو او وئې ويل: وای افسوس د يوسف په حال! له غمه ئې د سترگو تور سپين شو (سترگې ئې بې نوره شوې) او هغه د غمونو

زغمونکی وو (خپل غمونه ئې زغمل)، (زامنو) ورته ويل: په خدای قسم، تل یوسف دومره یادوې چي غم ځپلی (او له ډېرو اندېښنو به ويلي) شې او یا به هلاك شې. وئې ويل: زه خو خپل غم او خفگان خدای ته ژاړم او له الهي علومو نه په هغه څه پوهېږم چي تاسې پرې نه پوهېږئ (زه له الله تعالی شکایت نه کوم بلکې الله تعالی ته شکایت کوم)، زما زامنو! لاړشئ! یوسف او د هغه ورور ولټوئ او د خدای له رحمته مه نااميده کېږئ، دخدای له رحمته له کافري ډلي پرته بل څوك نه نا امیده کېږي.

يعني نوي داغ زوړ داغ تازه کړ، د کشر زوی نیونه د یعقوب علیه السلام د زړه زخمونه نورهم ژور کړل او د خپل زړه ژور او سوځند درد ئې په دې الفاظو بیان کړ: (یا اسفی علی یوسف)، خو دا د زړه چیغه ئې په گوښه کې، له خپلو زامنو نه لرې او له الله تعالی سره د راز او نیاز پر وخت، د زړه له تله وایسته، په داسي حال کي چي د یوسف له غمه ئې دومره ژړلي وو چي د سترگو لید ئې کم شوی او ړوندېدو ته نږدې شوی وو، هره اندېښنه به ئې په خپل زړه کي زغمله او نه ئې پرېښوده چي غم او خفگان ئې نورو ته څرگند شي. خو دا ئې نه شوی کولی چي د سترگو اوښکې تمې کړي، د خد ای پیغمبران او اولیاء همدغسي دي، له سختو آزموینو سره مخامخ کېږي، د خدای په لاره کي دردونه او رنځونه ویني، خو له صبر او زغم نه کار اخلي، تل صابر او شاکر وي، د خپل غم او غصې په باب یوه خبره هم پر ژبه نه راوړي، شکوه او شکایت نه کوي، څومره چي له ډېر غم او درد سر ه مخامخ کېږي، همدومره ئې خپل رب ته تضرع او زاري زیاتېږي او الله تعالی د خپل صالح او مخلص بنده دغه حالت خوښوي، الله تعالی د خپل بنده قرب خوښوي، آزمېښتونه، کړاوونه او ستونزي انسان خپل رب ته ورنږدې کوي او اړیکي ئې له الله تعالی سره مزید ټینگوي او مزید قوت وربخښي، له دردونو او کړاوونو سره د مخامخ کېدو پر وخت د هغو مؤمنو مبارزینو تگلاره همدا ده چي د انبیاوو علیهم السلام خط تعقیبوي، صبر کوي، خپل غمونه زغمي، جزع و فزع

نه کوي، چيغې نه وهي، خپل سر او مخ په څپېړو نه وهي، خپلې جامې نه شلوي، خپل غم او خفګان زغمي او له ځرګندولو ئې ډډه کوي، په خلوت کې خپل رب ته خپل شکايتونه وړاندې کوي او د خپل درد علاج ترې غواړي، يوازې د اوښکو په بهېدو بسنه او اکتفاء کوي، هغه اوښکې چې بې اختياره بهېږي. الله تعالی ته اوښکې تويول او په خلوت کې د غم او خفګان ځرګندونه د ايمان نخښه ده او له الله تعالی نه شکايت او په ريا سره اوښکې تويول د نفاق علامه ده.

حسود او کينه کښ زامن، د پلار له خولې، په وار وار د يوسف عليه السلام د نوم له اورېدو او د ده له غمه د اوښکو په تويولو لازيات عقده من کېږي او ورته وايي: دا د يوسف (عليه السلام) ډېره يادونه پرېږده، دې حالت ته ئې ورسولې، پر ځان رحم وکړه، آيا تر هغه به ئې وير کوې چې له پښو ولوېږې او ومرې؟ ستا دا بې صبري به ستا د هلاکت سبب شي او هغه ځای ته به دې ورسوي چې انسان پر الهي قضا باندې اعتراض کوي او همدا ئې د هلاکت لامل شي! پلار په ځواب کې ورته وايي: زه له الله تعالی شکايت نه کوم؛ بلکې خپل شکايتونه الله تعالی ته وړاندې کوم، د خپلو دردونو د علاج درمل ترې غواړم، هغه ته زارې کوم، پر دين او غوښتنو ئې او پر ايمان او لوازمو ئې تر تاسو ډېر ښه پوهېږم. زامنو! ولاړ شئ، يوسف (عليه السلام) او ورور ئې ولټوئ او د الله تعالی له رحمته مه مأيوسه کېږئ؛ ځکه چې يوازې کافر د الله تعالی له رحمته نااميده کېږي.

قرآن د بايبل د وينا په خلاف فرمايي چې د يوسف وروڼه درې ځلې مصر ته د غلې لپاره تللي او په همدې درېيم ځل يوسف عليه السلام ځان ورمعرفي کړی او جريان داسي معرفي کوي:

p7è»ÖÎÎ $Z¥Å r žØ9$$Z-d&r $Z¡¡ B ãfèø$$k$"/ (qè% ìøã (qèz Š $Ø-ù

šú üÏ%Ï ÁFßJø$ "Ìø† ©$b) $Zŏã ø%Á ?r Ÿ@ø6ø$$Z9 Å $ ¨ù p78 _ "B

ÇÑÒÈ šc qê͂g» _ ÕÈ͂R& Õ͂Ĵ ï‹Å&r # ßqã͂ Lêè͂ù $B Lêð͂Îæ @d A$% ÇÑÑÈ

ª! $ Æ B Ö͂% ÓÅ& !‹»dr B# ßqã$B& A$% B# ßqã MRV 7 Rl& (þq$%

ÇÒÈ šú üÏÅé$B •ô& B‹Ô ãW ®$ c îù ž͂ÉÁƒr Ȩƒ `B ½ÇRÎ $Zǒã

W A$% ÇÒÈ šú üÏÜ» , 9 $Zà2 bÎr $Zǒã ª! $8 •0#ä Ö) 9 ‹! $? (q$%

(q͂dÖ$ÇÒÈ šú üÏn°$$ãmö qèr Ö9 ª! $ã͂ƒ Pöx$ãø¤æ =ƒÎ

Ö̈à6 îd'Î † Îqè͂r #Z̈Ã / ÏNÛ ’Î& ïô r 4?ã q͂qè͂ù # ‹»d ÓÂ‹Ü)Î

ÇÒÈ šú üÏJô &

کله چې د ده محضر ته ننوتل؛ نو وئې ویل: عالیقدره! موږ او زموږ کورنۍ کړاوونو ځپلې یو، له ناځیزې متاع سره راغلي یو، (زموږ ستونزو ته په پام سره او پرته له دې چې زموږ د متاع مقدار او ارزښت ته نظر وکړې) پوره پیمانه را او (څه) د صدقې په توګه راکړه، بې شکه چې خدای صدقه ورکوونکو ته اجر او بدله ورکوي. وئې ویل: آیا پوهېږئ چې تاسو له یوسف او ورور سره ئې په ناپوهۍ کې څه وکړل؟ هغوی وویل: آیا په رښتیا ته یوسف یې؟ وئې ویل: هو! زه یوسف یم او دا مې ورور دئ، یقیناً چې خدای پر موږ احسان وکړ، څوك چې تقوی غوره کړي او (د مصایبو په وړاندې) صبر وکړي، نو خدای هیڅکله د دغو نېکانو اجر نه ضایع کوي. هغوی وویل: پر خدای قسم چې الله تا ته پر موږ غوره والی درکړی او یقیناً چې موږ خطا کوونکي وو. وئې ویل: نن هیڅ پړه درباندې نه شته، خدای دې

بخښنه درته وکړي او هغه تر هر رحم کوونکي زیات رحم کوونکی او مهربانه دئ. زما دا کمیس یوسئ او زما د پلار پرمخ ئې وغوړوئ، لیدونکی به شي او خپله ټوله کورنۍ ما ته راولئ.

د یوسف علیه السلام وروڼه د پلار په وینا بیا د مصر په لوري خوځېږي، خپله پاتې ناڅیزه شتمنۍ هم له ځانه سره اخلي تر څو نوره غله پرې واخلي، لوږې او فقر ځپلي، په ډېره پریشانه وضعه مصر ته ننوتل او د یوسف علیه السلام په حضور کي حاضر شول او هغه ته ئې وویل: عالي قدره! پر موږ ډېره بده ورځ راغلې، څه مو چي کور کي درلودل ټول خلاص شوي، له لږې شتمنۍ سره درته راغلي یو، هیله من یو چي زموږ ناڅیزې پانګې ته له پامه پرته هماغه پخوانی مقدار غله راکړې، له تا نه د صدقې طمع لرو، یوسف علیه السلام د خپلو وروڼو خوار و زار حالت، د صدقې او خیرات غوښتلو په وړاندي خپل سیك له لاسه ورکړ، د هغوی له دردو ډکو خبرو بې تابه کړ اوښکې ئې له سترګو وخوټېدې او له دې پرته ئې بله چاره نه موندله چي ځان ورمعرفي کړي او ورته ووایې: آیا پوهېږئ چي د ناپوهۍ پر مهال مو له یوسف علیه السلام او د هغه له ورور سره څه وکړل؟ وروڼو ئې دا تصور نه شو کولی چي دا اوس یوسف علیه السلام ته مخامخ ولاړ دي، په حیرت سره ئې وپوښتل: آیا په رښتیا ته یوسف یې؟!! هغه په ځواب کي وویل: هو! زه یوسف یم او دا مي ورور دئ! خدای پر موږ احسان وکړ او دا د الله تعالی نه بدلېدونکی او ثابت سنت دئ چي څوك د تقوی لار غوره کړي او د ستونزو په وړاندي صابر وي، نو اجر ئې د ده په خوا کي خوندي او محفوظ دئ، حتماً به ئې ترلاسه کوي، الله تعالی ئې هڅې هیڅکله نه عبث کوي او اجر ئې نه ضایع کوي.

قرآن د یوسف علیه السلام قصه، له دې ټول تفصیل سره د دغو څو خبرو د اثبات لپاره کوي چي یوسف علیه السلام خپلو وروڼو ته وکړې: الله تعالی د متقیانو او صابرانو اجر نه ضایع کوي، چا چي له دوی سره جفا کړې ټیټ سر به ئې

په وړاندې ودرېږي، په خپلې خطا او د دوی په حقانیت به اعتراف کوي. دا دئ ګورئ چې د تقدیر ځواکمنو لاسونو د یوسف علیه السلام وروڼه هغه ځای ته نابېره، بې خبره او د خپلو عزایمو او ارادو خلاف رسولي او د هغه حقیقت په اعتراف ئې اړ کړي چې له هغه نه د تېښتې لپاره ئې کومې جفا ګانې نه وې چې له یوسف علیه السلام سره ئې ونه کړې، کومې هڅې نه وې چې وئې نه کړې او کوم تدبیرونه نه وو چې وئې نه سنجول... خو دا دئ نن د تقدیر مضبوطو او ځواکمنو لاسونو د هغه چا په وړاندې ودرولي چې دوی ئې پر ښېګړو له اعتراف نه تېښته کوله او دې ته حاضر نه وو چې ومنې الله تعالی یوسف علیه السلام ته پر دوی غوره والی ورکړی، له چا سره چې دوی ناروا رقابت او سیالي کوله، هغه ئې د وژلو وړ ګاڼه، نن د هماغه چا د صدقې طمع لري، د ده احسان ته ئې سترګې نیولې دي، هغه په پرله پسې ډول خپل محسن ګڼي او غوره شخصیت ئې بولي او هر ځل د خپلو خبرو په پیل کې هغه ته عزیز او عالي قدر وایي. دا هماغه یوسف دئ چې دوی ورسره کینه او حسد کاوه، هماغه شخص چې دوی کوهي کې واچاوه او کلونه، کلونه ئې د هغه کینه په زړه کې وپالله او فقط څو ورځې مخکې او له شلو کلونو وروسته ئې هغه ته (غل) وویل!! عجیبه له عبرتونو ډکه صحنه ده!! د تقدیر لاسونه څومره ځواکمن دي؟ څنګه مغرور، متعصب او کینه ور غاړه غړوونکي په ګونډو کوي؟ څنګه ئې د حقیقت اعتراف ته اړ کوي؟!!

خو راشئ وګورئ چې د قرآن د دې قصې اتل، یوسف علیه السلام د بریا او فتحې په وخت د خپل مغلوب سیال او رقیب سره څنګه چلند کوي او په دې سره مورږ ته څه لارښوونه کوي او کوم درسونه راکوي؟!!

د یوسف علیه السلام کریمانه او له عظمته ډک ځواب د ده د شخصیت جلال او عظمت په ډېره ښه توګه نندارې ته ږدي او دا ښیي چې د خپلو وروڼو ټولې جفا ګانې ئې هېرې کړې دي او په لطف، مهربانۍ او زړه سوي سره چلند کوي، فرمایي: ډاډه اوسئ چې نه مو ملامتوم او نه کوم اعتراض درباندې لرم، ما بخښلي یاست، الله تعالی دې هم تاسو ته بخښنه وکړي، په دې باور ولرئ چې الله

تعالی ډېر او تر هر چا زیات مهربانه دئ. دا چې قرآن ولې دا قصه په دومره تفصیل سره رااخیستې او په دې کې خپل مخاطب ته څه پیغامونه لري، په دې هغه وخت ښه پوهېدی شو چې د پیغمبر صلی الله علیه وسلم هغه وینا خپلې مخې ته کېږدو چې د مکې له فتحې وروسته ئې خپلو زړو دښمنانو ته وکړه، کله چې له لس زره فاتح فوځ سره په داسې حال کې مکې ته ننوت چې هیچا ئې د مقابلې توان په خپلو متو کې نه لیدو، دښمنان ئې یا وتښتېدل او یا ئې د ځان د ژغورلو لپاره هغو پناه ځایونو ته پناه یووړه چې پیغمبر علیه السلام ټاکلي وو، الهي وعدې ترسره شوې، د یوسف د سورې په ترڅ کې چې کومې وړاندوینې شوې وې او پیغمبر علیه السلام ته دا ډاډ او اطمئنان ورکړی شوی وو چې ستا مخالفین به هم د یوسف علیه السلام د وروڼو په څېر ستا په وړاندې ټیټ سر ودرېږي، همداسې وشول، رسول الله صلي الله علیه وسلم د فتحې په دوهمه ورځ، په داسې حال کې چې د قریشو ټول مغرور سرداران د ده په وړاندې د مغلوبو اسیرانو په څېر، په یوه لیکه، له شرم او خجالت نه ځوړند سرونه ولاړ وو، ده د یوه مهربان او درونډ ورور په توګه ورته وویل: له ما نه د کومې معاملې توقع کوئ؟ هغوی په ځواب کې وویل: له خپل کریم ورور نه، چې زموږ د کریم ورور زوی دئ، د عفوې او بخښنې انتظار لرو! له ځنډه پرته ئې وفرمایل: هغه څه در ته وایم چې زما ورور یوسف علیه السلام خپلو وروڼو ته ویلي وو:

لاتثریب علیکم الیوم، اذهبوا وانتم الطلقاء

نن هیڅ ملامتیا درباندې نشته، درومئ تاسو آزاد یاست!

د قصو په اړه د بایبل او قرآن تر منځ نه یوازې له دې پلوه ژور توپیرونه شته چې د قرآن وینا، د بیان اسلوب، الفاظ او جوړښت ئې ډېر دقیق، خوندور او اغېزناک دي، هر لفظ ئې په ډېر دقت سره غوره شوی او په خپل مناسب او ښایسته ځای کې کارول شوی او هر یو خاص مطلب افاده کوي، خو د بایبل داسې چې یوه برخه ئې د بلې برخې متناقض، الفاظ او د جملو ترکیب ئې له رکاکتونو ډک، نه ئې عقلمن انسان منلی شي او نه د ادبي سلیقې خاوند ترې خوند اخیستی

شي، بلکي له دې پلوه به هم د دواړو ترمنځ ژور توپیر وګورئ چي د قرآن قصې ځانګړې موخې او اهداف تعقیبوي، هره قصه د یوه ستر مطلب د ښه توضیح لپاره وړاندي کوي، په هري قصې کي لارښووني او درسونه لري، خو د بایبل قصې فقط قصې او شجرې دي، د یوسف علیه السلام قصه ئې یوه ښه بېلګه ده، دا قصه په قرآن کي په دومره ښایسته او خوندورې بڼې کي راغلې چي د قرآن هر مینه وال ئې په ډېرې آسانۍ سره حفظ کولی شي، په عربي هېوادونو کي خو وضعیت داسي دئ چي اکثر امامان په دې خاطر په لمانځه کي د دې سورې له قرائته ډډه کوي چي که احیاناً په کي غلط شي نو له ډېرو خواوو به فتحه ورکول کېږي. په همدغې خوندورې او آسانې سورې کي د الله د لارې مجاهدینو ته هومره ژورې او پراخې توصیې او لارښووني شوې چي هر مجاهد ته ئې یادول ضروري برېښي.

دا هم د قرآن یو ستر اعجاز دئ چي د نزول له نېټې تر ننه په ملیونهاوو خلکو هغه حفظ کړی، تاسو به په ټولي نړۍ او ټول بشري تاریخ کي هیڅ داسي مذهبي او غیر مذهبي، د شعر یا د نثر کوم کتاب ونه مومئ چي د قرآن په اندازه حافظان ولري!! د بایبل له منونکو پوښتنه کوو: دا ولې تاسو په خپل اوږده تاریخ کي د بایبل محدود شمېر حافظان هم نه لرئ؟!! ځواب ئې څرګند دئ؛ انسان هغه کلام ژر حفظ کولی شي چي د زړه دړه ئې ورته پرانیستلې شي، له عقل سره ئې اړخ ولګوي، محتوی ئې لوړه او د الفاظو ترکیب ئې خوندور وي، باور وکړئ چي ما په ټول بایبل کي یوازي د داوود مزامیر داسي وموندل چي څه نا څه د انسان د زړه دروازه ورته خلاصه شي او په هغه کي معنوي او ادبي خوند او ښکلا احساس کړي، له دغو څو پاڼو پرته نور په ټول بایبل کي څوك دا خوند او ښکلا نه شي موندلی.

یوسف علیه السلام د خپلو ورونو له خبرو پوه شوی وو چي عزتمن پلار ئې د ده په فراق کي ړوند شوی، خو دی په داسي موقعیت کي نه وو چي مصر پرېږدي او د خپل ګران پلار لیدو ته ورشي، د قرآن له وینا معلومېږي چي په دې وخت کي دی د مصر د واکمنۍ پر تخت ناست وو، خو د بایبل وینا دلته هم د نورو مواردو

په څېر له تناقضاتو ډکه ده، یوې خوا ته د یوسف علیه السلام د ورونو له قوله داسې حکایت کوي: پلار ته ئې وویل: یوسف ژوندی دئ او د ټول مصر حاکم دئ، خو له بلې خوا وروسته لیکي چې یوسف د فرعون حضور ته ورغی او ورته ئې وویل: زما پلار او ورونه له خپلو رمو، گلو او هر څه سره چې درلودل ئې له کنعانه دلته راغلي او په جوشن کې ځای په ځای شوي، خپل هغه پنځه ورونه ئې هم ورمعرفي کړل چې له ځان سره ئې راوستي وو!! د بایبل په وینا کې نه یوازې له دې پلوه تناقض شته چې ورونو ته ئې هغه خبره منسوبوي او بیا دا خبره کوي؛ بلکې له دې پلوه هم چې وایي: پلار او ورونه له رمو، گلو او هر څه سره راغلي، په داسې حال کې چې له دې د مخه ئې په وار وار لیکلي چې له ډېرې لوږې او فقره ئې د مرگ وېره وه!! څوك چې گلې او رمې لري ولې به د غلو دانو لپاره خپلې ګانې خرڅوي، قحطي خو تر انسانانو مخکې څاروي ځپي، مالداران هغه وخت له ستونزو، لوږې او فقر سره مخامخ کېږي چې خپل څاروي له لاسه ورکړي. د مصر د پاچا لپاره د فرعون نوم راوړل په خپله یوه غلطي ده ځکه د غرب د دائرة المعارف له مخې هم په دې وخت کې د مصر پاچایان د فرعون په نامه نه یادېدل.

یوسف علیه السلام خپلو ورونو ته وویل: زما دا کمیس له ځان سره یوسئ او د پلار پر مخ ئې وغورځوئ، چې سترگې ئې روښانه شي، بیا ټوله کورنۍ زما خوا ته راولئ. د ده احساس دا وو چې پلار ئې په دې وجه د خپلو سترگو نور له لاسه ورکړی چې د گران زوی د مرگ خبر ئې په داسې حال کې اورېدلی چې په وینو سور خیرې کمیس ئې مخې ته پروت وو، دا د ده مهربان بوډا پلار ته درنه ناځاپې صدمه وه، د ده پر زړه او دماغ دا سخت گوزار د دې باعث شوی چې له امله ئې د سترگو نور له لاسه ورکړي، یوسف علیه السلام په خپل پیغمبرانه فراست سره وانگېرله چې د زوی د ژوند زېری او هغه کمیس چې د زوی بوی ترې احساسېږي، دا به هغه لویه صدمه جبران کړي چې له امله ئې د پلار سترگې بې نوره شوې. نو ځکه ئې په اطمئنان سره وویل: یأت بصیراً: سترگې به ئې روغې او روښانه شي.

دلته قرآن د یعقوب علیه السلام په اړه یوې داسې خبرې ته اشاره کوي چې

خاصه توجه غواړي، قرآن کريم يعقوب عليه السلام د يوه دراك او حساس شخصيت په توگه معرفي کوي، داسي چي له مصره کاروان د ده د ورك شوي زوی له کميس سره راخوځېږي، لا له مصره ډېر نه دئ لرې شوی چي دی په کنعان کي د خپل زوی د کميس بوی احساسوي، خو بابيل بيا د ده په هکله داسي وايي: زامنو ئې ورته وويل: يوسف ژوندی او د ټول مصر حاکم دئ!! خو ده تر هغه په دې خبري باور نه کاوو چي گاډی ئې وليدې!! قرآن داسي فرمايي:

b& lwq9 # ßqã x/í ßÅ¨ ’î Nèdq/& š^ $% ¯ÎoTÎ) ö/ä3š/& yì Ý$ $ B9r

ä! ` b& $B=ù ÇÎÈ Èbr߉Ïiÿ xè?) ßš• ÎÍ=Ê ’Å 7R ‹ $ (q9$% ÇÎÈ ÈbrßŠÏÿè

ä!=ø& bq Nà6 9@%& N9& A$% #ZŽÅ/ $?ö$ ¾ìgô r 4?ã q9) ß ¯ÎoTÎ6 $

$Zä $R $Z/qè $Z9 öÿxÿó$$R$/'»y (q9$% ÇÎÈ šc q3=è? w $B «! $`B

Dšîm§9$ âqàÿóF$ qè ¼R bq Nä9 öÿxÿó& š’ ô™ A$% ÇÒÈ ûüÏ«ÜyzÈ

ÇÒÈ

کله چي کاروان له (مصره) لرې شو؛ نو پلار ئې وويل: که مي بې عقله ونه گڼئ زه خو (نن) د يوسف (خوږ) بوی احساسوم! ورته ئې وويل: په خدای قسم چي ته په خپلي پخوانۍ اشتباه کي يې (زاړه خيالونه دې غلطوي)!! نو کله چي زېری ورکوونکی قاصد راورسېد او (د يوسف) کميس ئې د ده پر مخ وغوړاوو ناڅاپه ئې سترگې رڼې شوې، وئې ويل: نه مي وو درته ويلي چي د الله تعالی له لوري د راکړل شوي علم په وجه په هغه څه پوهېږم چي تاسو پرې نه پوهېږئ. دوی وويل: پلاره! زموږ (د گناهونو لپاره له الله تعالی نه)

بخښنه وغواړه، یقیناً چې موږ خطا کاران وو. وئې ویل: ژر به له خپل رب نه بخښنه درته وغواړم، بې شکه چې هغه مهربان بخښونکی دئ.

کله چې کاروان له مصر نه د کنعان په لور وخوځېد او له ښار نه لږ څه لرې شو، د یوسف علیه السلام پلار وویل: نن مې د یوسف علیه السلام بوي ترسپږمو کېږي، هیله من یم چې د ډېر سپین ږیرتوب له امله مې په کم عقلتوب متهم نه کړئ، د کورنۍ غړو ته په دې خبرې پوهېدل او باور کول ګران کار وو، په ډېر تأکید سره ئې ورته وویل: اشتباه کوې، تېر وختونه دریادېږي، ستا د خیال په فضا کې د تیرو وختونو یادونه، د کوم غولوونکې بوی احساس درکوي، ته ئې د یوسف علیه السلام خوږ بوی ګڼې!! لازیات وخت نه وو تېر شوی چې ناڅاپه زېری ورکوونکی را ورسېد او د یوسف علیه السلام کمیس ئې د پلار پر مخ وغوړاوو او په همدې سره د زوی له بېلتونه راټوکېدلی د ځګر داغ جوړ او ړندې سترګې روښانه شوې، نو د کورنۍ غړو ته ئې مخ کړ او وئې ویل: ما درته نه وو ویلي چې زه له الهي علم نه په هغه څه پوهېږم چې تاسې پرې نه پوهېږئ، ما دا احساسوله چې یوسف علیه السلام ژوندی دئ او آخر به ئې وګورم، درته ویل مې چې ولاړ شئ او دواړه ولټوئ او له الهي رحمته مه نا امېده کېږئ، درته ومې ویل چې د یوسف علیه السلام عطر مې تر سپږمو کېږي، تاسې نه منله، دا دئ ټولې خبرې رښتیا وختې او حقیقت ئې درته څرګند او ښکاره شو!!

دا جریان د هغه فراست او پوهې حقیقت په واضحه توګه څرګندوي چې الله تعالی ئې خپلو پیغمبرانو او اولیاوو ته ورکوي او ښیي چې هغوی پر غیب علم نه لري، خو د غیب له عالمه داسې ورمې احساسوي چې سرچینه او لوری ئې ورته څرګند نه وي، کله دا ورمې په ویښه احساسوي او کله په خپلو خوبونو کې د غیب له عالمه پیغامونه ترلاسه کوي، خو دا (علم) نه بلکې (احساس) وي، دا احساس د ظاهري پنځګونو حواسو کار نه دئ، مرجع او سرچینه ئې څرګنده نه وي، بنده پرې هیڅ تسلط نه لري، د پټو حقایقو ورمې ئې په خپلو څپو سره احساس راوپاروي،

نه پوهېږي دا احساس څنگه ورسره راپيدا شوی؟!! د دې احساس واگې د انسان په اختيار کې نه وي، نور هم په دې نه شي قانع کولی چې په دې احساس کې ورسره شريك شي، هماغسې لکه چې يعقوب عليه السلام يو وخت نه شو کولی څو متره آخوا په کوهي کې د يوسف عليه السلام له لوېدو خبر شي؛ خو بل وخت په ډېر لرې واټن کې، له مصر نه د کنعان په لور د کاروان له خوځېدو سره سم د خپل زوی د کميس بوی احساسوي، خو نه په دې باندې پوهېږي چې دا بوی له کومه راځي او نه په دې چې ولې نن دا احساس ورسره راپيدا شوی، منبع ئې کومه او لوری ئې کوم دئ او نه نورو ته په پوره ډاډ او اطمئنان سره کومه خبره کولی شي، کله چې غواړي د خپلې کورنۍ له غړو سره خپل ننني احساس شريك کړي، زړه نا زړه ورته وايي: که مې په کم عقلۍ متهم نه کړئ زه نن د يوسف بوی احساسوم!! گورئ چې دکورنۍ غړي ورسره توافق نه کوي او په ښکاره ډول او په پوره تأکيد سره ورته وايي: اشتباه کوې، تير وختونه درياد ېږي!!

ښايي ستاسو د هر يوه په ژوند کې کله داسې واقع شوي وي چې زړه مو ناڅاپه د يوې پېښې د رامنځ ته کېدو خبر درکوي او تاسو له کوم خاص دليل نه پرته د کومې پېښې انتظار کوئ، ناڅاپه وينئ چې ستاسې د زړه احساس ربښتيا ثابت شو او ستاسو انتظار پر ځای وخوت، مثلاً دخپلې کورنۍ له غړو سره ناست يئ، يو تن وايي: گومان کوم چې ورور جان به مې نن يا سبا له سفره راشي، د کورنۍ نور غړي وايي: نه، هغه لا د راتگ نيت نه لري، دی ورته وايي: هو! زه هم همداسې انگېرم، خو نه پوهېږم چې ولې مې زړه راته وايي چې هغه له سفره راځي!! ناڅاپه ويني چې حدس ئې صحيح وخوت، ورور ئې د محاسباتو او انگېرنو خلاف او د احساس سره سم راغی!! ممکن نه دئ چې دا احساس دې محض يو تصادف وي، ښايي د هغو کسانو شمېر لږ نه وي چې دې ته د تصادف په سترگه گوري، خو د قرآن له دغو ويناوو معلومېږي چې دا تصادف نه دئ، دا چې په څو پر له پسې مواردو کې د يعقوب عليه السلام (احساس) سم او د حقيقت مطابق خېژي، دا ښيي چې په انسان کې د ده له پنځو حواسو نه علاوه د احساس

داسي يوه (ملَکه) شته چي د راتلونکو پېښو نه اطلاع ترلاسه کوي، خو په داسي توگه چي نه د دې پیغامونو له لوري او منبع خبر وي، نه کوم سلطه پرې لري او نه د ده په امر او هغه وخت چي دی ئې غواړي ورته راځي.

دا احساس او اړوند ملکه ئې په تقوی سره وده کوي، په پيغمبرانو، پرهېزگارانو او صالح انسانانو کي کمال ته رسېږي، دوی ته داسي فراست ورپه برخه شي چي نه يوازي د ملمع، گرانو، پېچلو او مبهمو خبرو په حقيقت پوهېدل ورته آسانوي بلکي د ملمع او غولونکو څېرو تر شا پټ زړونه او د هغوی موخې پېژندی شي، د يعقوب عليه السلام په قصې کي مور ته د دغه حساس لرې ليد څو بېلگې مخي ته راغلې.

زامن ئې ډېر وروسته پوه شول چي دوی هم د يوسف عليه السلام په اړه اشتباه کوله او هم د خپل پلار په اړه، د پلار په وړاندي پر خپلو غلطيو اعتراف کوي او ترې غواړي چي له الله تعالی نه ورته بخښنه وغواړي.

د قرآن له وينا معلومېږي چي يوسف عليه السلام له ښاره بهر، د خپلي کورنۍ د استقبال لپاره منتظر ولاړ وو چي راورسېدل، مور او پلار ئې په خپلي گاډۍ کي، خپلي خوا ته کښېنول او د ښار په لوري وخوځېدل، د قرآن وينا داسي ده:

ª! $ä$© bÎ ŽÇ Ë {qèä ŠA%r Ïnf=q/& Ïnø Î #“ r#ä # ß'qã4 ?ã {qèz Š $Ø=ù

ÏM/'»ƒ A$%r #%ÉÎß' ¼çg9 {r•z r Ä ëè%$ ’?ã Ïnf=q/& ì ù‘r ÇÈ ûüZÏB#ä

ô Îpî `¡ ôn& ô%r $ym ’Îû $g=è_ ô% @ô% `Ë ‘»ƒëâ @ƒíÙ #‹»d

ß»Üø±9$ø“R b& ‰è/ .`Ë ís7$`Ë Nä Î ä!`r Çô Å9$`Ë ÓÎ_•z&

ÇÈ ãÅtø$D Šîè%$qè ¼çRÎ â$±„ $Jÿ #‹Ü9 ’Îû bÎ þ† Îq•z Î ûü/r ÓÎ ø

•Û$ù Ï] ƒŠ%nŖ$è@ƒŕÙ `Ë ÓÍ_Fð=ãr Å ùB$ `Ë ÓÍ_F•?#ä %6 É ‘ *

$VÎó Ä ÓÍ_@q? Í•Åy$ $‹R‰9$ ’Î ¾Çír |MR& ÇÚ öŖ$ Ñºq»J¡ 9$

ÇÈ ûüÅ Î»Á 9$ Î ÓÍ_)Å ør

نو کله چي د یوسف علیه السلام محضر ته ننوتل، مور او پلار ئې په خپلي خوا کي کښېنول او وئې ویل: که خدای کول په ډاډ او امن سره مصر ته داخل شئ. او خپل مور او پلار ئې تخت ته لوړ کړل او ورته په سجده شول او وئې ویل: مهربانه پلاره! دا هماغه زما د پخواني خوب تعبیر دئ چي پالونکي رب رښتونی کړ او له ما سره ئې هغه وخت هم احسان وکړ چي له زندانه ئې وایستم او تاسو ئې له بېدیا دلته راوستلئ، وروسته له هغه چي شیطان زما او زما د ورونو تر منځ شخړه راولاړه کړه، بې شکه چي زما پالونکی رب د هر څه لپاره چي وغواړي لطیف دئ، (په لطافت او دقت سره ورته رسي هیڅ څه ئې مخي ته نه شي خنډ کېدی) یقیناً چي هغه باحکمته پوه دئ. زما پالونکیه! پاچاهي دي راکړه او تأویل الاحادیث دې رازده کړ، د آسمانونو او ځمکي خالقه! ته مي په دنیا او آخرت کي مولا او کار جوړوونکی یې، ما مسلمان وفات کړه او له صالحانو سره مي یو ځای کړه.

په دې آیتونو کي په لږ دقت سره څو اساسي مطالب تر سترګو کېږي:

الف: یوسف علیه السلام د خپلي کورنۍ د استقبال لپاره له ښاره بهر ورووتلی.

ب: پلار او مور ئې په خپلي خوا کي په داسي وسیلې کي کښېنولي چي د لارې په اوږدو کي ورسره یو ځای وي.

ج: په ټولي لارې کي هم او په ټول مصر کي هم داسي خاص امنيتي تدابير نيول شوي چي آثار او نښې نښانې ئې له ورايه ښکاري او يوسف عليه السلام هغه ته په اشارې سره خپل مور او پلار ته وايي: د خدای له غوښتنې سره سم په امن او امان سره ښار ته ننوځئ.

د: د دې آيتونو له الفاظو او په خاصه توگه د (العرش) او (الملك) له الفاظو په وضاحت سره معلومېږي چي يوسف عليه السلام اوس د مصر پاچا دئ او د مصر اقتدار په بشپړه توگه د ده په واك کي دئ.

هـ: مخامخ شاهي ماڼۍ ته تللي او هلته يوسف عليه السلام خپل مور او پلار پرشاهي تخت کښېنولي او په خپله له تخت نه لاندي ودرېدلی او د هغوی احترام ئې پر ځای کړی، خو مور، پلار او ورونړ ئې دی د دې درناوي وړ او مستحق گڼلی او هغه ته ئې د تعظيم مراسم په ځای کړي. مفسرين د (خروا له سجداً) په تفسير کي لاندي مختلف نظريات لري:

ځيني په دې باور دي چي د يوسف مور، پلار او ورونړ ئې د شکرانې سجده وکړه او الله جل جلاله ته په سجده شول، خو د يوسف لپاره او د هغه نعمت په خاطر چي الله جل جلاله د يوسف په وجه پر دوی پېرزو کړ.

ځيني په دې عقيده دي چي له اسلام نه په مخکي شرايعو کي د تعظيم سجده د غير الله لپاره روا گڼل کېده، خو اسلام د غير الله لپاره هم د عبادت او هم د تعظيم سجده حرام وگرځوله او فقط د خدای جل شانه لپاره ئې ځانگړې کړه؛ گواکې د يوسف مور، پلار او ورونړ يوسف عليه السلام ته د تعظيم سجده کړې نه د عبادت سجده.

د مفسرينو يوه بله ډله په دې عقيده ده چي سجده؛ پر ځمکي باندي د تندي ايښودلو او د چا په پښو کي د لوېدلو په معنی، په هيڅ آسماني شريعت کي غير الله ته جايز نه وه، په مخکنيو شرايعو کي هم د هغې د جواز هيڅ سند نه شو موندلی، هغوی وايي چي نه ښايي په هر ځای کي سجده پر ځمکي باندي د تندي ايښودلو په معنی تعبير کړو؛ لکه چي په قرآن کي د لمر، سپوږمۍ، ستورو،

ونو، غرونواو ... سجده په مکرر ډول راغلې؛ خو د نومړو موجوداتو دا سجده په هغې معنی نه شو اخیستی چې گواکې دوی سر پر ځمکې باندې ایښی، ځکه دا موجودات نه شمزۍ لري، نه ملا او نه هم زنگنونه چې د دغو غړو په وسیله رکوع ته لاړ شي او بیا سجده وکړي او نه وچولی لري چې پر ځمکه ئې کېږدي، د هغوی د سجدې معنی الله ته له کامل انقیاده پرته بل مفهوم نه شي درلودی، همدارنگه یوسف علیه السلام ته د مور، پلار او ورونو سجده د تعظیم او انقیاد اظهار وو نه د عبادت سجده او نه د هغه پېښو ته د پرېوتلو سجده، که تېرو بحثونو ته لږ ځیر شو او د یوسف علیه السلام هغه (رؤیا) په پام کې ونیسو چې لمر، سپوږمۍ او یوولس ستوري ئې د ځان په وړاندې د سجدې په حالت کې لیدلي وو او نن د دغې صحنې د مشاهدې پر وخت وایي: گرانه پلاره! دا زما د هغه پخواني خوب تعبیر دئ چې زما پالونکي رب ربښتونی کړ، دا ښیي چې د ویښې سجده به د خوب (رؤیا) سجدې ته ورته وه، حتماً به د دواړو ترمنځ څه شباهت وو، نه هغه تندی پر ځمکې ایښودل وو او نه دا.

یوسف علیه السلام د دې حالت په لیدو سره فرمایي: پالونکي خدای مې پر ما احسان وکړ (پر خپلو ښېگړو ئې ونازولم)، زه ئې له زندان نه بهر کړم او دغه مقام ته ئې ورسولم، تاسې ئې له صحرا نه دلته راوستلئ، وروسته له هغه چې شیطان زما او زما د ورونو تر منځ نزاع را منځته کړه، زما رب جل شانه چې دکوم کار اراده وکړي په لطافت او دقت ئې تر سره کوي، هغه باحکمته پوه دئ. په دې څرگندونو کې هم څو ټکي د غور وړ دي:

الف: د خپل پالونکي خدای په نعمتونو، احسان او عنایت اعتراف کوي او د دې پر ځای چې قدرت ته رسېدل او نعمتونه ترلاسه کول د خپلو هڅو، کمال او لیاقت نتیجه وگڼي، برعکس هغه الهي احسان بولي.

ب: د ده خوا ته د ورونو په شمول د ټولې کورنۍ راتگ لوی نعمت انگېري، یعني دا چې هغه نه یوازې ټولې جفاگانې هېرې کړې دي، بلکې دا الهي پېرزوینه او احسان گڼي چې نن ئې ورونه په څنگ کې دي، له همدغه ځای نه کولی شو په

دې پوه شو چې يوسف عليه السلام ولې له خپلو ورونو سره هغه چلند کاوو، په ډېر احتياط سره خوځېدو، نه ئې غوښتل چې ژر او له وخت نه مخکې ځان دوی ته معرفي کړي؛ ځکه هغه داسې انګېرله چې ښايي له مقدماتي کارونو نه مخکې ځان معرفي کول به د ورونو د حسادت او کينې د راپارېدو سبب شي او د ده خوا ته له راتلو به ډډه وکړي.

ج_ هغه د خپلو ورونو او ځان ترمنځ د منازعې او شخړې عامل شيطاني لمسونې او تحرکات ګڼي او په دې اړه د بحث په دوران کې اول ځان ته ګوته نيسي او وروسته د ورونو نوم اخلي؛ دا په خپله يوه ظريفه نکته او حساس ټکی افاده کوي او ښيي چې له ورونو سره په معامله کې څومره محتاط دئ او څنګه له هر هغه عادي حرکت اومعمولي اشارې نه چې د دوی د احساساتو په ژوبلېدو منتج شي، ځان ساتي.

د_ وايي: په دې ټولو پېښو کې الهي حکمت مضمر وو، حکيم خدای غوښتل چې په دې توګه ما له بېديا نه مصر ته راولي او د مصر واکمنې راوسپاري. يعني هغه نه يوازې دا چې تېر هېر کړي او د خپلو ورونو جفاګانې ئې په بشپړه توګه له يادمه غورځولې اوهيڅکله هم د غچ په فکر کې نه دئ؛ بلکې نوموړې پېښې او لوړې ژورې، داسې عادي او طبيعي پېښې ګڼي چې مخکې له مخکې مقدر شوې او له الهي مقدراتو سره سم د ده مخې ته راغلې، د الله تعالی په لطف او توفيق ترې تېر شوی او دغه اوسنې مقام ته رسېدلی دئ.

عظيم الشأن قرآن د يوسف عليه السلام دا له عبرتونو، پندونو او لارښوونو نه ډکه قصه د ده په جامع دعا پای ته رسوي: د دعا په پيل کې د الله جل جلاله پر دوو نعمتونو چې دی ئې پرې نازولی اعتراف کوي: (زما ربه! پاچاهي دې راکړه او تأويل الاحاديث دې راوښود) او دا همغه (حکم) او (علم) دئ چې الله جل شأنه ئې له انبياوو او د دوی له صادقو پلويانو سره د ورکړې ژمنه او وعده کړې ده، بيا الله جل جلاله په دنيا او آخرت کې خپل مولا او کار جوړوونکی بولي او ورپسې له الله جل شأنه څخه غواړي چې د ژوند تر پايه پوري همدغسې مطيع او منقاد پاتې شي

او مرگ هغه وخت او په هغه حالت کې ورته راشي چې په بشپړه توگه خپل رب ته تسليم، فرمان وړونکی او منقاد وي او په پای کې ئې د الله د صالحو بنده گانو په کتار کې د ودرېدو او د هغوی مقام او منزلت ته د رسېدو افتخار په برخه شي.

په دې سره قرآن موږ ته د صالح مشرانو ځانگړتياوې راښيي او د دوی او د فاسدو واکمنانو تر منځ ژور توپيرونه راپه گوته کوي، دا د دوی لومړۍ ځانگړتيا گڼي چې اقتدار ته رسېدا ئې له خپل رب نه بغاوت ته نه شي هڅولی، اقتدار غرور او مستي نه په کې راولاړوي او د دې سبب نه گرځي چې د خپل رب له اوامرو سرغړاوی وکړي، ځان له قانون نه اوچت وگڼي، ضوابطو او مقرراتو ته التزام ونه لري او په خپله د قانون او شريعت ځای ونيسي؛ بلکې دوی داسې دي چې د قدرت په لوړو پوړو کې له نورو او تر مخکنې وخت نه لازيات شريعت او قانون ته التزام لري او ورته غاړه ږدي، دوهمه ځانگړتيا ئې هغه تل پاتې تمنا وي چې دوی د صالح کسانو په قطار کې وي او صالح کسان د دوی په خوا کې. هر مشر له خپلو ملگرو او د ملگرو د څرنگوالي په اړه د ده له هيلو او تمنياتو نه پېژندی شئ، د کوم مشر چې ملگري او مشاورين نېك او صالح وي او غواړي چې صالح ملگري او نېك مشاورين ئې په څنگ کې وي، هغه صالح مشر دئ، نېك کسان به په چارو گماري، له دې نه به ځان ساتي چې ظالم چارواکي پر خلكو مسلط کړي، نه پرېږدي چې هغه خاينې او مکارې څېرې ئې په (بطانه) کې شامل شي او د ده شا و خوا ونيسي، چې دربارونو او واکمنانو ته د تقرب او نژدې کېدو په لارو چارو پوه دي او په غوړه مالۍ، چاپلوسۍ او چالاکۍ سره ځان دربار ته رسوي، لوړو مقاماتو ته د رسېدو په سوړو بلد دي او په دې لار کې له هيڅ ذلت او رذالت نه ډډه نه کوي. د بد مشر خوا کې به بده (بطانه) او ناصالح ملگري او مشاورين وگورئ، هغه چې له ناروااوو لارو مخکې تللي، تر دربار پورې رسېدلي، د مشرانو شا وخوا ئې نيولې، د دربار قرب او نږدې والي شهرت او قدرت ورپه برخه کړی او په همدې سره ئې د ناروا گټو ترلاسه کولو لارې ځان ته پرانيستې دي.

قرآن چې په کومې موخې دا قصه رااخیستې او د کومو مهمو مطالبو د اثبات او ښه توضیح او د یوه تاریخي مثال په ترڅ کې ئې د بیانولو لپاره زموږ مخې ته ایښې، د قصې په پای کې ئې داسې بیانوي:

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

`Å6 »9r 2” žlÿøã $ZÏ‰n b‰. $B É»6ØÆ$ ’írÏ[øžØä ÞìÅ|Á%

Ŝöq)Ï ÆÌq‘r “ %x¸dr äó« è@à2 Ÿ@‹Å ÿø?r Ïnf‰ƒ û÷ü/ “ Ï‰Ž$, fÏ‰ó Á?

ÇÊÈ bqãZÏBsã

دا د غیب خبري دي چي په وحي سره ئې تا ته درښیو او ته هغه مهال د دوی په څنگ کي نه وې چي د کار (په اړه ئې خپلي رأیې) راغونډې کړې او په داسي حال کي (سره سلا) شول چي پټ تدبیر او توطئه ئې جوړوله. ډېری خلك داسي دي چي که ته هر څومره (د دوی پر هدایت باندي) حریص وې ایمان نه راوړي. او ته (د دعوت په عوض کې) کومه بدله نه ترې غواړې، دا خو عالمیانو ته له پنده پرته بل څه نه دئ. او په آسمانونو او ځمکي کي څومره داسي نښي، نښانې شته چي دوی پرې تېرېږي (ویني ئې او احساسوي ئې) خو دوی (له اعتناء او تامل نه پرته) مخ ترې اړوي. او ډېری ئې پر الله ایمان نه راوړي؛ مگر دا چي شرك کوونکي وي. آیا له دې ځان خوندي گڼي چي د کوم الهي عذاب سیوری پرې وغوړېږي او یا قیامت په داسي حال کي ناڅاپه پرې راشي چي بې خبره وي. ورته ووایه: همدا مي لاره ده، د الله لور ته په بصیرت سره بلنه ورکوم، زه هم او هغه هم چي زما متابعت کوي او زه له مشرکانو څخه نه یم. او له تا نه مخکي مو چي له کلیوالو نه څوك لېږلي او وحي مو ورته کړې له سړو پرته بل څوك (فرشتې) نه ول؛ آیا د ځمکي پر مخ نه دي گرځېدلي او نه ئې دي لیدلي چي تر دوی د مخکنیو پایله څنگه وه؟ او د استوگني اخروي ځای خو د هغو لپاره ډېر غوره دئ چي تقوی ئې کوله، آیا تعقل نه کوئ؟ تر هغه چي پیغمبران ناامېده شوي او انگېرله ئې ده چي دروا غجن انتظار تېر ایستي دي، ناڅاپه

زمونږ نصرت او مرسته وررسېدلې او هغه څوک ژغورل شوی چې مونږ غوښتل او زمونږ عذاب له مجرمینو نه شي ایسارېدی. یقیناً چې د دوی په قصو کې د عقل خاوندانو ته ځانګړې پند او عبرت (پروت)دی، دا هسې له ځانه جوړه شوې وینا نه ده، بلکې تر ځان د مخکنیو تصدیق او تأیید دئ او د هر څه تفصیل او د ایمان راوړونکو لپاره لارښود او رحمت.

د یوسف علیه السلام د قصې له راوړلو نه د قرآن موخه دا وه چې د پورتنیو مهمو مطالبو تاریخي ښېلګې زمونږ مخې ته کېږدي، د دغو مطالبو شرح او تفصیل دا دئ: د دغو آیتونو د نازلېدو پر مهال او هغه وخت چې رسول الله صلي الله علیه وسلم د یوسف علیه السلام د قصې مختلفې او حساسې برخې او لوړې ژورې خلکو ته بیانولې؛ نو د دې قصې د اتلانو له پیدا ښت او وفاته نږدې ۲۵۰۰ کلونه تېر شوي وو، دا قصه له ټولو دغو تفصیلاتو سره او هغسې چې پیغمبر علیه السلام خلکو ته بیانوله نه په کوم کتاب کې موندل کېده او نه په خلکو کې له یوه نه بل ته ویل کېده، پیغمبر علیه السلام په لیك لوست بلد نه وو چې له کوم کتابه ئې اقتباس کړې وی، مخکنیو مسخه شوو مذهبي کتابونو په ډېرې غلطې بڼې کې وړاندې کړې وه، پوښتنه دا ده چې پیغمبر علیه السلام څرنګه دا له عبرتونو ډکه تاریخي قصه په دومره دقت او تفصیل سره او په داسې اغېزناکې بڼې کې وړاندې کړه؟ څنګه وتوانېدو چې د دې قصې په ترڅ کې له یوې خوا د مکې د هغه مهال وضعیت انځور کړي، له بلې خوا هغه څه په اغېزناکه توګه بیان کړي چې د ده او مخالفینو تر منځ تېرېدل او له بلې خوا د دعوت مخالفین د دې عبرتناکې قصې په هېنداړې کې خپله څېره او راتلونکې وګوري او خپلې پایلې او محتوم برخلیك درك کړي، متوجه شي او عبرت واخلي؟ او څنګه د دې قصې ټولې برخې یوه په بلې پسې رښتیانۍ شوې؟ د قریشو مشرانو هم د یوسف علیه السلام د وروڼو په څېر له رسول الله صلي الله علیه وسلم سره د رخې او کینې لاره ونیوله، د هغه پر ضد ئې د عناد او دښمنۍ لپاره ملاوې وتړلې، په خپلو

منځونو کې ئې وویل: یا هغه ووژنئ یا ئې زندان ته کښې کړئ او یا ئې له مکې نه تبعید کړئ، هغه او یاران ئې له مکې مکرمې نه هجرت ته اړ کړل؛ خو لا زیات کلونه نه وو تېر شوي چې ټول د یوسف علیه السلام د ورونو په شان، د رسول الله صلي الله علیه وسلم مخې ته ټیټ سر او شرمېدلي ودرېدل او عذر ئې ترې وغوښت او ده هم دوی ته د یوسف علیه السلام وینا تکرار کړه: (لاتثریب علیکم الیوم)؟!!

پیغمبر علیه السلام په دې ټولو خبرو باندې څنګه او له کوم ځای نه پوه شو؟ قرآن فرمایي: دا غیبي اخبار دي چې الله تعالی ئې د وحې په وسیله درښیي، دا قصه ښیي چې ته په رښتیا د الله رسول یې او الهي وحې ستا لارښوونه کوي، ځکه چې له وحې نه پرته څوك په غیبو باندې نه شي پوهېدی.

تا د دې قصې په ترڅ کې ستر ستر انکار نه منونکې حقایق د خلکو مخې ته ایښي، خو ډېری خلك داسې وي چې یوازې د حقایقو په لیدو او اورېدو سره ایمان نه راوړي، برهان او استدلال ئې نه شي قانع کولی، د زړه سواندو بلونکو او داعیانو هغه سخت حرص او تلوسه چې د دوی د هدایت په اړه ئې لري، دا هم د دوی د هدایت لپاره کفایت نه کوي او داسې نتیجه نه ورکوي چې د حقایقو په محض لیدلو سره ایمان راوړي او خپل زاړه او غلط افکار او عقاید شا ته وغورځوي، ډېری خلك له حاکمې وضعې سره جوړ جاړی کوي، د خپلې ټولنې له روان بهیر سره خوځي، دې ته ترجیح ورکوي چې له نورو سره اوږه په اوږه پر مخ ولاړ شي که څه هم هغوی په غلطو لارو روان وي، د خپلې زمانې له غوښتنو سره ځان عادي کړي، دا نه خوښوي چې په دوی، د دوی د ټولنې په حالت او په حاکمې وضعې کې بدلون راشي، دعوتګران باید د دې وضعې په لیدو ناامیده نه شي، هغه لږ شمېر خلك چې له حاکمې وضعې سره د ټکر جرأت، همت او شهامت لري او غواړي له روانې بدې وضعې سره مقابله وکړي، د خپلې ټولنې د ځواکمنو جاذبو له اغېز نه د وتلو ځواك په ځان کېویني او د حاکم نظام په جوړښت کې او د حاکم او محکوم په وضعې کې د بدلون راوستلو ضرورت احساسوي، همدغه خلك د

اسلامي نهضتونو د مشرانو او د مصلحو دعوتګرانو لپاره کافي دي، همدوی دي چي په وضعې کي بدلون راولي، د ټولني د خوځښت مسیر بدلوي او بیا هغه مخالف اکثریت هم په دوی پسې روانېږي او د دوی لار تعقیبوي.

ستا د حقانیت د اثبات لپاره دا هم کافي ده چي ته د دعوت په عوض کي له خلکو نه د بدلې او عوض غوښتنه نه لرې او دا د پیغمبرانو علیهم السلام او د صالحو او ربښتونو بلونکو یوه ستره نښه ده، په همدې سره یو صالح او حقیقي دعوتګر له یوه ټګمار بلونکي نه بېلولی شو، قرآن کریم له ټولو پیغمبرانو نه دا قول رانقلوي چي خپلو قومونو ته ئې ویلي: له تاسو نه څه طمع نه لرو، اجر او بدله درنه نه غواړو، موږ د عالمیانو له پالونکي رب نه د اجر طمع لرو، د پیغمبرانو علیهم السلام د مواصفاتو او ځانګړتیاوو د بیانولو په ترځ کي په دې صفت ترکیز او په مکرره توګه د هغه یادونه ښیي چي دا صفت او ځانګړتیا خاص اهمیت لري؛ او موږ دې ته متوجه کوي چي د مشر او لارښود په انتخاب کي باید دې ته په جدي توګه پاملرنه وکړو او یوازي هغه څوك د مشر او د ټولني د لارښود په توګه غوره کړو چي نه له خلکو نه مادي طمع لري او نه معنوي، نه دا هیله ترې لري چي وئې ستایي او مداحي ئې وکړي او نه د ځان او د خپلو خپلوانو لپاره د مادي امتیازاتو په فکر کي وي، هغه څوك چي د خلکو لارښوونه خپل دیني مسئولیت او شرعي تکلیف ګڼي، اجر ئې له الله تعالی نه غواړي، د حق په لار کي تر نورو زیاته قرباني ورکوي، نه دا چي نور خلك قربانی ته دعوتوي خو په خپله د نورو د خولو او وینو په بیه له جوړ شوي رنګین دسترخانه تغذیه کېږي، نه هغه چي غواړي خلك د دوی د چړچو او عیاشیو په پښو کي ذبح شي، د دې لپاره قرباني ورکړي چي دوی جاه او جلال ته ورسېږي، نه هغه چي غواړي په جامو او خوړو کي تر نورو امتیازات ولري او د اوسېدو ځای ئې تر نورو غوره او مرفه وي.

په آسمانونو او ځمکي کي ډېري داسي خورې نښې نښانې تر سترګو کېږي چي د زمانې په اوږدو کي په وار وار ځان ښیي، راښکاره کېږي او اوړي را اوړي چي انسان د الله تعالی په لوري بلي، حق ته بلنه ورکوي، د کفر له بدو پایلو نه

وېرول کوي او عبرتناکې پايلې ئې انسان ته انځوروي؛ خو ډېرى خلك د دغو نښو نښانو تر څنگ په بې پروايۍ او بې باکۍ سره تېرېږي، نه فکر په کې کوي او نه عبرت ترې اخلي.

که چېرې انسان د خپل چاپېريال ښکارندو مظاهرو ته لږ ځير شي او د خپلو کړنو په تاريخي بېلگو لږ غور او فکر وکړي، په زرگونو بلونکي او داعيان به په کې مومي چې دى د الله تعالى لوري او لارې ته دعوتوي او د سمې لارې په تشخيص او ټاکنې کې ئې مرستې ته ورځي. خو ډېر لږ کسان دا کفايت او اهليت ترلاسه کوي، د دغو محدودو وگړو له جملې نه چې ايمان راوړي، ډېرى ئې مشرك شي او خپل ايمان د شرك په گندگيو لړي، ځيني ئې داسې وي چې د الله تعالى په څنگ کې له غير الله نه هم طمعه لري، مرسته ترې غواړي او د هغوى کورگې ته پناه وړي، ځيني ئې له غير الله نه داسې وېرېږي لکه له الله تعالى نه، ځيني ئې له غير الله سره داسې مينه کوي چې داسې مينه او محبت يوازې له الله تعالى سره ښايي، يوه ډله ئې د غير الله په وړاندې داسې منقاد او فرمان وړونکي وي چې داسې انقياد له الله تعالى پرته بل چا ته جواز نه لري... د مشرکو وگړو په پرتله د هغو سوچه او مخلصو مسلمانانو شمېر چې ايمان ئې په شرك نه دئ لړل شوى، دومره دئ لکه د دنگو دنگو غرونو په ډېرو بې ارزښتو ډېرو کې د قيمتي کاڼو شمېر!!

دغه کافر او مشرك عناصر چې د پيغمبرانو عليهم السلام له دعوت سره مخالفت ته ملا ترې او له حق دين سره جنگېږي، څه شي له الهي عذابه ډاډه کړي؟ ولې د قيامت له ناڅاپي راتگ نه د امنيت احساس کوي؟ آيا دې خبري بې باکه کړي او د گناه کولو جسارت ئې ورکړى چې له الهي عذابه وېره نه لري او ځان خوندي گڼي او د قيامت په ناڅاپي راتلو باور نه لري؟! دا څومره بې بنياده ډاډ دئ او دا څومره جاهلانه بې باکي!!

دوى ته ووايه: موږ له تاسو نه خپله لار بېله کړې، زه او زما پلويان په بصيرت او پوهې سره د الله لوري ته بلنه ورکوو، الله تعالى له هر عيب او نقص نه

پاك ګڼو او له شرك نه ځان ساتو، موږ په کايناتو کې د ژور غور او د تاريخ د دقيقې څېړنې او مطالعې په نتيجه کې خپله لار ټاکلې ده، د الله تعالی د قدرت له نښو نښانو نه د ړندو په څېر سطحي نه تېرېږو، د دغو نښو نښانو پيغامونه په غور او تعمق سره اورو او د هغوی په رڼا کې خپله لار ټاکو.

دا دعوت او بلنه نوې نه ده، له دې نه مخکې هم ډېر ستر ستر شخصيتونه تېر شوي چې په وحي سره به ئې لارښوونه کېده، آيا ستا مخالفين او هغه ځواکونه چې ستا دعوت دروا‌غ ګڼي او ستا پر ضد د جنګ جبهه پرانېزي، له تاريخي حوادثو او د خپلو پخوانيو کافرو او مشرکو ملګرو له بدو پايلو عبرت نه اخلي؟!! آيا په دې نه پوهېږي چې وروستی برې به خامخا د حقپالو په برخه کېږي، په دنيا کې هم او په آخرت کې هم او اخروي اجر خو به ئې د دنيا په پرتله ډېر ډېر غوره وي؟!!

دا يوازي ته نه يې چې له ستونزو، کړاوونو او مخالفتونو سره مخامخ يې، په ډېرو پيغمبرانو باندي داسي سخت او له زغملو اوچت کړاوونه راغلي او د مخالفينو له داسي شديد مخالفت سره مخامخ شوي چې د اولواالعزمه پيغمبرانو عليهم السلام د يأس او نااميدۍ اسباب ئې برابر کړي، هغوي له داسي وضعې سره مخامخ شوي چې ګمان ئې کړی د دعوت د بريا په اړه د دوی باور له ګمان او غولوونکو هيلو پرته بل څه نه وو، ځان ئې په کلکې محاصرې کې موندلی، ټولي لارې ئې پر خپلي مخې بندې ليدلې او د برې امکان او احتمال ورته په نشت برابر او محال معلوم شوی. په همدغسي يوې ستونزمنې او له کړاوونو نه ډکې مرحلې کې الهي مرسته وررسېدلې، يأس او نااميدي ئې ختمه شوې او مخکنۍ هيلي ئې رښتونې ختلې، د نجات بېړۍ ئې له طوفانونو تېره شوې او د نجات او بريا ساحل ته رسېدلې او په همدغې مرحلې کي د دوی پر دښمنانو او مخالفينو باندي الهي عذاب نازل شوی او په کلکه مؤاخذه شوي. تر څو چې پيغمبران نه دي مأيوس شوي، د دعوت کار ئې پر مخ بوولی؛ او د خپل قوم له هدايته ئې طمع نه ده شکېدلې، الله تعالی د دوی پر مخالفينو د عذاب لېږل ځنډولی، خو کله چې قوم

دوی ته د رد ځواب ورکړی، دوی ئې رټلي، شړلي او د دوی په خلاف ئې د جنګ جبهه پرانیستې، الهي عذاب پرې نازل شوی، مهلت ئې پای ته رسېدلی او ټغر ئې ټول شوی.

قرآن چې کومي تاریخي قصې زموږ مخي ته ایښې دي، د تاریخ په لوړو ژورو کي د حق او باطل ترمنځ د تصادم او نښتو کومي پېښي ئې بیان کړې دي، په دې کي د عقل خاوندانو ته عبرتناك درسونه دي، دا د نورو کتابونو د هغو قصو په څېر مه ګڼئ چې قصه خوښو له ځانه جوړې کړې، قرآن د تاریخ د ټولو دردمنو، زړه سواندو او صالحو بلونکو او دعوتګرانو او د دوی د ربنتوني الهي دعوت تصدیق کوي، هر څه ئې په ډېر دقت او تفصیل سره بیان کړي، څوك چې د حق په لټه کي وي او پر حقایقو د ایمان راوړلو اراده لري، دا کتاب به ئې لارښود وي او د ده لپاره د الله تعالی د رحمت او پېرزوینې ډالی.

بایبل د دې قصې په پای کي لیکي: (یوسف د کورنۍ غړو ته وویل: زه فرعون ته وایم چې تاسو شپني کوله، دا دنده له نیکونو په میراث درته پاتې ده... اوس له خپلو رمو سره مصر ته راغلي یئ... تاسو به هم فرعون ته همدا خبره وکړئ... که دا ځواب ورکړئ نو هغه به اجازه درکړي چې په جوشن کي پاتې شئ... د نورو سیمو خلك له شپنو کرکه لري... فرعون دوی ته په جوشن کي د پاتې کېدو اجازه ورکړه...یوسف خپل پلار هم فرعون ته راوست او هغه فرعون ته برکت ورکړ!! ... قحطي ورځ په ورځ زیاتېده... یوسف د مصر او کنعان د خلکو ټولي پیسې د غلې په بدل کي ترلاسه او د فوعون په خزانه کي ئې جمع کړې... کله چې د خلکو پیسې ختمې شوې، یوسف ورته وویل: څاروي مو راکړئ چې په بدل کي ئې غله درکړم...دوی مجبور وو د یوه کال غلې په بدل کي د ولس ټول څاروي د فرعون په واك کي شول... خلك بیا راغلل، غله ئې وغوښته او وئې ویل چې اوس خو نه پیسې لرو او نه څاروي، له ځان او ځمکو پرته بل څه نه دي راته پاتې... یوسف د دوی ټولي ځمکي د فرعون لپاره ترې واخیستې... او په دې توګه ټول مصریان د فرعون غلامان شول...یوسف یوازي د کاهنانو ځمکي ترې وانخیستې،

دا ځکه چې هغوی ته ئې وړیا خواړه ورکول نو د خپلو ځمکو پلورلو ته اړ نه ول...نو یوسف خلکو ته وویل: ما تاسې او ستاسو ځمکې د فرعون لپاره پېرلې اوس به تاسو ته تخم درکوم چې وئې کرئ او د لو په مهال به پنځمه برخه فرعون ته ورکوئ او پاتې به ئې ستاسو او ستاسو د څارویو خوراك او د راتلونکي کال د تخم لپاره وي... دوی ورته وویل: تا راسره ښېګړه کړې ده، موږ راضي یو چې له دې وروسته د فرعون غلامان وو!!)

ګورئ چې بايبل یوسف علیه السلام د یوه داسي انسان په څېره کې انځور کړی چې د فرعون خادم دئ، د ولس له مجبوریتونو نه ئې د فرعون په ګټه استفاده وکړه، د ولس هر څه ئې ترې واخیستل او د فرعون په واك کې ئې ورکړل او ټول مصریان ئې د ده غلامان کړل!! آیا تر دې د ستر ظلم او تېري تصور کېدی شي؟ آیا داسي انسان تر فوعون هم لوی ظالم نه دئ؟ آیا دا ممکنه ده چې عادل او مهربان خدای داسي څوك په پيغمبرۍ غوره کړي؟!! له دې دروغجنې وینا نه د بايبل د لیکونکې موخه دا ده چې خپلو پلویانو ته ووایي: مهمه دا ده چې اسرائیلیان وژغورلی شي، که په هره بیه وي، حتی د فرعون د ملګرتیا په بیه او حتی د فرعون پښو ته د یوه لوی ولس د غورځولو او د دوی په غاړه کې د غلامۍ د کړۍ اچولو په بيه!! ځکه چې ستاسو جد یوسف علیه السلام همداسي کړي وو!! ښايي یهودي مارکس او هیګل د ځمکو د دولتي کولو نظریه د بايبل له دغې برخې اخیستې وي!! خو تاسو د بايبل دا نظر له اسلام سره مقایسه کړئ چې وايي، ځمکه د هغه چا ده چې کري ئې!! واکمن د خلکو له شتمنیو نه یوازي عشر او زکات ترلاسه کولی شي، خو دا د واکمن حق نه بلکې د (فقیر او مسکین) حق دئ چې حکومت ئې له شتمنو اخلي او په نېستمنو ئې وېشي. قرآن دا د یوه ظالم او فرعوني نظام ځانګړتیا ګڼي چې واکمن ئې ځان ته ټولواك وايي او د ملك او ولس ټولي شتمنۍ د ځان بولي، قرآن پیغمبران علیهم السلام او د دوی تګلاره د موسی علیه السلام په څېره کې داسي انځوروي چې هم د ظالم فرعون، هم د ټګمار هامان او هم د شتمن قارون مقابله کوي، یو ئې د ظالمانه اقتدار بېلګه، بل

ئې د ټګمارو مذهبي مشرانو بېلګه او دربېیم ئې د حریصو شتمنو او بډایانو بېلګه. قرآن وایي چې د تاریخ په اوږدو کې تل دغو دریو طبقو د پیغمبرانو علیهم السلام مقابله کړې، خو بایبل یوسف علیه السلام د فرعون او کاهنانو ملګری معرفي کوي، د فرعون په ګټه د عام ولس شتمنۍ مصادره کوي او کاهنانو ته امتیازات ورکوي، په اسلام کې نه خاصه مذهبي طبقه شته او نه د دوی لپاره ځانګړې امتیازات، اسلام فرعوني نظام په دې خاطر محکوموي چې خلك ئې په ډلو ډلو وېشلي وو، طبقاتي نظام ئې رامنځته کړی وو، چارواکو ځان ټولواك ګاڼه او د ولس په شتمنیو کې ئې د هر راز تصرف حق ځان ته ورکاوو.

بایبل دا قصه او د (پیدا ښېنت) کتاب په دې بېهوده خبرو پای ته رسوي:

(یعقوب له مرګه مخکې یوسف ته وویل: لوړه وکړه چې ما به په کنعان کې ښخوې... د ده دوو زامنو ته ئې برکت ورکړ... د کشر پر سر ئې ښی لاس او د مشر پر سر ئې کیڼ لاس ایښی وو... یوسف وویل: پلاره تا اشتباه کړې... ښی لاس د مشر پر سره کېږده... هغه ورته وویل: زه پوهېږم چې څه کوم... کشر به تر ده مخور او ستر وي او د ډېرو ولسونو پلار به وي... یوسف ته ئې وویل: زه خپله ټوله ځمکه هم تا ته سپارم... زامنو ته ئې وویل: زما خوا ته راغونډ شئ چې درته ووایم پر تاسو به څه حالت راشي!!... رؤبېن ته ئې وویل: ته د سیند د څپو په څېر څپانده یې... خو په دې خاطر چې زما پر یوې مېرمنې دې جنسي تېری کړی له دې وروسته به په خپلو ورونو برلاسی نه یې... شمعون او لاوي ته ئې وویل: تاسو بې رحمه او بې انصافه یئ... یهودا د زمري د هغې بچي په څېر دئ چې له ښکاره وروسته وېده شوی وي، څوك دا جرأت کولی شي چې هغه راویښ کړي... د سلطنت او پاچایۍ عصا به تل د ده په لاس کې وي... بولون به د دریا ساحل کې مېشت شي...یساکار د بار وړونکي حیوان په څېر دئ...دان د هغه مار په څېر دئ چې په لاري کې د آسونو پښې چیچي... په جاد باندي به بریدونه وشي... اشي به ښېرازه ځمکې لري...نفتالي هغه غرڅه دئ چې ښکلي بچیان زېږوي...یوسف هغه مېوه لرونکې ونه ده چې د ویالې پر غاړه ئې څانګو سیوری غوړولی وي... بنیامین د ځیرونکي

لېوه په څېر دئ چې په سباوون کې خپل دښمنان داړي او ماښام هغه څه وېشي چې ترلاسه کړي ئې دي!!! بيا د يعقوب عليه السلام او يوسف عليه السلام د مړينې خبره کوي او په همدې سره دا قصه او دا کتاب پای ته رسوي.

د بايبل له منونکو پوښتنه کوو: که دا د برکت ورکولو خبره رښتيا وی او يعقوب عليه السلام د دې واك او اختيار درلودی چې چا ته برکت ورکړي او بختور ئې کړي، نو آيا ده به د خپلې کورنۍ له کوم غړي سپمولی وو؟ آيا دا مجال به پاتې وو چې ځيني ترې محروم شي؟ ولې به ئې د ځينو په هکله هغه خبري کولې چې بايبل ئې ادعا کوي؟ هيڅ پلار نه غواړي چې ځيني زامن ئې ښه او ځيني بد وي، پلار د خپل هيڅ زوی بدبختي او له سعادت نه محروميت نه خوښوي!! د بايبل دا خبره بې بنسټه او واهي ده چې د ښه پلار ټول اولاد به ښه وي او د بد پلار نسل به ټول بد وي، که داسې وی نو د يعقوب عليه السلام په ټول اولاد کې به يو هم داسې نه پيدا کېدو چې د بايبل په وينا ئې ورته ښېرا کړې او بد ئې ګڼلی!! د انسان ښه والی او بد والی د ده په تربيې او روزني پوري تړلی، هيڅوك له خپلې مور شرير او بد دنيا ته نه راځي او هيڅوك په دې وجه له نورو غوره نه شي کېدی چې په ځانګړې کورنۍ کې پيدا شوی، د آذر په کور کې ابراهيم پيدا کېږي او د نوح په کور کې داسې زوی او مېرمن چې د ده په ځای د کافرانو ملګرتيا کوي.

د بايبل له ليکونکي پوښتنه کوو: آيا ممکنه ده چې د يعقوب عليه السلام په څېر ستر شخصيت دې د خپلو زامنو په وړاندې يوه زوی ته ګوته ونيسي او ودې وايي: ده زما په مېرمنې تېری کړی؟!! آيا کوم شريف انسان به داسې بد زوی له ځان سره وساتي؟ آيا کوم غيرتي ورور به داسې بدکار ورور په خپلې خوا کې ومني او له هغه سره به ګډ ژوند ته تيار شي؟!! تاسو به په بايبل کې دا وګورئ چې د ټولو پيغمبرانو عليهم السلام په ضد ئې ډېري کرکجني خبري کړې دي او هر يو ئې په يوې او بلې ګناه متهم کړی، دا ښيي چې بايبل د کوم مسيحي لخوا نه بلکې د مسيحيت د ستر دښمن له لوري ليکل شوی، زه په ډېر ډاډ او يقين سره ويلی شم چې بايبل د روميانو په لارښوونه او لګښت او د پولس په څېر د داسې خلکو په

لاس لیکل شوی چې د رومیانو له لوري د همدې کار لپاره گمارل شوي او وظیفه ورکړی شوې چې د مسیحیانو ټول پیغمبران او لوړ لوړ شخصیتونه په سترو سترو گناهونو متهم کړي، ما په ټول بایبل کې له آدم علیه السلام نه تر ابراهیم علیه السلام او عیسی علیه السلام پورې داسې کوم پیغمبر ونه موندو چې بایبل دې روغ پرېښی وي او هغه دې په کومې سترې گناه او غلطۍ نه وي متهم کړی!! څنگه ممکنه ده چې یو خدای پال انسان به د الله تعالی د پاك لمنو او معصومو رسولانو په هکله داسې جسارت کوي او دوی به په داسې لویو لویو گناهونو تورنوي؟!!

قرآن د بایبل د دې بېهوده ویناوو او یعقوب علیه السلام ته د داسې پوچو او سپکو خبرو او بې بنسټو وړاندوینو د منسوبولو په خلاف فرمایي چې یعقوب علیه السلام له مرگه مخکې خپل زامن راغونډ کړل او ورته ئې وویل: له ما نه وروسته به د چا عبادت کوئ؟ هغوی په ځواب کې وویل: د هغه یوازني رب عبادت به کوو چې ستا او ستا د پلرونو ابراهیم، اسمعیل او اسحاق رب دئ او موږ ورته منقاد یو. او بیا د مخکنیو شخصیتونو په اړه د بحث په هکله یوه ډېره جامع لارښوونه کوي او د هغو خلکو غلطې انگېرنې تصحیح کوي چې نېکو شخصیتونو ته د ځان منسوبولو له لارې د امتیازاتو ترلاسه کول او ځان تر نورو غوره ثابتول غواړي، دغه غلطه انگېرنه ده چې قومي او نژادي تعصبات زېږوي او د سترو سترو فتنو او لویو لویو جگړو باعث گرځي، قرآن فرمایي:

$Jã bqèóêŸr Oßçi . $B Nã9r M6i . $B $l; M=z 6% pBé 7ü

ÇÍÈ šc qèJèf (qç. البقرة: ۲۸۲

دا یوه ډله وه چې تېره شوه، دوی ته خپلي لاس ته راوړنې دي او تاسو ته خپلي (دوی به د خپلو کړو وړو بدله ترلاسه کوي او تاسو د خپلو کړو وړو)، له تاسو نه دا پوښتنه نه کېږي چې هغوی څه کول؟!!

یعني هر څوك به د خپلو عملونو په اړه پوښتل کېږي، نه یو د بل ځواب ورکولی شي او نه یو د بل د کړو وړو په وجه مکافات او مجازات کېږي!! او دا د بایبل د لیکونکي او د بایبل د منونکو او د ټولو هغو خلکو په خولې ستر او سخت ګوزار دئ چي په نسلي امتیازاتو باور لري او ګمان کوي چي معنوي او مذهبي مقام او منزلت یو داسي موروثي توکی دئ چي له پلاره اولاد ته انتقالېږي، لکه څنګه چي د بایبل بنسټ په همدې غلطي انګېرنې اېښودل شوی، په ټولو جاهلانه او محرفو مذهبونو کي به وګورئ چي دا انګېرنه ئې بنسټ دئ، مذهبي او معنوي مقام موروثي توکی ګڼي، په نسلي امتیازاتو باور لري، یوه خاص ټبر ته پر نورو ترجیح ورکوي، د عمل او عقیدې پر ځای نژادي اړیکي او معروفو شخصیتونو ته انتساب خدای ته د تقرب وسیله بولي، په ټولو دغو محرفو مذاهبو کي دا خبره شریکه ده چي خدای له یوه خاص توکم سره خاص تعلقات لري، هغه ورته تر نورو نازولی دئ، خدای ټول خلك یو برابرنه دي پیدا کړي، ټول توکمونه یو شانته نه دي، د دغو مذهبونو توپیر یوازي په دې کي دئ چي هر یو خپل خاص او ځانګړی توکم د خدای نازولی توکم ګڼي.

د سم او ناسم مذهب، صحیح او ناصحیح مسلك، اصلي او جعلي دین تر منځ د قضاوت په اړه دا د یوه ستر اصل په توګه په پام کي ولرئ چي: کوم یو ئې په توکمیز توپیر باور لري او خاص توکم ته پر نورو ترجیح ورکوي او کوم یو ټول انسانان برابر او د یوه پلار اولاد ګڼي، کوم یو مذهبي مقام موروثي توکی ګڼي او کوم یو ئې د انسان عمل او عقیده د ده د معنوي مقام او منزلت معیار ګڼي، ناسم مذهب هغه دئ چي د معنوي مقام په اړه د بایبل په څېر قضاوت کوي او سالم

مذهب هغه دئ چي قضاوت ئې قرآن ته ورته وي او وايي: $B $l; ÕM=z %6 pBé7 ü

ÇĺÈ šc qèJè/ (qç . $Jã bqèó êŸr Óęj¡ . $B Nã9r ÕM6 ¡ .

سُبْحَانَكَ اللّٰهُمّ وَبِحَمْدِكَ، أشهد أن لاَ إِلٰهَ إِلاّ أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

د قرآن پلوشې

د یوسف سوره

حکمتیار

پلورل شوی صحرایی زلمی!

ځنگه له زندانه قصر ته ورسید

او د نړۍ د ستر او متمدن هیواد پاچا شو؟

راشئ د یوسف له سورې ئې زده کړو!